

ՊԱՇՏՕՆԱԹԵՐԹ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՀԱՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔՈՒԹԵԱՆ ԿԵ. ՏԱՐԻ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ

1991 βnι Gnι wr - Φbsrnı wr - I wrs Phι 1-2-3
1991 January - February - March No. 1-2-3

SION

VOL. 65

A MONTHLY OF RELIGION LITERATURE AND PHILOLOGY
OFFICIAL PUBLICATION OF THE ARMENIAN PATRIARCHATE, JERUSALEM

Proprietor: His Beatitude the Armenian Patriarch of Jerusalem

St. James Press, Jerusalem

TUSH UNUPUL

ՓՈԽԱՆ ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆԻ

ህኮቦቴՑቴԱԼ ԺՈՂՈՎՈՒቦԴ ՀԱՅՈՑ በቦ ՑԵՐՈՒՍԱՂԷՄ, Ի ՑՈՐԴԱՆԱՆ, Ի ՄԱՅՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔ, ԵՒ Ի ՍՓԻՒՌՍ ԱԾԽԱՐՀԻ

Առաջին անգամն է որ, իբրեւ Հայ Պատրիարք Երուսաղէմի, Քրիստոսի ծննդեան Բեթ– ղեհէմի քարայրէն, եւ այն մսուրէն ուր « մարմնացեալն ի կուսէն, ի խանձարուրս պատեցաւ », կ'աւետենք ձեզի, « Քրիստոս ծնաւ եւ յայտնեցաւ »։

Մեր Աստուածը խաղաղութեան Աստուածն է։

Այս օրերուն սակայն, աշխարհը կործանումի անդունդին տանող դիմակաւոր եւ աստուածակերպ մարդկային հզօրներ, Միջին Արեւելքը եւ մարդկութիւնը գեհենի սպառ– նալիքներուն ներքեւ կը պահեն։

Մեր Տէրը՝ երկինքն ու երկիրը ստեղծող Աստուածն է։

Որ երբէք չի լքեր զմեզ, երբ մենք կարօտ ենք հովանաւոր իր Աջոյն։ Իր լո՛յսը միայն կրնայ փարատել մեզ շրջապատող խաւարը, եւ սանձահարել մարդկութեան սպառնացող արհաւիքը։

« Որ համբերեսցէ ի սպառ, ն'ա կեցցէ » (Մտթ. Ժ ՁՁ)։

1991 տարեմուտի Հայկական Սուրբ Ծնունդի ճրագալոյցին, մարդոց միտքերը կը չարչրկին նախագուշակ ենթադրութիւններ ընելով վաղուան մասին, որ չեն գիտեր թէ ինչ աղէտներ պիտի բերէ աշխարհին։

Այս խոնարհ քարայրէն, ուր աշխարհի Փրկիչը ծնաւ, կ'առաքենք նոյն յուսատու պատգամը, զոր հրեշտակներ աւետեցին դաշտին մէջ խաշնարած հովիւներուն. « Ծնաւ ձեզ այսօր Փրկիչ, որ է Օծեալ Տէր »։ « Էմմանուէլ »։

Տէրը մեզի հետ է։ « Աստուած այնպէս սիրեց աշխարհը, որ մինչեւ իսկ իր Միածին Որդին ղրկեց, որպէս զի աշխարհը փրկէ կորուստէ »։

Հայ ժողովուրդը հաւատացեր է միշտ, որ Տէրը մեզի պիտի չլքէ։ Թէ իսկ մենք թերահաւատինք, Անոր սէրն ու արդարութիւնը պիտի չը պակսին։ Ան իր երեսը պիտի չը դարձնէ իր ժողովուրդէն, մեր մարդկային տկարութեանց պատճառով։

եւ հայկական խորաններու առչ է․, ինչպէս այս պահուն, պիտի շարունակենք աղաչել.

« Մայր Սուրբ բարեխօսեա զառ ի քէն զմարմնացեալն Աստըւած, ներել մեզ, անտես առնել զյանցանս մեր, եւ տալ օգնականութիւն ընդդիմակաց լինել` հակառակամարտիցն ի պատերազմի։ Զի լռեսցին պատերազմունք, դադարեսցին յարձակումըք թշնամեաց. տնկեսցի սէր եւ արդարութիւն ի յերկրի »։ Մեր Տէրը « արդարութեան արեգակն է »։

Որքան որ մտահոգ ենք Սուրբ Երկրի եւ անոր դրացի երկիրներու տագնապալից կացութեամբ, նոյնքան կը ճմլըւին մեր սիրտն ու հոգին, ի լուր եւ ի տես քաղաքական եւ տնտեսական այն տագնապանքներուն եւ հոգեխռով անստուգութեանց համար, որոնց ենթակայ են, որոնց կրակներուն մէջէն կ'անցնին մեր Մայր Հայաստանը եւ Արցախը, եւ մեր ժողովուրդի զաւակները, որոնք ցրուած են այլեւայլ ազգաց եւ հանրապետութիւն ներու մէջ։

Խաղաղութեան եւ արդարութեան իշխանին երկրպագու ենք, կէս գիշերուան պաշտա– մունքի այս պահուն, աղօթելով որ մռայլը փարատի, արշալոյսը ծագի, եւ աշխարհի հզօրները պատգամաբեր մոգեր դառնան իմաստութեան, ազգերու եղբայրութեան, Չարին կործանիչ եւ մահաբեր սադրանքները ձախողցնելու, բարութեան, մարդկային արժանապա– տուութեան, սերունդներու բարգաւանման, եւ քաղաքակիրթ աշխարհի հոգեւոր ժառանգու– թեան անումը եւ վայելումը ապահովելու։ « Երանի Խաղաղարարաց »։

Աստուածայայտնութեան տօնը միշտ խորհրդանիշ պիտի մնայ յոյսի, կենսագործ վերանորոգման, եւ անխաբելի ազատութեան եւ փրկութեան։

Հրեշտակներու փառատրութիւնը եւս բոլորին շրթունքներէն անպակաս պիտի մնայ եւ պիտի հնչէ, երկինքն ու երկիրը, Աստուածն ու մարդերը համայնական՝ ներդաշնակութեան մէջ գովերգելով։

« Փառը ի բարձունս Աստուծոյ, եւ յերկիր խաղաղութիւն, ի մարդիկ հանութիւն »։

ՍՐԲԱՀՈՒՆՉ ԶԱՆԳԱԿՆԵՐ

Սրբահումչ զանգակներ Ղօղանչէք անդադրում, Յուշարար` մարդերու Ըղձանաց անհատնում։

Արհաւիրքն է պատեր Սրբագործ Քրիստոս—կոխ Լեռներուն ու ծովուն Ու մարդոց սրտերուն։

Ե'տ բերէք հրաշագործ Ծումչմ ու Ձայմը Փրկչիմ, Որ աշխարհմ` աչք—աչքի, Սիրտ–Սիրտի, խաղաղի։

Ղօղանչէ՛ք` զա՛նգակներ, Սրբահունչ, անդադրում, Մինչեւ մարդն լըսէ ձեր Պատգամներն Յաւերժէն։

CULL

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ Տ. Տ. ՎԱԶԳԷՆ Ա. ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ՍՈՒՐԲ ԾՆՆԴԵԱՆ ՔԱՐՈԶԸ ՄԱՅՐ ՏԱՃԱՐՈՒՄ 6 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1991 Թ.

« Փառք ի բարձունս Աստուծոյ եւ յերկիր խաղաղութիւն, ի մարդիկ հաճութիւն »

Սիրեցեալ հաւատացեալ ժողովուրդ մեր որ ի Հայաստան եւ ի սփիւռս աշխարհի։

Ահաւասիկ վերստին կանգնած ենք մեծ խորհուրդի առաջ որ աւետումն է Աստուածոր– դու հրաշալի ծննդեան։ Անցել են այդ երանելի օրից դարեր ու դարեր, եկել են ու գնացել բազում սերունդներ, բազում իրադարձութիւններ անթիւ, անհամար ու զարմանա– զան, բարձրացել են ու տապալուել են քանի քանի կուռքեր, աշխարհակալներ, քանի քանի գաղափարախօսութիւններ, սակայն բոլորից վեր, բոլորից աներեր, բոլորից անկորնչելի մնացել է խօսքը Աստուծոյ, որ աշխարհ եկաւ ծնունդովը նրա Միածին Որդու, Փրկչին մեր Յիսուսի Քրիստոսի։

Երկրորդ դարու վերջերին, Աղեքսանդրիայում երկու բարեկամներ, մէկը քրիստոնեայ միւսը հեթանոս, վիճում են իրար հետ։ Քրիստոնեան պատասխանելով Դէոկնետին, թէ ինչո³ւ Յիսուս այնքան ուշացումով աշխարհ եկաւ, քրիստոնեան պատասխանում է իր նամակով՝ « Յիսուս աշխարհ եկաւ, երբ մարդկանց անիրաւութիւնը իր լրումին հասաւ եւ բացայայտուեց որ մարդկային անիրաւութեան պտուղը դատապարտումն է եւ մահը ։» Ուրիշ խօսքով Աստուած իր Որդին աշխարհ առաքեց երբ մարդկութիւնը հասաւ իր անիրաւութեան եւ իր դատապարտման գիտակցութեան։

Ի տես մեր օրերի աշխարհի բարոյական ու ընկերային անկումային երեւոյթների, ի տես աղաղակող անիրաւութիւնների ու տառապանքների, ի տես ազգամիջեան թշնամութիւն– ների ու արիւնահեղ առնակատումների, յիշում ենք Աղեքսանդրիացի քրիստոնեայի մարգա– րէական խօսքերը, որոնք նաեւ մեր օրերին հնչում են այժմէական։

Ո°ւր է գնում մարդկութիւնը, ո°ւր են գնում մեծամեծները, ժողովուրդների ճակատագիրը տնօրինող զօրեղները։

Արդեօ®ք, նաեւ այժմ, ժամանակը չէ հասած որ մարդկութիւնը գիտակցի իր անկարո– ղութիւնը` ինքն իրեն ղեկավարելու, ինքն իրեն փրկելու։

Արդեօ°ք ժամանակը չէ° հասած որ մարդկութիւնը իր հոգու աչքով տեսնի աստղը փրկութեան որ շողաց Բեթղեհեմի երկնքի բարձունքից երկու հազար տարիներ առաջ, տեսնի ծնուող Յիսուս մանուկին, որ գալիս էր « հզօրներին իրենց աթոռներից տապա– լելու եւ բարձրացնելու խոնարհներին »։

Այո այս է երազը նաեւ մեր օրերի մարդկանց, մեր օրերի խոնարհ ազգութիւնների լայն զանգուածների։ Սուրբ ծննդեան մեծ խորհուրդի առաջ կանգնած, մեր խոհերը մեզ մղում են մեր հայեացքը ուղղել նաեւ դէպի մեր բարեպաշտ ժողովուրդը, դէպի նրա տագնապալի այս օրերը, ու լսել նրա արդարութեան աղաղակը, փրկութեան մի արահետ որոնելու իր պայ– քարի ճանապարհին, մաղթելով որ նա յառաջ ընթանայ առանց յուսալքուելու, առանց վհատելու, առանց իր ներքին հաւասարակշռութիւնը կորցնելու եւ մանաւանդ առանց թուլացնելու իր ազգային միասնութիւնը, զի անմիաբանութիւնը չարեաց մայրն է, իսկ միաբանութիւնը՝ մայրը բարեաց։

Չմոռնանք Յիսուսի մեծ առաքեալի` Սուրբ Պօղոսի յորդորը որ մարդկային ընկերութիւնը նմանեցնում է անհատ մարդու մարմնին եւ ասում` « Աստուած այնպէս կազմեց մարդու մարմինը որ նրա մէջ չլինեն բաժանումներ, այլ նրա անդամները նոյնը հոգան միմեանց նկատմամբ։ Եւ եթէ որեւէ անդամ ցաւ է զգում նրա հետ ցաւ են զգում բոլոր անդամները եւ եթէ մի անդամը փառաւորւում է, նրա հետ ուրախանում են բոլոր անդամ– ները » Ա. Կորնթ. ԺԲ. Ձ5–Ձ6/։

Ահա իմաստուն խօսքեր, յաւէտ ճշմարիտ խօսքեր, փրկարար բոլոր ազգերի համար, մանաւանդ երբ նրանք գտնւում են ծանր փորձութեանց առաջ։

Աստուծոյ Որդին է, որ իր հրաշալի ծննդեան մեծ խորհուրդով, հրաւէր է կարդում մեզ բոլորիս, համայն մեր քրիստոնեայ ժողովուրդին` աներեր մնալ մեր նախնեաց սուրբ հաւատքի վէմին վրայ, հաւատարիմ մեր ազգի առաքելական Մայր Եկեղեցուն ու անմնացորդ կերպով, բանիւ եւ գործով ծառայել մեր նորահռչակ ինքնիշխան հայրենի պետութեան, որպէսզի նա քայլ առ քայլ յաղթահարի իր առաջ ծառացած դժուարութիւնները, պահի պահպանի ու ամրապնդի իր ձեռք բերած ազատութիւնները եւ բուժի իր վէրքերը մեծ երկրաշարժից աղետեալ տարածքի վրայ։ Բարի կամքով, հուժկու բազուկներով եւ միաս—նական անդուլ աշխատանքով, բոլոր հայերը թող վերաշինեն ու ծաղկացնեն իրենց հայ–րենի Տունը, յաւերժական մեր Մայր Հայաստանը, արարտացած կամքով արմենական։

Սուրբ Էջմիածնի գահակալները, նաեւ անցեալում դժուար ժամանակներին, համազգային միասնութեան ու համերաշխութեան ու եղբայրական գործակցութեան կոչեր են ուղղել մեր ազգի զաւակներին։ Նման մի հոգեցունց կոչ է՝ Երանաշնորհ Խրիմեան Հայրիկի պատգամը, 1907 թուին ՁՕ Սեպտեմբերին, որով դիմում է նա իր զաւակներին ասելով՝ «Արդ՝ այսու Հայրապետական Կոնդակաւ Մերով՝ վշտալից Հայրապետս տարաբախտ Ազգիս՝ որ հասեալ եմ ի մուտս արեւու կենաց իմոց, յորդոր կարդամ առ Սիրելիսդ Մեր ամենեսեան, զի իսպառ թօթափեսջիք զատելութիւն եւ զմեծամտութիւն ի սրտից ձերոց, եւ եղիջիք ընդ միշտ մի սիրտ եւ մի հոգի՝ համերաշխ եւ եղբայրական սուրբ սիրով, եւ գործեցեք այնպիսի խոհական իմաստութեամբ, զի արգասիք գործունէութեանց Ձերոց ըստ ամենայնի ոչ լինիցին երբէք ի վնաս թշուառ Ազգին Մերոյ այլ յօգուտ եւ ի զարգացումն նորին։ »

Նոր Տարւոյ լուսաբացին, այս խոհերով ու պատգամներով աւետում ենք Սուրբ ծնունդը Փրկչին մեր Յիսուսի Քրիստոսի եւ աղօթում ենք որ Աստուածորդու շնորհները լուսաւորեն անվտանգութեան ու բարօրութեան երազանքը մեր յուսացեալ ժողովրդի։

Քրիստոսով թող բացուեն դռները Նոր Տարւոյ։ Քրիստոսով ու հայրենիքի սիրով միացած զաւակները մեր ազգի, թող կերտեն ազատ ճանապարհը իրենց նոր կեանքի։

Ձեզ եւ մեզ մեծ աւետիս, Քրիստոս ծնաւ եւ յայտնեցաւ։ Ամէն։

Վազգէն Ա. Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց

MOHE COMUS TO ET MENTHERUFF VISER VALORE VOSTU _ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՊԵՏ ԵԻ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ, TUBPURASI TUSPURE CUTUSPURAL TUMUTSUP URAAR USPURUSUU. ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՍՐԲՈՅ ԿԱԹՈԻՂԻԿԷ ԷԶՄԻԱԾՆԻ

อกาบรถบนหนาว บทการ การกระ bh ดกระกินคทะว ชนรานจะรุบหนา ร. ร. จนกะจะห ะกษุกฏกาหน, หมดกว่าหมิบทะ ของครณาว จะการหวาร, ร.คภาจากบาร นกระจากบะกิจากบาง, จนรากบารทง ชนราก อกกับบารบท, ร. จนกะจะห นกระจากบะกิจากบาง, จนรากบารทง ชนราก จักบรณาวันกิจากบาง, ชนยากบาง นารจำหนากจากบาร, จากบะกิจากบาร, จนกานกระบร, อนราบบารคร bh บามจนกมิจนุม, ครับบางนก อกจนางบางนาง สาจากจาก UNCESCUL ZUULIST ZUNUSUSCUL ANGOLPOCUT ZUIGNS

> STEEDED ON SERVICE BALLAND AGENCY TO THE EN TERM OF THE TO THE THE

(UUSP. d. 26)

Upone quinquicited vacuativements, culture and authority elementations allocations of the inference of the control of the inference of the

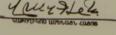
OCCUPATION OF LIBERTANDERS IN AUTHORIST STATE SPORTS CHARACTER SELECTION OF A THE PROCESSING STATE STATE OF STATE CHARACTERS OF A THE STATE OF STAT

Տուսու կոնդակս ի 7 փետրուարի 1991 Փրկլական ամի, եւ ի առոմարիս Հայոց Ուես ի մայրավամա Սրրոլ Էջմիածնի Հմը, 1758

0

0

ાં તે કેન્દ્ર કર્માં કેન્દ્ર માના માના માના કર્માં કેન્દ્ર કર્માં માના માના કર્માં કેન્દ્ર કર્માં માના માના માના કર્માં કર્માં માના માના માના કર્માં કરમાં કર્માં કર્માં કરમાં કર્માં કર્માં કર્માં કર્માં કરમાં કરમાં કર્માં કરમાં કરમા કરમાં કરમા TUSPUPAGE TUSPHUP KUUUQHUJU TUMUUETUP UPAAAG USPUPUSEUL ԱՌԱՔԵԱԿԱՆ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՍՐԲՈՅ ԿԱԹՈԻՂԻԿԷ ԷԶՄԻԱԾՆԻ

ALLINGUARDS OFFICE OFFICE OF OFFICE O SUN YALMANS, S. PARANUUS URBANUUNAANUUN, AUSTAURAN, 2000 URBANUUNAANUUN, S. AURAANA URBANUUNAANUUN, AUSTAURAN 2008 YAUSUNAANALUUS, 2000 TU URBANUUNAANUUS, BANUUNAANUUS, UURAURASUS, BUZUNUSAS EN UURAUNUAUS, PEUUNUN EREVANUUNUN, ANANAAS, PEUUNUN EN PURUNUN MARZITANS ON AUBSOLETS ON UNRESOUL ZUNUSU ZUNUSUSOUL BARRANTOUR ZUSAS

CHANGE SHOULD SERVED BENEFITS SHOULD SELVED STREET, OF SERVED SERVED SHOULD SHOULD SERVED SERVED SHOULD SHO

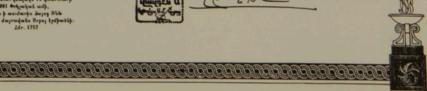
VEN TENTIFICATION AND AND ADDRESS OF STREET OF STREET, OF STREET, AND ASSESSED AND ASSESSED A

Per parameter and the measurement of the period of the control of the street of the control of the terror and the terror of terror of the terror of the terror of terror o

Sam halgula 14 dharam) 1991 delguhal adh, hi h madusha dayag Shb h dayandada Bepag Shb dar. 1797

ful the a mannin war wans

Ս. ԳԷՈՐԳ ԶՕՐԱՎԱՐ

« Քաջամարտիկ Սուրբ Գէորգ բարեխօս լեր առ Քրիստոս վասն անձանց մերոց »։

Ծարական

Արդարեւ, Սուրբ մըն է որ մօտաւորապէս տասնըեօթը դարերէ ի վեր այնքան մեծ ժողովրդականութիւն վայելած է թէ՛ Արեւելքի եւ թէ՛ Արեւմուտքի մէջ։ Յոյներ զինք կոչած են « Մեծ Մարտիրոսը » իսկ ԺԳ. դարէն ի վեր Սբ. Գէորգ նկատուած է Անգլիոյ

Պաշտպան (փաթրօն) սուրբը։

Ս. Գէորգ ծնած էր Կապադովկիոյ Գամբաց գաւառի մէջ, պաղեստինցի ծնող թէ մը։ Իր երիտասարդ տարիքին մեջ քաջ զինուոր մը ըլլալով՝ շուտով զօրավարութեան աստիճանին։ Իբրեւ երեւելի կոմս մաս կազմեց ասպետներու խումբին։ Դիոկղետիանոս կայսր հայածանքի հրովարտակ մր հանեց քրիստոնեաներու դէմ։ Ս. այս հրովարտակը պատէն քաշելով` այրեց։ Այս քրէական յանցանքին համար ատեանի խոստովանելու։ չունցաւ, ուր իրեն առիթը տրունցաւ իր քրիստոնէական հաւատքը ատեն ալ հեթանոսական կրօնքին ստութիւնը երեւան հանեց։ Եւ ապա դատուեցաւ Կայսեր ներկայութեան. այս անգամ աւելի բուռն սաստկութեամբ պաշտպանեց Aphumnuh wumnuwծութիւնը։ Ի զուր եղան Կայսեր ողոքիչ խօսքերը եւ խոստումները։ 4thowwtu Կայսրը զայրացած՝ հրամայեց ծանրագոյն տանջանքներով չարչարել Սուրբը Աստուծոյ quill: զօրութեամբ եւ հրաշքով միշտ ողջ մնաց։ Կայսրը զարմացած՝ կ'ըսէր.-Տակաւին ես, Գէորգ։ Սուրբը պատասխանեց. Այո, ես եմ, ծառայ Յիսուսի **P**phumnuh Գէորգ։ Ծատեր այս հրաշալի դէպքերը տեսնելով` դարձի գալով ` քրիստոնեայ եղան։ Ի վերջոյ արքայական մասնաւոր հրամանագրով 303–ին գլխատեցին Սուրբը։ Իր նահատակութենեն ետք, իր մարմինը փոխադրուեցաւ Պաղեստին, Ռեմլէ քաղաքին մէջ, ուր իր մանկութիւնը անցուցած էր եւ իր ընտանիքն ալ շատ սիրուած եւ յարգուած էր։ Ս. Գէորգի մահէն ետք եւս բազմաթիւ հրաշըներ գործուեցան եւ բազմաթիւ եկեղեցիներ կանգնեցան Unippha անունով։ Ասորիներու եկեղեցիին մէջ Սուրբին նշխարները 4p gnigumpnith@ ԺԳ. դար։ Հայերս ալ Ռեմլէ քաղաքին մէջ ունինք Ս. Գէորգի անունով Եկեղեցի մր եւ ամեն տարի ուխտագնացութիւն տեղի կ'ունենայ եւ մատաղներ կր մատուցուին։ Ահաւասիկ այս է ամփոփ ձեւով աւանդութենեն մեզի հասած Ս. Գէորգի պատմութիւնը։ Եւ հարցուի թէ ո^տւր կը կայանայ Ս. Գէորգին այսքան աշխարհահռչակ Unipp արժանիքը։ Որովհետեւ դարերու ընթացքին իրեն պէս բիւրաւոր նահատակ են Եկեղեցիին մէջ, որոնք միայն պատմութեան անցած են։ Իսկ Ս. 9tnng բիւրաւոր նահատակ սուրբերէն իր վիշասպան քաջագործութեամբը։ Ըստ աւանդութեան, վիշապ մը աւերներ կը սպառնար քաղաքի մը մէջ։ Բնակիչները փրկելու համար քաղաքը կոյս մը զոհաբերած էին վիշապին կերակուրի համար։ Ս. Գէորգ Աստուծոյ հաւատքով զօրացած սպաննեց վիշապը եւ ազատեց կոյսը։ Այսպէս, Ս, Գէորգ վիշապին սպանութեամբ աշխարհահռչակ հանդիսացաւ։ Որովհետեւ վիշապը կամ « բանսարկու օձր », ինչպէս ըսեր Յովհաննես Աւետարանիչ իր Յայտնութեան Գրքին մեջ (Յայտ. ԺԲ. 9) կը յացնէ Սատանային զօրութիւնը, չարութիւնը եւ բռնութիւնը։ Վիշապը կամ օձը մեզի յիշեցնէ Աստուածաշունչի Ծննդոց եւ Ցայտնութեան գիրքերու օձը կամ վիշապը։ նին մէջ Սատանան օձի միջոցաւ խաբեց կինը եւ մեղքով տիրեց աշխարհին, գրքին մեջ դարձեալ « կին մը՝ որ արեւը իր վրան առած եւ լուսինը ոտքերուն տակ. իր գլխուն վրայ տասներկու աստղէ պսակ մը, պիտի պայքարէր այդ վիջապին հետ Սատանային զօրութիւնը կը խորհրդանշէր եւ պիտի յաղթէր զայն։ Այդ կինը՝ Աստուածամայրն է (Հմտ. Ծննդ. Գ., Յյտ. ԺԳ. 1-18)։

Սատանան` բանսարկու օձը նենգութեամբ խափած էր մեր նախամայրը եւ արգիլեալ պտուղէն ճաշակել տալով` իր իշխանութեան տակ առած էր։ Մեր նախամայրը երբ լսեց թէ այդ պտուղէն ուտելով` աչքերնին պիտի բացուէին եւ աստուածներու պէս պիտի ըլլային, առաւ եւ կերաւ եւ իր էրկանն ալ տուաւ. ան ալ կերաւ։ Ի՞նչ էին այդ պտուղին մեղքի հրապոյը յատկանիշները կամ ախտերը։

Ա- Աղէկ էր կերակուրի համար, Բ- Հաճելի էր աչքերուն համար,

Գ- Ցանկայի էր իմաստուն եւ աստուածներու պէս րլլալու։

Ահաւասիկ այս երեր ախտաւոր յատկանիշները, որոնք ամբողջ մարդկութիւնը

դժբախտութեան եւ ողբերգութեան անդունդը առաջնորդեցին։

Առաջին– Աղէկ էր կերակուրի համար։ Այսքան աշխարհի մէջ տեղի կ'ունենան պատերազմներ, ընկերային ըմբոստութիւններ, յեղափոխութիւններ եւ տակնուվրայու– թիւններ, որոնց խորքը միշտ տնտեսական է, այսինքն` ուտելիքի համար ընչաքաղցու– թեամբ հարստութիւն դիզել։

Երկրորդ - Հաճելի էր աչքերուն համար։

Աչքի հաճոյքը մանաւանդ այս դարուս մեջ, այնքան արծարծուած է եւ այնքան աւերներ կը գործե իր սինեմաներով եւ պոռնկագրական պատկերներով եւայլն . . . ։ Հերովդէս Թագաւորի ծննդեան տարեդարձին առթիւ` Հերովդիադայի աղջիկը երբ պարեց հանդէսի սրահին մէջ, թագաւորին աչքին հանելի երեւցաւ եւ երդումով խոստացաւ մին–չեւ իր թագաւորութեան կէսը տալ իրեն։ Աղջիկը նախապէս իր մօրմէն խրատուած` Յով–հաննէս Մկրտիչի գլուխը ուզեց սկուտեղի մէջ։ Թագաւորը նախ տրտմեցաւ. բայց իր երդումներուն եւ իրեն հետ նստող մեծամեծներուն եւ հազարապետներուն ամօթէն հրաման ըրաւ որ տրուի . . . ։ Ահաւասիկ աչքի հանոյքը որ դառնութեամբ կը վերջանայ։

Երրորդ - Ցանկալի էր իմաստուն ընելու եւ աստուածներու պէս ըլլալու։

Կ՚ապրինք քսաներորդ դարու գիտութեան աշխարհին մեջ, ուր մարդկութիւնը մեքենայացած վիճակ մը ունի եւ ամեն ինչ գիտական ակնոցով կը դիտուի։ Մարդիկ միայն գիտութեամբ կ՚ուզեն տալ երջանկութիւն եւ հանգստաւետ կեանք։ Պիտի հարցուի— Արդեօք մարդ արարածը իր երջանկութիւնը եւ խաղաղութիւնը գտա՞ծ է։ Ոչ երբեք։ Ապացոյց` որքան գիտութիւնը կը շատնայ` այնքան փորձութիւնները եւ գայթակղութիւնները կը բազմանան եւ մարդիկ ահ ու սարսափի մեջ կ՚ապրին։ Ինչպես Սողոմոն Իմաստուն կ՚ըսե. «Գիտութիւն աւելցնողը վիշտը կ՚աւելցնէ » (Ժող. Ա. 18)։ Եթե այդ իմաստութեան սկիզբը` Տիրոջ երկիւղը չըլլայ (Առկ. Ա. 7) այն ատեն աւերներ գործելով` աշխարհը անդունդին պիտի առաջնորդե։ Այսպես սատանան օձի խորամանկութեամբ աշխարհը մեղքի մտցուց, երկիրը անիծուեցաւ եւ իր իշխանութեան տակ մտաւ։ Իսկ Յիսուս պիտի ըսեր. «Գայ իշխան աշխարհիս այսորիկ եւ յիս ինչ ոչ գտանէ »։

Այսօր աւելի քան երբեք մարդկութիւնը պէտք ունի Ս. Գէորգի բարեխօսութեան։ Որովհետեւ Սուրբը Աստուծոյ կենդանի ոյժը կը ներկայացնէ եւ զԱստուած կը տաճարակրէ։ Սուրբը միջնորդ կը հանդիսանայ Աստուծոյ եւ մարդկութեան միջեւ, տեսակ մը ոսկի շղթան` երկիրը երկինք կապող։ Սուրբը մեզի համար հրաշագործութեան աղբիւր մըն է, եւ

Եկեղեցին ալ միշտ կենսունակ կր պահէ։

Սուրբ Գէորգ իր հաւատքի զօրութեամբ սպաննեց վիշապը, որ Սատանային զօրութիւնը կը ներկայացներ աշխարհին մէջ։ Մենք ալ մեր հաւատքի զէնքերով սպառազինուած կարող ըլլանք Սատանայի հնարքներուն դէմ դնել։ Ինչպէս կ'ըսէ Պօղոս Առաքեալը.— « Մեր պատերազմը արիւնի եւ մարմնի հետ չէ, այլ իշխանութիւններու եւ պետութիւն— ներու հետ եւ այս խաւար աշխարհի իշխաններուն հետ, երկնաւորներուն մէջ եղող չար ոգիներուն հետ » (Եփս. Ջ. 1Ջ)։ Այս ամէնը պէտք է ըլլայ յարատեւութեամբ, աղաչանքով, եւ ամէն ատեն աղօթը ընելով։

ፈሀደር Ծ. ՎቦԴ. ԻԳՆԱՏԻՈՍԵԱՆ

Խօսուած Ռամլէի Ս. Գէորգ վանուց մէջ, ուխտագնացութեան օրը, Կիրակի, Ձ1 Հոկտ. 1990։

Նոր Տարուան Հաշուետուութիւն

«Եւ ինձ պարտ է կատարել զգործս այնորիկ որ առաքեացն զիս մինչ աւուր կայ, գայ գիշեր` յորժամ ո՛չ ոք կարէ գործել» (Յովհ. Թ. 4)։

Մարդիկ սովորաբար ուրախ դէմքերով դիմում են միմեանց Շնորհաւոր Նոր Տարի մաղթելով։ Այդ ուրախութիւնը իւր արտաքին կողմերով յանախ չափազանցութեան է հասնում. կեր ու խում, աղաղակ փողոցներու վրայ, մինչեւ իսկ անկարգութիւններ,

որոնը բարոյական աչքի եւ ականջի համար անախորժելի լինել կարող են։

Անշուշտ այսպես չէ այն մարդկանց համար, որոնք կեանքի վրայ լրջութեամբ են նայում, որոնց ուսերու վրայ սրբազան եւ վեհ կոչում է ծանրանում, ծառայելու ժողո_ վուրդին, ծառայելու յաւիտենական բարեաց գաղափարին։ Նոր Տարուան օրը զուարճութեան եւ ուրախութեան օր չէ, այլ մի սրբազան եւ նուիրական վայրկեան, երբ մեր հոզու բոլոր զօրութիւնները լարած` պիտի բաժնուինք հին տարուց եւ նորին մէջ մտնենք։

Քրիստոնեայի համար Նոր տարուան օրը աղօթքի եւ հոգեւոր հաշուետուութեան օր

t. Uumnion; bi hingh wnwg:

Տարեվերջին, հաստատութիւնները փակում են իրենց տոմարները եւ հաշիւ են

տալիս աւելի բարձր հաստատութիւններին։

Այսպես պիտի լինի անհատը, նա հաշիւ պիտի տայ Աստուծոյ եւ իւր խղճի առաջ, թե ի՞նչ է ձեռը բերել անցած տարուայ մէջ, որ մնայուն է, որ տեւական է եւ ոչ այնպես անցաւոր՝ ինչպես հին տարին էր։ Նոր տարուայ շնորհաւորութիւնը մեզ, որ հին տարին անցաւ անդառնալի կերպով, ուրեմն մենք պարտաւոր զուել այդ անցեալի մեջ, որոնել մեր կեանրի, մեր դրական կողմերը, qnnoh թերին՝ ապագայում ուղղելու համար։ Ուրեմն մենք իրաւունք ունենք ուրախանայու միայն այն դէպքում, երբ մեր հոգու հաշուեմատեանները ուղիղ են, երբ անցաւոր ժամանակի մէջ այնպիսի բարիր ենք ձեռը բերել, որ մեզ համար եւ մեր ժողովուրդի Եկեղեցւոյ համար տեւական նշանակութիւն ունի։ Միայն այս **u**mpny ունինը ուրախանալու Նոր Տարուայ տօնախմբութեան վերալ, աւելի բարձր, տեսակէտով նայիլ, քան թէ լոկ արտաքին զուարճութեան եւ ուրախութեան, որը դժբախտաբար ընդհանրացած է մեր եւ ուրիշ հասարակութիւններու մէջ։

Արդ, ի՞նչ է տեւական, ի՞նչ է մնայուն, որ անցնող ժամանակի մեջ կարելի է ձեռք բերել. այս հարցի պատասխանը փրկիչն է տալիս .- «Ինձ պարտ է գործել զգործս այնորիկ, որ առաքեացն զիս, մինչ աւուր կայ, գայ գիշեր՝ յորժամ ո՛չ ոք կարէ գոր-ծել»։ Ժամանակը շահեցնելու միջոցը գործն է։ Անցնող ժամանակի մէջ դրական աշխատան-քով ձեռք բերուած հոգեւոր բարիքն է։ Ժամանակը անցնում է շատ արագ, երկիրը կատա-րում է իւր ընթացքը Տիեզերքի Տիրոջ կարգադրութեան համաձայն։ Ուրեմն մեզ է մնում

միայն օգտուել. «մինչ աւուր կայ, գայ գիշեր՝ յորժամ ոչ որ կարէ գործել» ։

Քրիստոնեութեան համար աշխատանքը նուիրական գաղափար է եւ ծուլութիւնը

մահացու մեղքերից մէկը։

Աղմուկ հանել, թմբուկներ զարնել առանց դրական բան մը կատարելու՝ չնչին

մարդկանց յատկութիւնն է։

Բայց եւ վստահ գիտենք, որ հոգեւոր կեանքն էլ իւր աճման եւ զարգացման պայմաններն ունի, որ բարձրագոչ աղաղակներն ու ճռճռացող բառերը ոչ մի ազգի տուն

չեն շինել, այլ լուրջ, երկարատեւ եւ անձնուէր գործունեութիւն է պէտը։

Ահա ժամանակը շահեցնելու միջոցը եւ Փրկչի ցոյց տուած ճանապարհը։ Վերջաւորութեան, կրնանք ըսել բարձրաձայն, «Թող գան ու անցնեն տարիները, մենք լուռ ու մունջ կը բաժնուինք նրացից, բայց երբ նկատենք ցանկալի կրօնական-հոգեւոր կեանքի արշալոյսի նշանները, այն ժամանակ միայն կը զգանք, որ ժամանակը ի զուր չենք կորցրել եւ ցնծութեան աղաղակներով կը գոչենք «Ծնորհաւոր Նոր Տարի»։

ՌՈՒԲԷՆ ՎՐԴ. ՑՈՎԱԿԻՄԵԱՆ

14.1.1991

ԱՄԱՆՈՐԵԱՆ ԽՈՀԵՐ

ԻՂՁԵՐՈՒ ԵՒ ՅՈՅՍԵՐՈՒ ԱՐԵՒԱԾԱԳ

Գրեց` Վարդան Ա. Քինյ. Տիւլկէրեան

Գեղեցիկ ու գրաւիչ է պատկերազարդ գիրք մը, որ նոր լոյս կը տեսնէ տպարանէն։ Բայց էականը` իր արտաքին առինքնող յատկութիւնները չեն։ Ուշ կամ կանուխ այդ գիրքն ալ պիտի հիննայ, կողքը պիտի քակուի, էջերը պիտի փրթին, պատկերները պիտի տժգու– նին, եւ ա՛լ պիտի դադրի հրապուրիչ ու հետաքրքրական ըլլալէ։

Բոլորովին տարբեր է սակայն ճակատագիրը այն գիրքերուն, որոնք կը պարփակեն իրենց էջերուն մէջ զգացումի, գաղափարի, խորհուրդի եւ իմաստութեան յաւիտենական նշմարտութիւններ, հոգեկան եւ իմացական անկորնչելի գանձեր, տաղանդի շողեր, հանճարի փայլատակումներ, որոնք բոլոր ժամանակներու սերունդներուն բան մը կ'ըսեն, անոնց կեանքին ու ճակատագրին ուղիղ առաջնորդութիւն կուտան եւ մշտակենդան կը պահեն բարոյական վերելքի հորիզոնները անոնց առջեւ։

Այսպես, նոր Տարին ալ՝ նոր հրատարակուած գիրք մըն է 365 էջերէ բաղկացած, որ պահ մը իր տօնական խրախճանքներով, իր փոխանակուած սիրագեղ մաղթանքներով ու

նուէրներով կը խանդավառէ մեզ։

Բայց` երբ ցնծութեան ոգեւորութիւնները կը վերջանան, բարեմաղթութիւնները կը դադրին, փոխանակուած նուէրներուն տպաւորութիւնը կը ջնջուի, Նոր Տարին ալ հին գիրքի մը պէս կը մոռցուի եւ կ ենթարկուի իր նախորդներուն անփառունակ ճակատագրին։

Տարուան թիւերը, ամիսները, շաբաթները եւ օրերը չեն մեզի համար կարեւորը, այլ ատոնցմով մեզի մատուցուած սիրոյ գործերն են, որ մնայուն՝ իմաստ՝ կուտան՝ մեր

Գաղտնիք չէ մեզմէ ո՛չ մէկուն համար, որ մարդոց մեծամասնութիւնը պիտի դիմաւորէ Նոր Տարին, առանց գաղափարական նշանակէտի։ Քանի որ ներկայիս ազգային կեանքը ժխորող պատեհապաշտները, Մակաբոյծները, բարոյազուրկները, կիսագրագէտները եւ իրենց ստացուածքով սոնքացող սնափառները շատ աւելի մեծ թիւ մր կր կազմեն, քան անոնը` որ իրենց գործառնութիւններուն մէջ պարկեշտ են եւ զգոյշ, որ սուտը՝ ամենադոյզն չափով չմիջամտէ իրենց շահերուն։

Նիւթապաշտներուն համար գաղափարական հորիզոններ գոյութիւն չունին։ Անոնք Նոր Տարուան մէջ կը տեսնեն միայն վայելըներ, նոր յաջողութիւններ, հարստութեան վրայ` նոր հարստութիւն, եւ մանաւանդ, նոր մեղքերու արշաւին մեջ . . . նշանակալից

նուանումներ։

Այս դասակարգի մարդոց նկարագրի արատները կը բարացուցուին ազգուրացութեամբ, չարաշահութեամբ, սառնասիրտ անտարբերութեամբ եւ եսական զազրելի տրամադրութիւննե_

Անոնց համար ազգ, հայրենիք, կրօնք, մշակոյթ, մամուլ, բարեգործութիւն, ուրիշ տոհմաշէն նուիրականութիւններ աժան վաճառումի ապրանքներ են եւ սխալ պիտի ըլլար յոգնիլ ու փնտռել անոնց մէջ ազգային զգացականութեան հետքեր։

Մեր կեանքը սերտօրէն կապուած է ժամացոյցին եւ չի կրնար ո՛չ մէկ pwjl wnati, mnmag mann:

Ընկերային բոլոր հաստատութիւններուն մէջ առաջնակարգ դեր կը կատարեն տարեթիւերը, օրացոյցները, ժամանակացոյցները եւ յայտագիրները։ Ասոնք են, որ թիւն կուտան մարդոց առօրեայ գործերուն եւ յարաբերութիւններուն։

կեանքի մէջ պատեհութիւնները ամէն օր չեն գար եւ կորսուելէ ետք,

կը պատահի, որ մեզի ներկայանան համանոյն արժեքով ու տարողութեամը։

Կրնանք կորսնցնել կամ մսխել մեր հարստութիւնը եւ պարագաներու բարեբախտ բերումով վերատիրանալ։ Բայց մսխուած ժամանակը կ'արձանագրէ այնպիսի կորուստ մը, որ համագօր է ինչքի ու կեանքի փլուզումին։

ժամանակը անփոխարինելի է իր օրերով, ժամերով ու վայրկեաններով։ Եթե անցնող մեն մի րոպեին կրցանք տալ յաւիտենական արժեք, ատիկա պիտի ըլլայ մեր մեծ յաջոդութիւնը եւ այդ պարագային է միայն, որ օրը՝ պիտի թուի մեզի շաբթուան չափ երկար, շաբաթը՝ ամսուան չափ, ամիսը՝ տարուան չափ եւ կեանքը՝ յաւիտենականութեան չափ։ Ժամանակը կը պարպուի իր իմաստեն ու կը կարճնայ իր տեւողութենեն, անհասկա

ցողութիւններով, հակամարտութիւններով, իրերամերժ գործունէութիւններով։

Սխալ ճամբայ մը բռներ ենք ամէնքս ալ ու կը քալենք առանց ետեւ նայելու,

ազգային ի~նչ անգին ժառանգութիւններ կը թողունը մեր ետին։

Այդ ճամբան չի տանիր հոգեւորականը, կուսակցականը, չէզոքը, մտաւորականը, արուեստագէտը եւ հայ մարդը ազգային միասնականութեան։ Քանի որ չէ այն արեւաշող ճամբան, որ կր սկսի Յիսուսի խոնարի մսուրէն ու կր յանգի Գողգոթայի բարձունքին։

Անհրաժեշտ է, որ այսօր կատարուի ՎեՐԱԴԱՐՁ մը։ Եւ պէտք է հաւատանը, որ մեղջի ճամբուն վրայ կատարուած վերադարձը, ամօթ ու յետադիմութիւն չէ, այլ փառը ու յառաջդիմութիւն։ Միայն այդ վերադարձի ճամբուն վրայ կրնան հերոսանալ բոլոր հայերը դաւանական ու համոզումի ինչ ուղղութիւն ալ ունենան։ Այդ՝ ճամբան է յոյսի ու նշմարտութեան, որ կ'առաջնորդէ հայութիւնը դէպի անբեկանելի միասնականութիւն եւ իր դարաւոր իրաւունըներուն եւ պահանջներուն պսակումին։

Եթէ մարդիկ` նախապես գիտնային իրենց կեանքի տեւողութեան տարիներուն քանա-կը, րոպէ մը անգամ յումպէտս չէին վատներ իրենց ժամանակէն։

Շատ հայ մարդիկ այսօր, պատասխանատու դիրքերու վրայ՝ ցաւ կու տան հայութեան եւ սխալ ուղղութիւն անոր կեանքին ու ճակատագրին։

Ո՛չ Նոր Տարին կրնայ նորոգել անոնց հոգին եւ ո՛չ ալ կրնայ mmi mundg

անկուշտ կիրքերուն յագեցում։

Անոնը երեսանկեալ թաղուած են չոր հաշիւներու մէջ եւ կր գործեն մետադացած hintui atinid:

Ո՛վ բարի ու բանիմաց հայ ընթերցող, անոնք ժամանակ չունին քեզ նման հայերեն

թերթ ու գիրք կարդալու։

Դուն ես հայրենիքիդ ու հայութեան համար հարազատ հայը, որ համեստ աշխատա– ւորի լումայովդ թերթ կը գնես, մոմ կը վառես, անդամատուրք կուտաս, արուեստագէտներ կը քաջալերես, նուիրատուութիւններ կ'ընես, տօնական օրերը կը յարգես, լեզուդ ու ծագումդ կը պահես՝ եւ Նոր Տարին կ'ողջունես հայադրոշմ զգացումներով։

Դուն փոքրաթիւ ես քանակով, բայց մեծահարուստ ես որակով։ Երբեք րանակը ٤t

յաղթած ու պիտի չյաղթէ որակին, ինչպէս նիւթը՝ հոգիին։

Նոր Տարին քեզի համար է, իր բարոյական եւ կոօնական շողարձակումով. hp

խորհրդալի նշանակութեամբ եւ իր պերճիմաստ լռութեամբ։

Մի՛ վախնար ու երկմտիր իր անակնկալներեն, որքան ալ վշտալի ըլլան ատոնք։ Դուն ունիս քեզ գօտեպնդող, քեզ դիւցազնացնող եւ մեծ պայքարներու ճանապարհին վրայ քեզ փառաւորող ՀԱՅՈՒ ԱՆՊԱՐՏԵԼԻ ՈԳԻՆ։

Նոր Տարին քուկդ է։ Դուն քեզ ազատ զգայ այդ լուսեղէն ուղեւորութեան մէջ եւ հաւատա՛, որ յոյսերուդ եւ իղձերուդ նոր Արեւածագը պիտի ժպտի ու գեղազարդէ կեանքդ։

ԿՈՄԻՏԱՍԵԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ

1990 Հոկտեմբեր ՁՁ-ին հանճարեղ երգահան ու վաստակաւոր երաժիշտ՝ Կոմիտաս Վարդապետի մահուան 55 ամեակն է։

Կոմիտասի երաժշտական վաստակը այնքան ծաւալուն է ու հարուստ, որ կարելի է անոր գործունեութեան իւրաբանչիւր փուլին ու ծալքին հատորներ յատկացնել։ Հայկական երաժշտութեան պատմութիւնը զինք կը յիշէ ոչ միայն իբրեւ երգահան, այլեւ իբրեւ հմուտ երաժշտագէտ, ազգագրագէտ, երգիչ, խմբավար, բանահաւաք, մանկավարժ, հրապարա– կախօս եւ բանաստեղծ։

Արդարեւ, մեր իրականութեան մէջ հազուադէպ երեւոյթ է որ երաժիշտ մր օժտուած ըլլայ բազմակողմանի տաղանդներով ու առաւելութիւններով։ Անոր վեհութիւնն ու պայ-ծառութիւնը կը կայանայ ոչ այնքան այդ շնորհները ունենալուն մեջ, որքան զանոնք յաջողապես կիրառելու, հարազատութեամբ արտայայտելու, անսակարկօրեն արդիւնաւէտութեամբ դրսեւորելու մէջ։

Կոմիտաս Վրդ.ի բովանդակ կեանքը եղած է արտակարգօրէն զբաղ եւ բազմաբեղուն։ Բնաւորութեամբ եղած է հանդարտ, բարեհամբոյր, կատակասէր. իսկ գործի մէջ՝ չափազանց խստապահանջ ու նախանձախնդիր։ Իր ստեղծագործութիւնները գիտական բարձր մակարդակի արտադրութիւններ են։ Ան հաւասարապէս զբաղուած է հայ ժողովրդական եւ եկեղեցական երաժշտութեամբ, զանոնք անուանելով « հարազատ քոյր եղբայր »։

Կոմիտաս Վրդ.ի եկեղեցական երաժշտութեան գործունէութեան հորիզոնը անժայր է։ Այն կ՝ընդգրկե բազմաթիւ երգասեռեր, ինչպես՝ մեղեդի, տաղ, գանձ, աւետիս, սրբասացութիւն, շարական եւ այլ երգասացութիւններ։ Կոմիտասի թագն ու պսակը սակայն կազմէ անոր յօրինած « Պատարագը »-ը, որ լոյս տեսած է 1933 թուին, Փարիզ, « Երգեցողութիւնք Սրբոյ Պատարագի Հայաստանեայց Առաքելական Ս. Եկեղեցւոյ » վերնագրով։

Նախքան Կոմիտասի Պատարագին անդրադառնալը, հարկ կը համարենք երկու

ըսել Պատարագի մասին ընդհանրապէս։

Պատարագը Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ արարողութեանց ամենասրբազանն է ու րականը։ Այն դարերու ընթացրին կրած է բնագրային շօշափելի յաւելումներ եւ կուած` կառուցուածքային փոփոխութիւններու։

Սկզբնական շրջանին, Պատարագը եղած է չափազանց պարզ, կարճ, ու անպանոյն։ Յետագայ դարաշրջաններուն, որակական զգալի փոփոխութիւններով, Պատարագը՝ զարգացած,

հարստացած, ու նոր կերպարանք մը ստացած է։

Պատարագի ձայնագրութեամբ ու մշակումով զբաղուած են բազմաթիւ երաժիշտներ։ թերեւս 1873-ին, մի ոմն Ուկրաինացի Լ.Մ. Կրապիվնիցկին, ներդաշնակելու փորձ մր կատարեց։ 1877-ին, Իտալացի երաժիշտ Պետրոս Բիանքինին մշակեց ու Վենետիկի մէջ լոյս ընծայեց « Երգք Պատարագամատուցի Հայկական Եկեղեցւոյ » հատորը։ 1886-ին Պաքուի մէջ, Ք. Կարա-Մուրզան կատարեց իր մշակած քառաձայն Պատարագը։ Ապա եւ ունինք Կեանժինայի Պատարագը, որ առաջին անգամ կատարուեցաւ Մոսկուայի Լազարեան Ճեմարանին մէջ։ 1892-ի Էմի Աբգարը, հիմք ունենալով հնդկահայերու եւ իրանահայերու եղանակները, հրատարակեց իր Պատարագը Կալկաթայի մեջ։ 1896-ին Լայպցիկի մեջ լոյս տեսաւ Մակար Եկմալեանի Պատարագը։ 1898-ին Զմիւռնիոյ մէջ հրատարակուեցաւ Չիլինկիրեանի Պատարագը։ Վերջապես եւ 1933 թուին, լոյս տեսաւ Կոմիտաս Վրդ.ի Պատարագը Փարիզի մէջ։

Խօսելով Կոմիտասի Պատարագի մասին, կարեւորութեամբ պետք է ընդգծել այն հանգամանքը որ ստեղծագործութիւնը իր ամբողջութեանը մէջ չի պատկանիր

միայն՝ առաջին 17 էջը։

Կոմիտասի Պատարագի « Յառաջաբան »–էն մեզի յայտնի կը դառնայ որ սոյն Պատա– րագր առաջին անգամ կատարուած է 1908-ի աշնան վերջերը։ Ապա եւ կ իմանանը թէ « այդ պատարագի հիմնական եղանակները ան (իմա՝ Կոմիտաս) քաղած էր մասամբ էջմիածնի մէկ րանի ամենեն տարեց միաբաններեն, մասամբ անշուր գիւղերու բահանաներէ, որոնցմե լսած աւանդական հին եղանակները ինք կը համարէր աւելի հայադրոշմ ու գեղեցիկ քան Պոլսոյ, Թիֆլիսի կամ Թեհրանի մէջ երգուած Պատարագի եղանակները »։ Այս վկայու-

թեան պէտը է աւելցնել նաեւ Ն. Թաշնեանի Պատարագի մշակած պոլսական որոնցմէ եւս օգտուած է երաժիշտը։ Կոմիտասեան Յանձնաժողովի կողմէ ներկայացուած այս « Յառաջաբան »-ը մեզի կը յայտնէ որ օգտագործուած եղանակները ինքնաստեղծ չեն, այլ` աւանդական։

Այնուհետեւ, Կոմիտասի տաղանդաշատ աշակերտներէն՝ Վարդան Սարգսեան իր « Ներածութիւն » բաժնին մէջ մեզի կը տեղեկացնէ որ Կոմիտաս իր Պատարագի « վերջնա-

կան վերամշակման ձեռնարկած է 1912-ի աշնան »։

Վ. Սարգսեանի առջեւ դրուած հիմնական եւ դժուարագոյն հարցը գանագան դաշնա_ ւորումներու մէջէն « ընտրութեան փափուկ հարցը » եղած է։ Կոմիտաս ուներ աւելի սրբագրութիւններ ու դաշնաւորումներ։ Հարկ էր զանոնք մէկտեղել, սիրել եւ զգուշութեամբ ընտրել։ Սարգսեանին կը մնար զատել ամենէն հարագատն գեղեցիկը։

Ասկէ զատ կար նաեւ մի այլ կարեւոր հարց. Պատարագի բնագրէն « կր պակսէին ինչ ինչ յարակից մասեր ». կ'ըսէ Սարգսեան, որոնց համար ալ վերջինս ստիպուած կատարած է յաւելումներ կամ « յիշողաբար », եւ կամ « հետեւելով այն ոճին » որ

յատուկ էր Վարդապետին։

Այս զարտուղի յաւելումները, լրացումները ու « վերստին յարդարեալ Վարդանայ Սարգսեան » ըլլալու իրողութիւնը որոշապես ազդած են Պատարագի ւորմանն ու գնահատմանը։ Առ ի հետեւանս, հայ եկեղեցական երաժշտութեան պատմութեան մէջ, Կոմիտասի Պատարագը համարուած է ոչ իբրեւ գեղարուեստական ստեղծագործութիւն, այլ իբրեւ « գիտական արժէք »։ Յայտնի երաժշտագէտ՝ Ալեքսանտր Շահվերտեան իր « Հայ Երաժշտութեան պատմութեան ակնարկներ » գրքին մեջ յստակօրեն կր գրե. անհիմն են այդ ստեղծագործութիւնն իր ձեւով ամենամեծ, մոնումենտալ, տրամաթիքօրեն յագեցուած Կոմիտասեան երկ համարելու փորձերը։ Հարկ չկայ նոյնիսկ փորձեր անել նրա մէջ փնտռելու Կոմիտասեան պոլիֆոնիկ ոճի գագաթները...»։ Ըստ Ծահվերտեանի, « Կոմիտասի ստեղծագործութեան գագաթը կապուած է հայ գեղջուկ երգերի մշակումների հետ »։

Արդար պէտք է ըլլանք մէջբերելու նաեւ վերոյիշեալ յարգելի ծիրը Կոմիտասի Պատարագի առաջին 17 էջերուն մասին. «. . . արժանի են մանրամասն վերլուծութեան », որովհետեւ « կը բացայայտեն Կոմիտասեան պոլիֆոնեայի

առանձնալատկութիւնները »։

Չենք խորհիր որ Ծահվերտեան կը միտի ամբողջապես թերագնահատել կամ արժեքա– զուրկ համարել Պատարագի մնացորդացը (իմա էջ 17-էն 71)։ Անոր քննադատութեան ելակէտը մասամբ կը հանդիսանայ Պատարագի երկու երաժշտական հատուածներու (էջ 1–էն

17 եւ 17-էն 71) որակական անհամապատասխանութիւնը։

Խիստ դժուար է գուշակել թէ Վ. Սարգսեան ո°ր մասերը իր կողմէ լրացուց–ամբող– ջացուց, եւ վարդապետին ո՞ր սեւագիր նշումները գործածեց։ Այսպիսով, անստոյգ ու անորոշ պիտի մնան Ծահվերտեանի խօսքերը ուղղուած « Ամէն։ Հայր Երկնաւոր », « Յամենայնի », « Առաջի Քո Տէր » եւ « Եղիցի անուն Տեառն օրինեալ » երգերուն, որ իբրեւ թէ՝ « լրացուած են Գամմայի աստիճաններով ընթացող ինչ-որ բեր, կոկուած շարժումով »:

Կոմիտասի Պատարագի ամենէն յատկանշական կողմը գուցէ անոր բազմաձայնային ըլլալն է։ Ի հակադրութիւն Եկմալեանին, Կոմիտասի Պատարագի մեջ գտնուող յարակից կամ օժանդակ ձայները ոչ միայն կը սատարեն երաժշտական հնչիւնային կառոյցին, այլեւ

իրենց հետ կը կրեն գողտրիկ, քնրոյշ ու վսեմ եղանակներ։

Կոմիտասի Պատարագի մէկ այլ բնորոշ կողմը ձայնակարգերու մշտական փոփոխու– թիւնն է, որ թէ ախորժալուր է եւ թէ բացառիկ փայլ մը կուտայ բովանդակ՝ ստեղծագոր–

ծութեան։

Այս Պատարագին մէջ է նաեւ որ կը տեսնենք եղանակի փոխանցումը մէկ միւսը։ Այս երեւոյթը անտարակոյս կը ստեղծէ փոխադարձ կապ մը եւ կը quinquigat հաղորդակցութիւնը ձայներու ժիջեւ։ Առաջնորդելով ձայները տարբեր Կոսիտաս կ'որոնէ նոր ոլորտներ ու յառաջ կը բերէ երաժշտական Gnp ågunrufftp. տրամադրութիւններ։

Կոմիտաս իրեն յատուկ ջանասիրութեամբ ու տաղանդով մշակած ու եռաձայնի վերա– ծած է նաեւ նախքան մեղեդի երգուող « Ընտրեալդ յԱստուծոյ »ն, մեղեդիներ, աւետիս– ներ, սրբասացութիւններ (Հրեշտակային, Բազմութիւնք, Ով է Որպէս), ճաշու եւ

հանգստեան շարականներ եւ այլ երգեր։

Կոմիտասի Պատարագի ոճը պայծառ է, բիւրեղ ու ինքնատիպ։ Ձայները միահիւսուած են մեծ վարպետութեամբ ու հմտութեամբ։ Հայ ժողովուրդի ընդերքեն պեղուած ու յայտնաբերուած եղանակները իրենց գեղարուեստական ճաշակով բարձր են ու գերընտիր։ Այդ երգերուն ընթացքը սահուն է ու մեղմիկ։ Վ. Սարգսեան կը թելադրէ զանոնք երգել « գնայուն չափով »։ Սարգսեան մեզի նկատել կուտայ նաեւ որ « երաժշտական նախադասութիւնները չեն կաշկանդուած տրոհակներու բռնազբօսիկ բաժանումներով »։ Այս ինքնին կը թելադրէ որ երգեցողութիւնը պէտք է ըլլայ բացարձակ ազատ։

Վերջապէս եւ՝ « ոչ մէկ նուագարան պէտք է ընկերանայ երգեցողութեանց », կը գրէ Վ. Սարգսեան։ Վարդապետին համերգներէն մեզի ծանօթ է թէ ինչպէս ան դէմ էր որեւէ նուագարանի ընկերակցութեան։ Կոմիտաս կը հաւատար որ երգերու ձայնային գեղեցիկ հիւսուածքն ու կատարողական արուեստի գերազանց հոգետարութիւնը ատակ են

նուագարանային ձայներ արտաբերելու։

Հակառակ Ծահվերտեանի այն խօսքին թէ Կոմիտասի Պատարագը անաւարտ ստեղծագործութիւն է, եկեղեցական-ծիսական տեսանկիւնէն դիտուած, պատարագը կատարեալ, բարեձեւ, գործնական ու հոյակապ երաժշտական, աշխատութիւն է։ Կոմիտասի Պատարագը մեր եկեղեցական երաժշտութեան մէջ, իր ձեւով եւ բովանդակութեամբ, իր կուռ կառուցուածքով ու հայադրոշմ նկարագրով, ինչպէս նաեւ իր խորին յուզականութեամբ ու քնքշութեամբ, եզակի կոթող է ու պատմական բացառիկ երեւոյթ։

Կոմիտաս իր Պատարագով կուգայ իր ծանրակշիռ լուման մատուցելու հայ մշակոյթի գանձարանին։ Անոր թանկագին անունը միշտ ջինջ ու պայծառ պիտի մնայ մեր ժողովուրդի

երախտագէտ սրտերուն մէջ։

Հայ մեծանուն երաժիշտ Վարդապետին խոնջած մարմինը կը հանգչի արդ անքոյթ

Երեւանի Պանթէոնին մեջ։

Սերունդներ անվերջ պիտի այցելեն Անոր շիրիմը եւ խոնարհին Անոր հանճարին առջեւ։

Յաւիտենական հանգիստ Անոր աճիւնին։ Մրմունջ մ'աղօթք Անոր խնկելի յիշատակին։

Ձենոր Քնյ. Նալպանտեան

3012

Տրամաբանութիւն եւ Բանականութիւն

(3nyh. U. 1 - 2)

Այս խորագրին երկու նախադիր բառերես առաջինը կ'իմաստաւորե Տրամաբանել = կշռելով խօսիլ, իսկ երկրորդը` ԲԱՆ Որդիին մտածելակերպին արտայարտութիւնը, որ է Տիեզերական ճշմարտութեան տէր, Աստուծոյ բանականութիւնը, զոր շնորհեց իր մտատիպա— րով ստեղծած մարդ արարածին, որ կարենալ ճանչնալ եւ ունենալ ԲԱՆին մտքին խօսելա— կերպը`իմաստնանալ եւ կարենալ կատարելու Ան'որ կամբը։ Աւելին` « Իբր մարդ կատարեալ ըլլալու » մակարդակին հասնիլ։ Ճշմարիտ ուղեղաբաններ այս եզրակացութեան եկած են, թէ ուղեղը, տրամաբանութիւնով, կը բանի միայն 5 — 9 առ հարիւր համեմա— տութեամբ, իսկ բանականութեան հասնողները` բազմապատիկ . . . ։

Մարդ արարածը նախ կը կամենայ լսել Աստուծոյ խօսքին ճշմարտութիւնը, կը խոնարհի եւ կը դառնայ աղօթագէտ եւ ապա աղօթասէր, որ կարենայ հաղորդական դառնալ Անոր հետ եւ ըլլալ ընկալուչ, իմաստուն . . .։ Աղօթք = Աօրթ, կը նշանակէ հաղոր– դիչ։

Նիկոդիմոս, զգալով բանականութեան բացակայութիւնը իր մեջ, գիշերանց, գաղտնօ– րեն գնաց ԲԱՆին քով, որ կարենար հասկնալ ձեռք ձգելու կարելիութիւնը։ ԲԱՆ Որդին յանձնարարեց վերածնունդ, որ իր լեզուով, փոխաբերաբար, կը նշանակեր «մտածելակերպը փոխել։» Ճիշդ է, որ ան չէր կրնար նորեն ծնիլ, բայց կրնար փոխել իր մտածելակերպը, այսինքն` տրամաբանութեան տեղ հասներ բանականութեան, որ կարենար ճանչնալ Աստուա– ծային ճշմարտութիւնը եւ իւրացնէր զայն . . .։

Քրիստոսի Ա. Գալստեան նպատակներէն մէկն էր – մեղքը եւ մահը վերցնել եւ «Սիրոյ եւ խաղաղութեան կեանքը » հաստատել, իսկ միւսը, աշխարհիկ, մարդկային եւ սխալական եղող Տրամաբանութիւնը ի՛ր հոգեկան բանականութեան փոխակերպելն էր, որ մարդը հասնէր իր մարդկայի՛ն մակարդակ»ին . . . ։

Աստուածաշումչին մեջ շատ օրինակներ կան այս ուղղութեամբ։ Մեկը՝ Եբրայեցինե–
րը, կրօնական, ազգային մոլեռանդութեան Տրամաբանութիւնը չուզեցին փոխել եւ զոհե–
ցին ԲԱՆ Որդին եւ Անոր բերած բանականութիւնը . . .։ Դարձեալ՝ Նաբուգոդոնոսոր
թագաւորը իր տրամաբանութեան եւ ճաշակին համաձայն պատրաստուած ճաշերու սեղանակից
ըրաւ Դանիել Մարգարեն, բայց ան չճաշակեց զանոնք, որովհետեւ, բանական ոգիով, գիտեր
թե կը վնասեին իր առողջութեան եւ թէ իր հոգեկան մտածելակերպին (ուղեղին կեդրոն–
ներուն)։ Եւ դարձեալ՝ Սոկրատի թոյնին բաժակը խմցուցին Յոյն չգիտականները։ Մով–
սեսը, Դաւիթը, Յովնանը, Յոբը, մարգարեները, առաքեալները, վերնատան մեջ հաւաքուող
եւ Սուրբ Հոգի ստացող նուիրեալները նոյն մտածելակերպով եւ հաւատքով հասան բանա–

Բանականութիւնը, երբ անհատը կը բարձրացնէ իրեն արժանի մակարդակին, կը ներ մուծէ կարգ մը գերուժեր, օրինակ` պայծառատեսութիւն, նախատեսութիւն, նախազգացում, ներհայեցողութիւն, ճանաչողութիւն, ուղղամտութիւն եւ համբերատարութիւն, խոնարհա մտութիւն եւ իմաստութիւն, որոնք կը զգուշացնեն անհատը շատ մը չարիքներէ եւ որոնք գործն են Չարին, որ լուսափայլ հրեշտակի կամ ոռնացող գայլի նման կը շրջի ամէն կողմ . . .:

Տրամաբանութեան եւ արծաթասիրութեան բովին տակ հրատարակուած բազում սիրային գրգռիչ գիրքերը, քաղաքական եւ վարչական մարդոց սխալ ուղղութիւնները եւ զէնք ու զրահի գործարաններուն սպառազինութեան քարոզչութիւնները կը ծառայեն «բաժնել եւ տիրելու» եւ ապա` մահասարսուռ պատերազմներու Հիթլերական միտումին . . .: Այս բոլորին հանդէպ, երկայնամիտն Աստուած, երբ հասնի օրն ու ժամը, դարձեալ պիտի ղրկէ իր Բան Որդին, երկնային բիւրաւոր մարդացած հրեշտակ զօրքերով, որ զատէ ոչխարները այծերէն, բանականները տրամաբաններէն, այսինքն` «հաւատք, յոյս եւ սիրոյ» մակարդակին հասնողները, Լաւոտիկեան գաղջութեան մէջ մնացողներէն ու Պաղերէն . . .։ Ան, իր հօտին ոչխարները պիտի ժողվէ եւ պահպանէ Չարին ծառայ մարդոց անողոք հիւլեզէնքերէն, մինչեւ որ անոնք ինքզինքնին գետին փռեն եւ չքանայ ամբարըշտութիւնը . . . ։ Իսկ Սուրբ Հոգիին եւ սիրոյ ժառանգորդները, որոնք իրենց «ճակտին եւ աջ բազուկին վրայ չէին ընդունած բանսարկուին նշանները» — խորամանկութեան, արծաթասիրութեան եւ օրինապաշտութեան, — որոնք ծնած են Տրամաբանութենէն, պիտի օրհնէ զանոնք եւ շնորհէ անոնց Իր բերած երկնային թագաւորութեան բնակչութիւնն ըլլալու արժանիքը, որ է կեանքը սիրոյ եւ խաղաղութեան . . .:

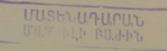
Աստուած «Ազատ կամք»ով ստեղծած է մարդ արարածը, բայց պատասխանատու իր անձին եւ համարատու իր ապրած կեանքին։ Ան հոգի մը ներշնչած է մարդուն մէջ, որ գործակցի անոր բանականութեան հետ։ Ուրեմն, մարդ արարածին կը մնայ խորհիլ լրջօրէն, մանա— ւանդ ներկայ Գ. եւ վերջին Աշխարհամարտի հիւլէական մահասարսուռ օրերուն, որուն Աստուած վերջ պիտի տայ, առանց մարդոց յաղթանակին, այլ իր ԲԱՆ Որդիին բերելիք երկնային, սիրոյ եւ խաղաղութեան թագաւորութեան յաղթանակով . . .:

քաղեց`

ՑԱԿՈԲ ՄԻՒԹԷՎԷԼԵԱՆ

Ծանօթ .- Մարդ արարածը չի կրնար նմանիլ ԲԱՆին, բայց կրնայ Անոր շնորհը եղող բանականութիւնը ստանալ, իմաստնանալ եւ դառնալ Երկնային Թագաւորութեան հպատակը . . .։

34746

« ԾԻԾԵՌՆԱԿՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՉՍԱՐՍԱՓԻՆ ԽՐՏՈՒԻԼԱԿՆԵՐԷՆ »

ՀԵՂԻՆԱԿ՝ ՄՈՎՍԷՍ ՊՉԱՔՃԵԱՆ

ընթերցողի սեղանին դրուած է ուրիշ մէկ հատորը Փարիզահայ գրող եւ հրապարակագիր Մովսէս Պչաքնեանի, « Ծիծեռնակները Պիտի Չսարսափին Խրտուիլակնե_

րեն »՝ ծանրակշիռ գործը։

Ամեն հայ գիրքի հրատարակութիւն ողջունելի նախաձեռնութիւն մըն է, եւ մեր ժողովուրդը գիտէ, եւ իր հայրերեն սորված է, արժանին մատուցել Գրողին, որու երկունքին ծնունդը` իբր հաց հանապազօրեայ` կու գայ ընծայուելու իր իսկ ժողովուրդին, ժողովուրդ` որ աշխարհագրական նոր պայմաններու ներքեւ կ'ուզէ ինքզինք ըլլալ, քիչ մը ամեն տեղ ցրուած։

ինքզինք ըլլալ, քիչ մը ամէն տեղ ցրուած։ Մովսէս Պչաքնեանի հատորը` ամէն բանէ առաջ, հոգեբանական վէպ մըն է, որ կու գայ մեզի վերադարձնելու ինչ որ մերն էր երէկ եւ ինչ որ մերը պէտք է

ըլլայ վաղը եւս, անկասկած։

Գործը ձօմուած է, իբր հոգեհարազատ, իր ծնողաց` « ՄՕՐՍ եւ ՀՕՐՍ », ինչպէս ինք որակած է։ Արդարեւ, այս երկու բառերուն իրաւ իմացումին մէջ, ան խտացուցած է տարագիր սերունդի մը վերիվայրումներն ու յուզումնախառն արկածնե– ըը, խորք տուած իւրաքանչիւր տիպարի եւ դէպքի, հասնելու համար այն եզրակացու– թեան, թէ ծնողքի մը ապրած պատմական փորձառութիւնը աւելի ուսանելի է քան ընկերային բոլոր գիտութիւնները։

Յանախ, եւ ինչու չէ միշտ ալ, քաղաքական վերիվայրումներ, ընկերային յեղաշրջումներ կրնան տեղաշարժի ենթարկել ժողովուրդներ, նոր միջավայրեր եւ նոր պայմաններ ստեղծելով անոնց համար, սակայն հիմնականը կր մնայ միշտ նոյնը,

Մարդը եւ իր Մարդկայնութիւնը։

Մովսէս Պչաքնեան գրողը անկեղծ է եւ անսայթաք իր դիտումներուն եւ դատումներուն մէջ, եւ դասը լաւ սորված աշակերտին նման գիտցած է տուրք չտալ

քարացած եւ անկենդան մտայնութիւններու։

Մեր օրերուն, մամաւանդ նախաձեռնութեանց եւ պատասխանատուութեանց տկարութեան պատճառաւ, երբ հայ վարժարանները իրենց օրհասը կ'ապրին եւ մեզ կը թուի թէ մենք աւելի տարուած ենք երէկի ակնկալութիւններով քան թէ վաղուան մտահոգութիւններուվ, ահա Հայ իրաւ գրողն է որ իր մարգարէաշունչ տողերը կու գայ նուիրելու իր ժողովուրդին, կու գայ երգելու անոր երգը, տարագիր նոր Բաբելոններու երկինքներուն տակ սորվեցնելու մեզի, թէ ինչ որ արցունքով կը ցանուի՝ ուրախութեամբ պիտի հնձուի։

Ժողովուրդի մը տառապանքը, չարչարանքը, նոյնիսկ մահը անոր վախճանը չէ, որ զինք նետէ համակերպութեան գիրկին մէջ, ինքզինք նմանցնելով այն կենդանիին` որ չ'ուզեր իր մեռած անկենդան զաւակէն բաժնուիլ, զայն միշտ իր գիրկին մէջ պահելով, այլ անոր խաչելութիւնը իր իսկ Յարութիւնն է, բոլոր տեսակի քաղաքական

եւ ընկերային վերիվայրումներեն անդին եւ վեր։

Սխալ պիտի ըլլար կոչել ժողովուրդ մը « Սփիւռք », երբ նոյն այդ ժողովուրդին հոգեբանութեան մէջ առկայ է իր ցեղին լինելութեան սրբութիւնն ու հայութինը, որ գիտէ, թէ իր գոյութիւնը՝ իբր ազգ եւ ժողովուրդ՝ մղձաւանջ մը չէ հառաչանքի համար, այլ կարելի բոլոր միջոցներով մաքառում մը՝ ընելու մեզ քիչ մը աւելի զգաստ, քիչ մը աւելի արդար, եւ քիչ մը աւելի բարիին, ճշմարիտին եւ կեանքին հաւատացող ժողովուր, մը, համամարդկային եղբայրութեան մէջ մենք մեզ չշփոթելով։

Գրագէտ Պչաքնեան կը ներկայանայ մեզի գրական հասունցած տաղանդով, այս նոր ծնունդով կու գայ իր արժանի տեղը ամրապնդելու գրական մեր անդաստանին մէջ։

. . . . « Գիրդ մնայ յիշատակող », ինչպես պիտի ըսեր մեր ժողովուրդը։

ታኮቦԱՅՐ ՎՐԴ. **ԹԱ**ԾՃԵԱՆ

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

21 Ապրիլ 1990 թ.

งานบรนช

1914 թվի « Արարատ » ամսագրի տվյալներով Վրաստանի տարածքում ունեցել ենք 439 հայկական եկեղեցիներ։ Այդ եկեղեցիներից չորսն են միայն գործում սկսյալ 1945 թվից։ Դրանք են` Թբիլիսիի Ս. Գեւորգ եւ Ս. Էջմիածին եկեղեցիները, Ախալցխալայի Ս. Գր. Լուսավորիչ եւ Ախալքալաքի Ս. Խաչ եկեղեցիները։ Մնացյալ եկեղեցիների մի մասը բանդվել է 1937 թվականին, իսկ մյուս մասը տրվել Վրաստանի Հուշարձանների Պահպա–նության կոմիտէին։

Վերջին երկու տարիներին Վրաստանի Հուշարձանների պահպանության կոմիտեի հսկո ղության տակ գտնվող հայկական եկեղեցիներից մի քանիսը հանձնվել են վրաց Պատրիար քարանին, որպես զի գործեն որպէս վրացական եկեղեցիներ։ Տեղի հայ բնակիչներից բազ միցս դիմումներ են ներկայացվել տեղի Իշխանությանը` հայ եկեղեցիների վերադարձման հարցով, սակայն ոչ միայն չեն պատասխանում Օրինական տերերի պահանջին, այլ ընդհա կառակը, ինքնագլուխ տնօրինմամբ հայոց եկեղեցիները հանձնում են Վրաց Պատրիարքարա նին։ Այդ եկեղեցիները հետեւյալներն են.

- 1. Թբիլիսիի մոտ, Թելեթ գյուղի Ս. Գեւորգ վանքը։ / Կառուցել է Ներսես Աշտա– րակեցին /։
- Ձ. Թբիլիսիի մոտ, Ծավնաբաղ գյուղի Ս. Գեւորգ վանքը։ Գտնվում է լեռան բարձունքին։
- 3. Թբիլիսիի Քառափի Ս. Գեւորգ եկեղեցին։ Ըստ Իգն. Իոսելիանիի կառուցել է մի հայ վանական 1800 թվին։
- 4. Թբիլիսիի Ս. Ստեփաննոս Կուսանաց վանքը։ Կառուցված Բեհբությանների կողմից 1728 թ.։ Այս վանքը Հայոց եկեղեցուն վերադարձնելու համար հատուկ դիմումնագիրեր էին գրել ու ներկայացուել կրոնից լիազորին եւ մերժեցին։ Հասցեն` Թբիլիսի, Էնգելսի փող. Ազեզբեգովի պոդյոմ 3։
- 5. Վերայի թաղամասի հայոց հին գերեզմանատան Ս. Խաչ եկեղեցին, քաղ. Թբիլիսի։ Եկեղեցին գրավվեց ս/թ ապրիլ ամսի կեսերին։

Գրավված եկեղեցիները ենթարկվեցին խիստ ավերվածության.

- 1/ Քանդել ու իջեցրել են Սրբություն Սրբոց խորանները։
- Ձ/ Քանդել են Մկրտության ավազանները։
- 3/ Ջարդել ու անհետացրել են հայոց բազմաթիվ արձանագրություններ ու խաչքարեր։
- 4/ Քանդել են եկեղեցիներին կից դամբարանները, գերեզմանները։ Պեղումների պատրվակով, գերեզմաններից հանվել են մարդկային ոսկորները ի տես ամենքի։

Քաղաքական վիճակը նույնպես խառն է։ Ազգային ճակատը գրավել է Կրոնից լիազո_ րության շենքը եւ ցրել պաշտոնյաներին։ Սա տեղի ունեցավ ապրիլի 4_ին։

Կրոնից լիազորությունն էլ իր բաժին մեղքը ունի Աստուծո առաջ։ Հայ բնակիչների դիմումները անտեսեց, մերժեց եւ հայոց հարյուրավոր եկեղեցիներից մեկն անգամ՝ չկա– մեցավ վերադարձնել հայությանը։ Ախալցխայի Ս. Գր. Լուսավորիչ եկեղեցին / նախապես մզկիթ /, տասնյակ տարիներ ժողովուրդը խնդրեց փոխանկելու հայոց Ս. Վարդանանց եկեղեցիով։ Չկամեցան։

Սրտցաւ Մի Հայ

Ամենայն Հայոց Հայրապետի Դիմումնագրերը

ԱԿԱԴԵՄԻԿՈՍ ՎԻԿՏՈՐ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄՅԱՆԻՆ, ԶՈՐԻ ԲԱԼԱՅԱՆԻՆ, ՍՈՍ ՍԱՐԳՍՅԱՆԻՆ ԵՎ ԼԵՌՆԱՅԻՆ ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՄՅՈՒՍ ԴԵ¶ՈՒՏԱՏՆԵՐԻՆ

Unuyyu

Խոր հուզումով տեղեկացանք Ձեր հացադուլի հայտարարության մասին, իբրեւ հուսաևատ բողոք ընդդեմ մինչեւ երկինք աղաղակող անարդարությունների, ողբերգական կացությունների, որոնց ենթարկված է Լեռնային Ղարաբաղի ողջ հայ ազգաբնակչությունը, մանավանդ վերջին ամիսներին, որոնց միակ մեղքը այն է, որ կամենում են ազատ շնչել։

Մենք հայրական վշտի եւ բողոքի Մեր ձայնն ենք բարձրացնում համայն մեր ժողովրդի հետ միատեղ եւ ողբում ենք դառը նակատագիրը ղարաբաղցի մեր հավատացյալ զավակների ու հոգեւին խոնարհվում ենք Ձեր հերոսական արարքի առաջ, որ արտահայտում է ողջ հայ ազգի խղճի սրբազան աղաղակը։

Մեր հայրապետական պարտրն ենք համարում այսօր իսկ Սուրբ Էջմիածնից Մեր աղերսը հղելու Խորհրդային Միության Պրեզիտենտին, կոչ անելով նրա մարդասիրական եւ արդա– րության զգացումներին։

Ձեր այս տառապանքի պահերին լսեցեր ձայնը Հիսուսի. « Երանի որը քաղցեալ եւ ծարաւի իցեն արդարութեան. զի նոքա յարգեսցին »։

Ընդունեցեր Մեր սրտակցությունը, Մեր քաջալերանքը, Մեր օրհնությունը

Վազգէն Ա. Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց

15 Սեպտեմբեր 1990 Ս. Էջմիածին

ԽՍՀՄ ¶ՐԵԶԻԴԵՆՏ Մ. Ս. ԳՈՐԲԱՉՈՎԻՆ

ԿՐԵՄՆ, ՄՈՍԿՎԱ

Ի լրացումն Մեր 13 Սեպտեմբերի հեռագրի, բեկյալ սրտով կրկին դիմում ենք Ձերդ գերազանցության, Ձեր մարդասիրական զգացումներին որ խնայեք կյանքը հացադուլ հայ— տարարած ժողովրդական դեպուտատներ ակադեմիկոս Վիկտոր Համբարձումյանի, լրագրող Զորի Բալայանի, արվեստագետ Սոս Սարգսյանի, Լեռնային Ղարաբաղի դեպուտատների եւ մյուսների, որոնց հուսահատ աղերսանքն է որ Լեռնային Ղարաբաղի ինքնավար մարզում վերականգնվի Խորհրդային իշխանությունը ուղղակի Ձեր պրեզիդենտական հեղինակության ներքո, որ կլինի իրապես արդար մի վերաբերմունք Ձեր կողմից՝ փրկելու համար այդ մարզի հայ ազգաբնակչությունը Ձեզի արդեն ծանոթ անդունդի եզրին հասած ողբերգական կացությունից։

Ամենախորին հարգանքով`

Վազգէն Ա. Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց

15 Սեպտեմբեր 1990 թ. Ս. Էջմիածին։ ՄԵԾԱՅԱՐԳ ՄԻԽԱՅԻԼ ՍԵՐԿԵԵՎԻՉ ԳՈՐԲԱՉՈՎԻՆ ¶ՐԵՉԻԴԵՆՏ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹՅԱՆ

U **N U U U U U U**

Գոհունակությամբ հաստատում ենք Մեր 7 Սեպտեմբեր 1990 թվակիր նամակը ի պատասխան Ձեր կարեւոր նամակի որ Մեզ հանձնվեց Օգոստոս ամսի սկիզբներին։

Այսօր ստիպված ենք կրկին դիմել Ձեզ, այս անգամ խոր վշտով ու վրդովումով, տեղեկացնելու համար որ Լեռնային Ղարաբաղի հայ ազգաբնակչության վիճակը դարձած է ողբերգական նաեւ եկեղեցական կյանքում։

Լեռնային Ղարաբաղի հոգեւոր առաջնորդը Պարգեւ Եպիսկոպոս հաղորդեց Մեզ թե Կիրակի օր 9 Սեպտեմբերին, Ամարասի հայկական վանքում, / հիմնված 4–րդ դարում/, հանդիսավոր պատարագից հետո, գիշերը երկու անգամ ենթարկված է հարձակումների բանակային համազգեստով անձանց կողմից որոնք կրակ են բացած վանքի պատերին, սարսափի մատնելով հոգեւոր ծառայողներին եւ անզեն պահակներին։ Վտանգի տակ են նոր վերաբացված մեր հինգ վանբերն ու եկեղեցիները եւ մեր հոգեւորականների կյանքը։

Դիմում ենք Ձեզ ծանր ապրումներով, սակայն տակավին հույսով որ Ձեր բարձր հեղինակությամբ եւ օրենքի ուժով, եւ ազգությունների ինքնորոշման իրավունքով, վերջ կգտնի Լեռնային Ղարաբաղում հայերի ողբերգությունը, ինքնավար այդ մարզը դնելով Ձեր պրեզիդենտական իշխանության ներքեւ։ Անիրավված հայերի համբերության բաժակը վաղուց լցված է, եւ նրանք պատրաստ են ազատ մեռնելու քան ստրուկ ապրելու, ինչպես հերոսները Տերմոպիլեի, Վալմիի եւ Կուլիկովի։

Ձեր չափազանց բազմազբաղ եւ տագնապալի այս օրերին, խնդրում ենք մի պահ գոնե Ձեր ուշադրությունը ուղղեիք դեպի Լեռնային Ղարաբաղում տառապող մեր ժողովուրդը եւ Ձեր խաղաղարար արդար մի վճիռով փրկեիք նրանց, հանուն Ձեր հռչակած հումանիստական մեծ գաղափարների, հօգուտ նաեւ ադրբեյջանցի մեր հարեւան ժողովուրդի կյանքի խաղա– ղության։

Թույլ տվեք վերջացնել Մեր խոսքը Լամարտինի տողերով՝ « Ուժեղների փառքը տկարների ազատությունն է »։

խորին հարգանքով եւ օրհնությամբ՝

Վազգէն Ա. Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց

18 Սեպտեմբեր 1990 թ. Ս. Էջմիածին։

ԱՄԵՆԱՊԱՏԻՒ Տ. ԹՈՐԳՈՄ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ Ս. ԷԶՄԻԱԾԻՆ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ .- Ամենապատիւ Տ. Թորգոմ Ս. Պատրիարք Հայրը Մարտ ամսուն պաշտօնապէս այցելեց Մայր Հայրենիք, ուր տեսակցութիւն ունեցաւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին Նորին Ս. Օծութիւն Տ. Տ. Վազգէն Առաջին Վեհափառ Հայրապետին եւ Հայաստանի Հանրապետութեան Նախագահ` Լեւոն Տէր Պետրոսեանի հետ։

Ս. Էջմիածնի ճանապարհորդութեան Պատրիարք Հօր կ'ընկերանային Հայց. Եկեղեցւոյ Ամերիկայի, Գանատայի եւ Եւրոպայի Առաջնորդները։

Սրբազան Հօր անցեալ Սեպտեմբերի Յորդանանեան այցելութենեն ետք այս տարուան առաջին այցելութիւնն էր դէպի Մայր Հայաստան։ Այս այցելութիւնը կարեւոր էր Ս. Էջմիածնի եւ Երուսաղէմի միջեւ կրօնական, եկեղեցական եւ հոգեւոր կապերը աւելի եւս ամրապնդելու համար։

Սրբազան Հայրը ճանապարհին Փարիզ այցելեց, ուր յանախ եղած էր իր Առաջնոր– դութեան օրերուն։

Պատրիարք Հօր բացակայութեան, Ս. Յակոբեանց Վանքի ներքին ու արտաքին գործերը կը վարէր Ս. Աթոռոյս Լուսարարապետը` Գերշ Տ. Դաւիթ Եպս. Սահակեան։

Պատրիարք Հայրը Փարիզ հասաւ Երեքշաբթի, Մարտ 12ի կէսօրին։ Օդակայանին մէջ ջերմօրէն կը դիմաւորուի Գերշ. Տ. Գիւտ Արքեպս. Նագգաշեանի, Գերշ. Տ. Յակոբ Եպս. Վարդանեանի, Գերշ. Տ. Նորվան Եպս. Զաքարեանի, Գերշ. Տ. Նարեկ Եպս. Ծաքարեանի, Հոգշ. Տ. Ժիրայր Ծ. Վրդ. Թաշնեանի եւ Հոգշ. Տ. Ներսեհ Ծ. Վրդ. Բապունեանի կող–մէ։ Ներկայ էին նաեւ Փարիզի Առաջնորդարանի Դիւանապետը՝ Պր. Մովսէս Պչաքնեան եւ հայ Համայնքի հոգեւոր հովիւներէն Հոգշ. Տ. Միւռոն վարդապետ եւ Տ. Աւետիս Քահա–նայ։

Չորեքշաբթի օր, Սրբազան Պատրիարք Հայրը հրաւիրուած էր Ֆրանսայի Հայկական Ռատիօժամը, իր սրտի խօսքը ըսելու համար։ Մէկ ժամ տեւող հարցազրոյցը կը վարէր Պր. Յակոբ Պալեան։ Այն կը վերաբերէր Երուսաղէմի Պատրիարքութեան զանազան հարցերու մասին։ Սրբազան Հայրը շարք մը հարցերու շուրջ երկար խօսեցաւ, մասնաւորապես անդրադարձաւ այն հարցերուն շուրջ` որոնց առջեւ կը գտնուի Երուսաղէմի Պատրիար-քութիւնը, շեշտելով ներկայի եւ ապագայի ծրագիրները, եւ տեղեակ պահելով անոնց ներկայի շինարարական աշխատանքներու մասին, որոնք արդէն սկսուած են, եւ նոր ժառանգաւոր սաներու դաստիարակութեան մասին, որոնք սէրն ու ծարաւը ունին ուսման եւ եկեղեցական գիտութեան։

Սրբազան Հայրը ըսաւ որ « կարիքը ունինք լաւ պատրաստուած եւ դաստիարակուած հոգեւորականներու, մեր Եկեղեցւոյ ապագան լուսաւոր պահելու համար։

« Կարիքը ունինք նաեւ մայրապետներու, որոնք ժամանակին քանի մը տասնեակ եղած են իսկ ներկայիս դժբախտաբար միայն մէկ մայրապետ մնացած է։ »

Մանրամասնօրէն խօսեցաւ Երուսաղէմի Հայկական Սրբավայրերու եւ հաստատութեանց մասին, ինչ որ հետաքրքութեամբ ունկնդրուեցաւ Ֆրանսահայ համայնքի ներկայացուցիչ ներու կողմէ։ Սրբազան Հայրը մտահոգ էր քաղաքական անորոշ պայմաններու տակ ապրող Ս. Երկրի Հայ համայնքին մասին, ըսելով .- « Մենք լիայոյս ենք որ ի վերջոյ Մերձաւոր Արեւելքի ք աղաքական հարցը իր արդար լուծումը պիտի գտնէ եւ բոլոր ժողովուրդներն ալ պիտի ապրին խաղաղ, համերաշխ ու բարգաւան օրեր »։

Պատրիարք Հայրը աւելի մեծ մտահոգութեան մը առջեւ կը դրուէր։ Այդ` 1967 թուականին Երուսաղէմի գանձատունէն թանկարժէք ձեռագիրներու գողութիւնն ու արտաև սահմանի մէջ վաճառքն էր։ Այս հին պատկերազարդ ձեռագիրներու գողութեան մասին առայսօր ոչ մէկ հիմնական փաստ մը կայ։ Անոնց անհետացումը մեծ վնաս մը եղաւ մեր Վանքին եւ առհասարակ բանասէր–ուսումնասէրներուն։

Սրբազան Հայրը շեշտեց ու քաջալերեց Ս. Երկիր ուխտագնացութիւնը, որ ներկայ ժամանակներուն քաղաքական, տնտեսական եւ կրօնական տեսակէտներով, ունի իր կարեւոր ու ազդեցիկ դերը։

Երեկոյեան ժամերգութեան Սրբազան Հայրը հանդիսապետն էր Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ Եկեղեցւոյ մէջ։ Հաւատացեալ հասարակութեան հոծ բազմութիւն մը կը լեցնէր Սուրբ Տաճարը։

Այս դարձեալ առիթ մը ընծայեց Սրբազան Հօր իր խօսքը ընելու Ֆրանսահայ համայնքին, ըսելով որ մենք խոր յարգանք ու երախտիք պէտք է տածենք մեր նախահայ– րերուն հանդէպ, անոնցմէ ստացած հոգեւոր եւ մշակութային եզակի ժառանգին համար։ Մենք պէտք է անոնց արժանի ժառանգորդները ըլլանք։

« Մեր գլխաւոր ուրախութիւնը եւ գանձերը մեր Հայկական Սրբավայրերը, մեր ձեռագիրները, մեր Եկեղեցին ու մեր ժողովուրդն են։

« Մենք հարկաւոր է որ սիրենք ու տէր կանգնինք մեր ժառանգին ու աւանդու– թիւններուն, եթէ կ'ուզենք մեր ազգութիւնը պահպանել »։

Սրբազան Հայրը նաեւ խօսեցաւ վերջերս պատահած Ծոցի պատերազմի ընթացքին Երուսաղէմի հայ գաղութի կրած հոգեկան տառապանքներու եւ դժուարութեանց մասին։ Բարեբախտաբար Երուսաղէմի շրջանին մէջ ոչ մէկ ռումբ ինկաւ, մարդկային զոհեր ու վնասներ չպատահեցան։ Երուսաղէմի Պատրիարքութիւնը ուտելիքով եւ դեղորայքով ապահոված էր վանքը եւ պէտք եղած կարգադրութիւնները ըրած էր, եթէ հակառակ պարագային քիմիական յարձակում տեղի ունենար։

Եկեղեցւոյ մէջ, ներկաները մօտեցան Սրբազան Պատրիարքին աջահամբոյրի։ Ապա, Գերշ. Տ. Գիւտ Արք. Նագգաշեանի եւ միւս հոգեւորականներու եւ Եկեղեցական Յանձ– նախումբերու ներկայացուցիչներուն հետ, Պատրիարք Սրբազանը հիւրասիրուեցաւ Փարիզի Եկեղեցական Խորհուրդի Ատենապետի Փարիզի տան մէջ, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Պըտոյեանի պատշան հիւրընկալութիւնը վայելելով։

Յաջորդ օրը Փարիզ կը ժամանեն Ամերիկայի Արեւելեան եւ Արեւմտեան Թեմերու Առաջնորդները՝ Գերշ. Տ. Խաժակ Եպս. Պարսամեան եւ Գերշ. Տ. Վաչէ Արքեպս. Յովսէ— փեան, ինչպէս նաեւ Գանատայի Առաջնորդ Գերշ. Տ. Յովնան Եպս. Տէրտէրեան։ Սրբազան Հայրը անոնց հետ կարճ խորհրդակցութիւն մը ունենալէ ետք, նոյն երեկոյեան միասնա— բար օդակայան մեկնեցաւ Երեւան ճամբորդութեան համար։ Պատրիարք Հօր եւ Սրբազաննե— րուն կ'ընկերանային Հոգշ. Տ. Վիգէն Ծ. Վրդ. Այքազեան (որ պիտի դառնար Սրբազան Հօր Գաւազանակիրը) եւ Հոգշ. Տ. Գարեգին Ծ. Վրդ. Պէքնեան։

Նոյն ինքնաթիռի վրայ կը գտնուէր Հայաստանի Հանրապետութեան Նախագահ Լեւոն Տէր Պետրոսեանը։ Ան Ֆրանսա ժամանած էր առողջական քննութեան մը համար։ Չորս ժամուան ճանապարհորդութեան ընթացքին, Հայաստանի Նախագահն ու Ս. Աթոռոյս Պատ– րիարքը զանազան հարցերու շուրջ երկարօրէն զրուցեցին, առաւել եւս զարգացնելու համար Հայրենիք – Երուսաղէմ համագործակցութիւնը։

Սովետական ինքնաթիռը Երեւանի Զուարթնոց օդակայանը կը ժամանէ յաջորդ վաղ առաւօտ։ Երբ Հայաստանի Նախագահն ու Պատրիարք Հայրը դուրս կու գան ինքնաթի– ռէն կը դիմաւորուին Հայաստանի Պետական ու հոգեւոր ներկայացուցիչներու կողմէ (Ա– մենայն Հայոց Կաթողիկոսին կը ներկայացներ Ս. Էջմիածնի Լուսարարապետը` Գերշ. Տ. Յուսիկ Եպս. Սանթուրեանը)։

Առաւօտեան ժամը 3_ն էր երբ Պատրիարքութեան շքերթը կ'ուղղուի Ս. Էջմիածին։ Եղանակը հաճելի էր։ Մթութեան մէջ ճամբու լուսաւոր եզրերեն կ'երեւային հայկական գիւղերն ու փոքրիկ խրճիթները։

Ճանապարհին կ'անցնին Զուարթնոցի աւերակներու մօտէն (Զուարթնոցը 7րդ դարու նշանաւոր եռայարկ տաճար մը եղած էր, որ դժբախտաբար յետագայ դարերուն կոր– ծանուած է Արաբական յարձակումներէ եւ ահաւոր երկրաշարժէ մը)։ Ս. Էջմիածին չհա– սած` շրերթը կ'անցնի Ս. Հռիփսիմէ տաճարի կողքով։

Յաջորդ առաւօտեան ժամը 10-ն էր երբ Ս. Էջմիածնի զանգերը կը ղօղանջէին եւ Սրբազան Հայրն ու հոգեւորական հիւրերը թափօրով կ'առաջնորդուէին Մայր Տաճար, իրենց գոհաբանական աղօթքները ընելու համար։

Գերշ. Տ. Յուսիկ Եպս. Սանթուրեան բարի գալուստի մաղթանք մը ըրաւ եւ ըսաւ որ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածինը ուրախ է իր մէջ ունենալով Ամենապատիւ Սրբազան Պատ– րիարք Հայրը, Առաջնորդ Սրբազաններն ու հոգեւոր հայրերը, որոնք կու գան աշխարհի տարբեր մայրաքաղաքներէ։

Սրբազան Պատրիարքն ալ իր հերթին ըսաւ որ արտասահմանի Հայերը մտահոգ են Հայաստանի իրադարձութիւններով։ Միաժամանակ Երուսաղէմի Պատրիարքութեան մասնաւոր եւ առանձին կարիքներուն վրայ ծանրացաւ։

Սրբազան Հայրը ըսաւ որ Հայց. Առաքելական Եկեղեցւոյ գլխաւոր մտահոգութիւնը բաւարար չափով որակաւոր հոգեւորականներ պատրաստել ու դաստիարակելն է, մեր հաւատքի պայքարը աւելի զօրացնելու համար։

(Ս. Էջմիածնի Աստուածաբանական Ընծայարանի կողքին Հայց. Եկեղեցին ունի նաեւ մի այլ Ընծայարան` որ կը գտնուի Երուսաղէմի մէջ, որ Ալէքս եւ Մարի Մանուկ— հան Աստուածաբանական Ընծայարանն է։ Հայց. Առաքելական Եկեղեցւոյ ազդեցիկ Միաբան— ներ որոնք կը ծառայեն մեր Եկեղեցիին աշխարհի զանազան երկրամասերուն մէջ, շրջա— նաւարտները եղած են Երուսաղէմի Ժառանգաւորաց Վարժարանին եւ Ընծայարանին։ Ներկա— յիս միայն 40 աշակերտներ կան, որոնք կը պատրաստուին Վարդապետութեան։ Վարժարանն ու Ընծայարանը ի վիճակի է կրկնապատիկ թիւով աշակերտներ ունենալ։)

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի հետ առանձին խորհրդակցութիւն մը ունեցան Պատրիարք Սրբազան Հայրը, Գերշ. Տ. Տ. Վաչէ, Խաժակ եւ Յովնան Եպիսկոպոսները, որոնք Հայց. Եկեղեցւոյ Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի նոր անդամներ նշանակուեցան, ինչպէս նաեւ խորհրդատուներ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին։ Ամենապատիւ Տ. Թորգոմ Պատրիարքը սոյն խորհրդաժողովը « ճգնաժամային ժողով» մը նկատեց։ Ժամանակէ մը ի վեր օտար կրօններ ու պաշտամունքներ մուտք գործած են Հայաստանի սահմաններէն ներս, աղաւաղելով մեր ժողովուրդի ուղիղ հաւատքը։

Խորհրդակցութեան ընթացքին, Եկեղեցւոյ առաջնորդները քննարկեցին այս հարցը։ Անոնք շարք մը յանձնարարութիւններ ներկայացուցին Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին, որ կրթական եւ դաստիարակութեան աշխատանքը ընդարձակուի։ Զինուած ըլլալով Քրիստո նէական ուղղափառ ուսումով, անոնք այլեւս անվախ կրնան մնալ ու չեն ենթարկուիր դուրսէն թափանցած հոսանքներու, այլ ընդհակառակը` կը պայքարին անոնց դէմ։

Ծաբաթ օրը Հայաստանեայց Եկեղեցին յիշատակեց Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի Մուտն ի Վիրապի տօնը։ 301 թուականին Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի օրով էր որ Հայաստան Քրիս– տոնէութիւնը ընդունեց որպէս պետական կրօն։ Խոր Վիրապի Վանքը, որ Թուրքիոյ սահ– մանին մօտ է, կարեւոր վանք եւ ուխտատեղի դարձած է Հայութեան համար։ Այնտեղէն շատ յստակօրէն կարելի է տեսնել քանի մը մղոն անդին գտնուող Արարատ լերան ձիւնա– պատ գագաթը։

Այդ օրը պայծառ ու արեւոտ օր մըն էր։ Արարատ լեռը յստակօրէն կ'երեւէր։
Այս սրբազան լեռը խորհրդանիշ մը դարձած է տարագիր Հայութեան համար, որ կը հաւա–
տայ թէ օր մը պիտի տիրանայ իր բռնագրաւուած հողերուն եւ ի վերջոյ պիտի համախմ–
բուի Արարատ լերան շուրջը։ Պատմական Հայաստանի մեծ մասը այսօր Թուրքիոյ տարած–
քին մէջ է։ Առաջին Համաշխարհային Պատերազմի ընթացքին, հազարաւոր հայկական գիւ–
ղեր եւ քաղաքներ Թրքական բանակներու կողմէ բռնագրաւուեցան եւ առ այսօր կը մնան
թշնամիին լուծին տակ։

Այդ օրուայ տօնին առթիւ, Սրբազան Հայրը իր քարոզին մեջ ըսաւ որ հաւատարիմ մնան կրօնին, եւ պայքարին բոլոր դժուարութիւններու դէմ, այնպէս ինչպէս Ս. Գրի–գոր Լուսաւորիչ պայքարած էր, ենթարկուելով անմարդկային տանջանքներու։ « Մենք ալ պէտք է որ տոկանք եւ ի վերջոյ յաղթենք բոլոր դժուարութիւններուն եւ փորձու–թիւններուն»։

Այս Խոր Վիրապին մէջն էր որ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ տեսիլ մը տեսաւ, ուր Աստուծոյ Միածին Որդին իջաւ եւ իր ոսկիէ մուրնով Ս. Էջմիածնի յատակագիծը դրաւ։ (Իր այս տեսիլը անմիջապէս իրականութիւն դարձաւ, երբ երկու տարի ետք, 303 թուականին, Ս. Էջմիածնի Տաճարը կառուցուեցաւ)։

Պատրիարք Սրբազան Հայրը առանձնութեան մէջ պահ մը սրտանց աղօթեց, աչքերը յարած Արարատ սարին։ Այս պահը իր համայն ճանապարհորդութեան ամենէն խորհրդաւոր վայրկեանն էր։

Սրբազան Հայրը այցելեց նաեւ Էջմիածնի մօտակայ գիւղ մը, որու բնակիչները զինք սրտաբաց ընդունեցին։ Փոխադարձաբար իր հակիրճ ճառին մէջ գովեց ու քաջա– լերեց զանոնք, ցոյց տալով իր սէրն ու խանդաղատանքը հայրենի գիւղացիութեան։

Այստեղ եւս Նորին Ամենապատուութիւնը անդրադարձաւ կրօնական ուսուցման մասին, որ յոյժ անհրաժեշտ է։ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ հին աւանդութիւնները, որոնք մեզի փոխանցուած են սերունդէ սերունդ, հարկաւոր է որ անփոփոխ մնան եւ չաղաւաղուին։ ԿԷսօրէ ետք երբ Պատրիարքական շքերթը Երեւան կը վերադառնար, ճանապարհին կանգ առաւ Ս. Հռիփսիմէ տաճարը ուր հարսանեկան արարողութիւն մը տեղի կ'ունենար։ Պատրիարք Հայրը հրաւիրուեցաւ հարսանիքին ու անոր յաջորդող խնճոյքին։ Անկէ անմի–ջապէս ետք Սրբազան Հայրը մի այլ հարսանիքի ալ ներկայ գտնուեցաւ։ Զինք տեղեկա–ցուցին որ այդ օրը մօտ 15 հարսանեկան արարողութիւններ կատարուած են։ Նորին Ամե–նապատուութիւնը ականատես եղաւ հարսանեկան արարողութեանց հին Հայկական պարերուն եւ հարսանեաց սովորութիւններուն ու աւանդութիւններուն։

Երեւանի մէջ Սրբազան Հայրը կ'այցելէ Մաշտոցի անուան Մատենադարանը, ուր հանդիպում կ'ունենայ հաստատութեան տնօրէնի եւ շարք մը գիտաշխատողներու հետ։

Կիրակի օրը հանդիսաւոր պատարագ մատուցուեցաւ Ս. Էջմիածնի Մայր Տաճարին մէջ, որուն կը նախագահեր Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը։ Գերշ. Տ. Խաժակ Եպս. Պարսամեան տուաւ այդ օրուայ քարոզը։

Երկուշաբթի օրը բազմազբաղ օր մըն էր Ամենապատիւ Սրբազան Հօր համար։ Առաւօտ կանուխէն ճամբայ ելաւ դէպի Հայաստանի հիւսիսային շրջանները, ընկերակցութեամբ հոգեւոր Առաջնորդներուն, ստուգելու համար 1988 Դեկտ. 7 ի երկրաշարժէն աւերուած քաղաքներու վերաշինութեան ընթացքը։

Ստեփանաւանի մուտքին քաղաքի կառավարիչն ու պետական անձինք աւանդական հացով ու աղով կը դիմաւորեն Սրբազան Հօր։ Ազգային տարազներ հագած երկու երիտասարդ աղջիկներ Սրբազան Հօր ծաղկեփունջ մը կը նուիրեն։ Գերշ. Տ. Գրիգորիս Բունիաթեան բարի գալուստի մաղթանքի խօսք կ'ընէ։ Ապա Սրբազան Հայրը կ'առաջնորդուի դէպի նոր կառուցուած համալիրները։ Կ'այցելէ նաեւ տեղական դպրոցը, որ ի վերջոյ 700 աշակերտներ պիտի ունենայ։ Այս դպրոցը նուէրն է Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներու Արեւմտեան Թեմին։

Կէսօրէ ետք Սրբազան Հայրը դարձեալ կ'ուղղուի Ս. Էջմիածին, ընկերակցելու համար Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին Պետական այցելութիւններուն։ Ժամադրութիւններ առնուած էին Նախագահ Լեւոն Տէր Պետրոսեանի եւ Հայաստանի վարչապետ Վազգէն Մանու– կեանի հետ։

Նորին Ամենապատուութինը Հայաստանի Հանրապետութեան ղեկավարներու հետ իր հանդիպման ընթացքին շեշտեց ազգին հանդէպ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ ունեցած կարեւոր դերին մասին։ Սրբազան Հայրը Հայրենի ղեկավարներուն յիշեցուց որ Հայց. Եկեղեցին ամբողջ Հայաստանի եւ Հայութեան Եկեղեցին է, եւ ոչ թէ մին յարանուանական Եկեղեցիներէ։ Խիստ կերպով անդրադարձաւ տարօրինակ պաշտամունքներու ի հետեւանք ժողովուրդի հաւատափոխութեան վտանգի մասին։ Սոյն կրօններու ղեկավարները, խղճի ազատութիւնը պատրուակ բռնելով առիթը օգտագործած են իրենց աղանդները տարածելու Հայաստանի մէջ։

Հանդիպման աւարտին Ամենապատիւ Սրբազան Պատրիարք Հայրը Հայաստանի Վարչապետին կը նուիրէ սատափէ քանդակուած Ս. Ծննդեան յուշանուէր մը, իսկ Նախագահ Լեւոն Տէր Պետրոսեանին կը նուիրէ նոյնպէս սատափով քանդակուած Վերջին Ընթրիքի յուշանուէր մը, որպէս Հայաստանի հոգեւոր վերածնունդի եւ Զատկի խորհրդանիշ։

Այդ նոյն երեկոյ, Ամենապատիւ Սրբազան Պատրիարք Հայրը ընկերակցութեամբ Գանատայի Առաջնորդ Գերշ. Տ. Յովնան Սրբազանին Երեւանի Ս. Սարգիս Եկեղեցին կ'այ– ցելէ, ուր մասնաւոր սեմինարի մը մասնակցելու համար ներկայ էին մօտաւորապէս 500 Հայ երիտասարդներ ու երիտասարդուհիներ։ Անոնք հաւաքուած էին իրենց առաջին Քրիս– տոնէութեան դասընթացքները առնելու համար։ Այս երիտասարդները հետագային կրօնի եւ Եկեղեցական գիտութիւններու դասատուներ պիտի նշանակուին Հայաստանի զանազան դպրոցներուն մէջ։ Նաեւ իրենց պարտականութիւնններուն մէջ պիտի մտնայ Հայաստանի զանազան ծայրամասերը երթալ եւ ուղղափառ Քրիստոնէութիւնը դասաւանդել դպրոցական պատանիներուն։

Երեքշաբթի օրը Սրբազան Հայրը Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի եւ Բարձրաստիճան հոգեւորականներու հետ զանազան Եկեղեցական հարցերու շուրջ խորհրդակցութիւններ ունեցաւ։ Գրիգորիս Սրբազանը ժողովին ներկայացուց Հայաստանի ներքին Թեմերու նոր ծրագիր – կանոնագիրը։ Խորհրդակցութեան ընթացքին Ամեն. Սրբազան Հայրը Եկեղեցւոյ ապագայի հետ առնչուած շարք մը յանձնարարութիւններ ըրաւ։

Գերշ. Տ. Ներսէս Արքեպս. Պոզապալեան Էջմիածնի նոր ստանձնած տպարանի եւ Աստուածաշնչական գիտութիւններու նոր ուսումնատեղիի մասին տեղեակ պահեց բոլորին որոնց նաւակատիքը վերջերս կատարուած էր։

Խորհրդաժողովը Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ ընդհանուր օրէնքներու կազմութեան համար մասնաւոր յանձնախումբ մը նշանակեց որ զբաղուի այս հարցերով։ Յանձնախումբը պարտաւոր է իր գործունէութեան մասին քաջատեղեակ պահել Ամենայն Հայոց Կաթողիկո սին։

Ապա Ամենապատիւ Սրբազան Պատրիարք Հայրը Հայաստանի Հեռուստացոյցի ու Ռատիոյի ներկայացուցիչներու հետ հարցազրոյց մը ունեցաւ։ Հայաստանի հաղորդավար– ները շատ հետաքրքիր էին Երուսաղէմի մասին եւ կ'ուզէին մանրամասն տեղեկութիւններ քաղել Սրբազան Հայրէն։ Սրբազան Հայրը գաղափար յայտնեց որ Երուսաղէմի Պատրիար– քութիւնը կարիքը ունի Հայաստանի պատանիներուն ու երիտասարդներուն որոնք Երուասաղէմ գալով կրնան իրենց հոգեւոր ուսումը ստանալ եւ վարդապետութեան պատ– րաստուիլ։

Սրբազան Հայրը նաեւ հանդիպում ունեցաւ ժառանգաւոր թեկնածուներու եւ անոնց ծնողաց հետ, բացատրելով թէ ինչ կ'ակնկալուի Հայ հոգեւորականէ մը։ Նաեւ ըսաւ որ կեանքը Ժառանգաւորաց Վարժարանի եւ Ընծայարանի միջավայրին մէջ խստապահանջ է բայց միաժամանակ հաճելի է։

Հոգեւորական ասպարէզին մէջ մտնող անձը հարկաւոր է կառչած մնայ իր որոշու– մին ու կոչումին։ Նաեւ անհրաժեշտ է որ լաւ ձայն ունենայ եւ հոգեպէս ու ֆիզիքա– պէս առողջ ըլլայ։

Երեւանի մէջ, Ամենապատիւ Սրբազան Պատրիարք Հայրը այցելութիւն տուաւ Հայաս– տանի Ռատիոյի եւ Հեռուստացոյցի երգչախումբի հիմնադիր Էտկար Յովհաննիսեանին (ներկայիս հրաժարած վատառողջութեան պատճառով), եւ աղօթեց անոր շուտափոյթ ապա– քինման համար։

Սրբազան Հայրը նաեւ հանդիպում ունեցաւ երգչախումբի այժմու տնօրէն Տիգրան Հէկէկեանի հետ, տալով անոնց իր օրհնութիւնները, եւ զրուցելով իրենց Երուսաղէմ ժամանելու ծրագրի շուրջ։

Ուրիշ կարեւոր հանդիպումներ եւս տեղի ունեցան այդ օրը, անոնցմէ կարեւորա– գոյնը հանդիպումն էր Հայաստանի Կոմպոզիտորների Միութեան Նախագահ` Էտուարտ Միր– զոյեանի հետ։ Պատրիարք Հայրը Կոմպոզիտորներու Տան նախապէս երաժշտական համակար– գիչ մը նուիրած էր։ Ժուռնալիստներու Տան մէջ մամուլի ներկայացուցիչներու հետ տեսակցութիւն մը տեղի ունեցաւ որուն հրաւիրուած էին նաեւ Գերշ. Տ. Տ. Խաժակ եւ Յովնան Եպիսկո—պոսները։ Հարցազրոյցին բացումը կատարեց Պր. Յակոբ Աւետիքեան։ Թղթակիցները գնա—հատեցին Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ տածած առաջնակարգ հոգատարութիւնը սփիւռքի հայա—պահպանութեան սրբազան գործին մէջ եւ գնահատեցին Երուսաղէմի դերը եւ անոր կարե-ւորութիւնը Հայ Եկեղեցական կեանքին մէջ։ Նոյն երեկոյին, Սրբազան հայրը մասնակ—ցեցաւ Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետի կողմէ հրաւիրուած 60 Հայրենի մտաւորա—կաններու հետ խորհրդակցութեան, որոնք զանազան հարցերու շուրջ կարծիքներու փոխա—նակութիւն ունեցան։ Այս հանդիպումը գրեթէ չորս ժամ տեւեց։

Յաջորդ առաւօտ Սրբազան Հայրը արդէն կը պատրաստուէր վերադարձի։ Մայր Տանարի մէջ իր կարճ աղօթքը ընելէ ետք Ամեն. Տ. Թորգոմ Պատրիարքը հրաժեշտ կու տար Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին եւ կ'ուղղուէր Զուարթնոցի օդանաւակայան։

Յաջորդ երեք օրերը կ'անցնէր Փարիզի մէջ։ Հանգիստ շաբաթ մըն էր Սրբազան Հօր համար, որու ընթացքին Սրբազան Հայրը առիթը ունեցաւ ականատես ըլլալու Հէնրի Վեր– նօյի « Մայրիկ » գիրքի վրայ հիմնուած կինոժապաւէնի նկարահանմանը, որ Մեծ Եղեռնի օրերէն Հայ դժբախտ ընտանիքի մը պատմութիւնն է։

Պատրիարք Հայրը Երուսաղէմ վերադարձաւ Կիրակի, 24 Մարտի երեկոյեան։

8 U h C

Մարդուն անձկութեան ձայնը Աստուծոյ հասաւ
« Տէր վերցուր ցաւը –
Ըստուերն մթնցնող քու ստեղծած աշխարհն.
Գալարուն շղթան սիրտը հեղձուցող,
Սաւառնիլ ուզող թեւերուն վրայ՝
Բեռը ծանրացող։
Տէր վերցուր ցաւն քու ստեղծած աշխարհէն
Որպէս զի ան` քեզ աւելի սիրէ։

Պատասխանեց Տէրն այդ աղաղակին.
Վերցնեմ ցաւը
'ւ անոր հետ ոյժը տոկունութեան մարդուն հոգիին`
Ճիգով զօրացած։
Վերցնե՞մ գութը` սիրտ–սրտի հիւսող –
Վսեմ Զոհողութեան
Կ'ուզէք մոռնալ ողջ ձեր հերոսները,
Բոցերուն մէջէն, ճերմակ յօնքերով, երկնքին նայող։
Վերցնե՞մ սէրը – Գին փրկագործման,
Ժպիտով անոր կորուստն ընդունող։
Կրնա՞ք ձեզմէ տալ զայն որ կ'փարի ինձ –
Քրիստոսը Խաչին վրայ։

Udwania

Հին հեղինակէ մը

Թարգմանեց Մ. Մանուկեան

ՌՈՒՍԱՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ ՊԱԾՕՆԱԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ԿՈՒ ՏԱՅ ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ

Երուսաղէմ (Տեղեկատու Դիւան).– Հինգշաբթի, Ձ8 Մարտի երեկոյեան ժամը 6.30ին, Ամենայն Ռուսաց Պատրիարք Ալէքսէյ Բ. ը պաշտօնական այցելութիւն տուաւ Հայոց Պատ– րիարք` Ամեն. Տ. Թորգոմ Արքեպս. Մանուկեանին։

Ռուսաց Պատրիարքի առաջին այցելութիւնն էր Ս. Երկիր։ Իր այս այցը պատմական, քաղաքական եւ կրօնական բնոյթ ունէր, մանաւանդ ներկայ ժամանակին, երբ Ս. Երկիրը քաղաքական անկայուն եւ անորոշ վիճակի մը մէջ կը գտնուի։

Ռուսաց Պատրիարքը կը յաջորդե Երջանկայիշատակ Պիմեն Պատրիարքին որ մօտ տարի մը առաջ Մոսկուայի մեջ իր մահկանացուն կնքեց։

Հայոց Պատրիարքութեան այցելութեան ընթացքին, Նորին Ամենապատուութեան կ'ընկե– րակցէր Տիմոթէոս Սրբազանը` որ Նորին Ամենապատուութիւն Յունաց Տիոտորոս Ա. Պատ– րիարքի ներկայացուցիչն է, ինչպէս նաեւ Յունաց եւ Ռուսաց Եկեղեցիներու թարգմանը եւ քարտուղարը եկեղեցական պատասխանատու գործերու։

Պատրիարքութեան շքերթը Վանքի դուռ կը հասնէր եւ պաշտօնական եւ հանդիսաւոր կերպով կը դիմաւորուէր Ս. Յակոբեանց Միաբանութեան եւ խուռներամ բազմութեան կողմէ։ Ս. Աթոռոյս Լուսարարապետ Գերշ. Տ. Դաւիթ Եպս. Սահակեան եւ Աւագ Թարգման Հոգշ. Տ. Ռազմիկ Վրդ. Պօղոսեան կ'առաջնորդեն Ամենայն Ռուսաց Պատրիարքը դէպի Ս. Յակոբի Գաւիթը ուր Ամեն. Տ. Թորգոմ Պատրիարքը կ'ընդունի եւ կ'ողջագուրուի Ամենայն Ռու–սաց հոգեւոր Պետին հետ։

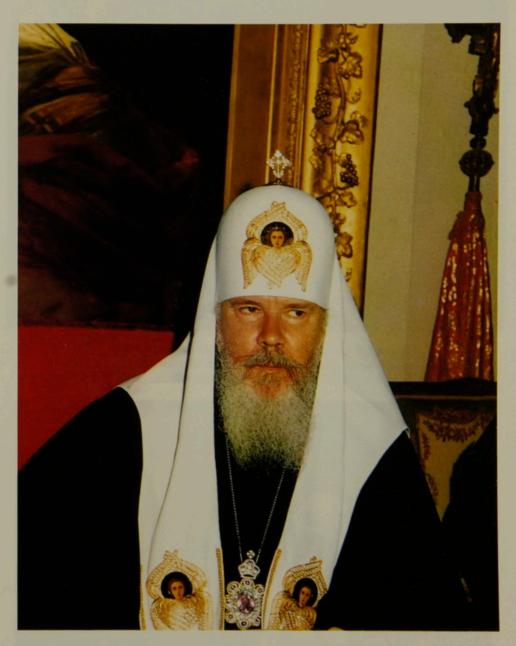
Ս. Յակոբեանց Մայր Տաճարը լեցուած էր հարիւրաւոր հաւատացեալներով։ Ներկայ էր նաեւ Ս. Թարգմանչաց Երկրդ. Վարժարանի երկսեռ աշակերտութիւնը։

Մայր Տաճարին մէջ Հայաստանի Ռադիոյի եւ Հեռուստացոյցի 40 անձերէ բաղկացած երգչախումբը դիմաւորեց Ռուսաց հոգեւոր Պետին, երգելով Հայկական եկեղեցական մեղե– դիներ, ինչպէս նաեւ Ռուսերէնով երգ մը։ Ներկայ հաւատացեալ ժողովուրդը ապրեցաւ խորհրդաւոր երեկոյ մը Ս. Յակոբեանց Մայր Տաճարէն ներս։

Ս. Գլխադրի մատուռին եւ Մայր Տաճարի Աւագ խորանին առջեւ կարճ աղօթքէ ետք Ամեն. Տ. Թորգոմ Պատրիարքքը եւ Ռուսաց Եկեղեցւոյ Հոգեւոր Պետը առաջնորդուեցան Պատրիարքարանի դահլիճը հիւրասիրութեան համար։

Ամեն. Սրբազան Պատրիարք Հայրը իր հակիրճ ճառին մէջ ըսաւ որ « Ձերդ Ամենապա– տուութեան այցելութիւնը կարեւոր է Ս. Երկրի բոլոր Քրիստոնեայ համայնքներուն հա– մար»։

- « Այս երկիրը Սրբավայր մըն է Քրիստոնեաներու, Հրեաներու եւ Մահմէտականներու համար, բայց մեզի Քրիստոնեաներուս համար այս երկրի մէջ ապրիլը օրհնութիւն եւ մեծ ուրախութիւն մըն է։ Ս. Երկրի մէջ է որ Յիսուս Քրիստոսը ծնած, ապրած, քարոզած, մեռած եւ Յարութիւն առած է »։
- « Մեր Միաբանութիւնը Յոյն Ուղղափառ Եկեղեցւոյ եւ Լատին Կաթոլիկ Եկեղեցւոյ հետ միասին, իրաւատերն է Սրբատեղեաց եւ պատասխանատու` անոնց պահպանութեան գործե– րուն։ Դժբախտաբար, Քրիստոնեաներու թիւը Ս. Երկրին մէջ հետզհետէ կը նուազի։ Ան–

Ռուս Ուղղափառ Եկեղեցւոյ Ամեն. Պատրիարք Ալեքսէյ Բ. Երուսաղէմ իր այցելութեան առթիւ

Ռուս Ուղղափառ Եկեղեցւոյ Ամեն. Պատրիարք Ալեքսեյ Բ. այցելութիւն Երուսաղեմի Հայոց Սրբոց Յակոբեանց Մայր Տաճարին եւ Պատրիարքարան Ձ8 Մարտ 1991

Ամեն. Տ. Թորգոմ Պատրիարք Մանուկեան կը դիմաւորէ Ռուս Ուղղափառ Եկեղեցւոյ Պատրիարք Ալեքսէյ Բ., Երուսաղէմի Ս. Յարութեան Տաճարին մէջ, ի ներկայութեան Յոյն Ուղղափառ Եկեղեցւոյ Պատրիարք Տիոտորոս Ա-ի. Ձ7 Մարտ 1991

հրաժեշտ է որ քաջալերենք Ս. Երկիր ուխտագնացութիւնը աշխարհի զանազան երկրամասե– րէն։ Քրիստոնեաներու ներկայութեամբ, Ս. Երկրի կրօնական կեանքը՝ աւելի աշխոյժ կը դառնայ։

« Ձեր ներկայութիւնը այս օրերուն յոյժ կարեւոր է։ Մենք դժուար օրեր է որ կ'ապրինք եւ զանազան դժուարութիւններու առջեւ կը գտնուինք։ Բայց մենք պիտի յաղ– թահարենք այդ բոլորը, այնպէս ինչպէս անցեալին, քանի որ Հայ եւ Յոյն Ուղղափառ Եկեղեցիները միշտ հաստատակամ մնացած են իրենց հաւատքին եւ իրաւունքներուն։ Մենք այսօր ուրախ ենք որ Յունաց Պատրիարք Տիոտորոսը հաստատակամօրէն նուիրուած է պահ– պանելու համար Քրիստոնէից իրաւունքները Ս. Երկրի մէջ։

ԱՄենապատիւ Սրբազան Հայրը Մէջբերում ըրաւ նաեւ վերջերս իր Հայասատան կատարած այցելութենէն։ Ան հակիրճ կերպով անդրադարձաւ Հայաստանի եւ Սովետական Միութեան մէջ կրօնական զարթօնքի եւ ազատութեան մասին։ Հարկաւոր է որ Սովետական Միութաեան մէջ ուղիղ Քրիստոնէական ուսում տրուի։ Անհրաժեշտ է որ երիտասարդ հոգեւորականներ Քրիստոսի Վարդապետութիւնը քարոզեն ժողովուրդին, որ այնքան ալ դիւրին պարտականութիւն մը չէ։ Մեր հոգեւորականներէն իւրաքանչիւրը երեք հոգիի գործ կը տեսանէ։ Անոնք իրենց գործը կը կատարեն ուրախութեամբ, ծառայելով Քրիստոնէութեան Սուրբդաւանանքին։

« Մենք յոյսով ենք որ մօտ ապագային հաւատացեալ ուխտաւորներ Ս. Երկիր պիտի այցելեն ոչ միայն Ռուսաստանեն այլ աշխարհի չորս կողմերեն։ Ձեր այստեղի այցելու– թիւը ուրեմն հոգեւոր օրհնութիւն մը պիտի ըլլայ բոլոր Քրիստոնեաներու համար », Սրբազան Հայրը ըսաւ։

Ռուսաց Պատրիարք` Ալեքսի Բ. իր հերթին շնորհակալութիւն յայտնեց Հայոց Պատ– րիարքութեան եւ համայնքի կողմէ ցուցաբերուած ջերմ ընդունելութեան համար։

« Մենք խորապես զգացուած ենք Ձեր ջերմ խօսքերուն եւ զգացումներուն համար », Հոգեւոր պետը ըսաւ։

Նաեւ ըսաւ որ Սովետական Միութեան մէջ Քրիստոնէութիւնը զանազան դժուարութեանց առջեւ գտնուած է, բայց ներկայիս նոր զարթօնքի շրջան մըն է որ կ'ապրի։

Յիշեց որ անհաւատներ եւս դարձի կու գան Սովետական Միութեան բոլոր հանրապե– տութիւններուն մէջ։ Քրիստոնէութիւնը մեծ դեր պիտի խաղայ միջազգային կարեւոր հար– ցեր լուծելու համար։

Ռուսաց Պատրիարքի այցելութիւնը կը զուգադիպէր Ուղղափառ Եկեղեցիներու Ս.

Զատկուայ տօնակատարութիւններուն։ Այդ առիթով հոգեւոր Պետը ըսաւ.

« Մենք կ'աղօթենք Քրիստոնէական Եկեղեցւոյ եւ Ս. Երկրի ժողովուրդի բարգա– ւաճման համար։ Կ'աղօթենք եւս որ խաղաղութիւն տիրէ Ս. Երկրին մէջ եւ այս երկրի բնակիչները սիրով ապրին միմեանց հետ։

Պատրիարքը ըսաւ նաեւ որ Ռուսաց Եկեղեցին միշտ լաւ յարաբերութւններու մէջ եղած է Հայց. Առաքելական Եկեղեցւոյ հետ, յանձին իր հոգեւոր պետին` Ամենայն Հայոց Հայրապետ Վազգէն Ա. Կաթողիկոսին։

Իր խօսքը աւարտելէ ետք, Ռուսաց Պատրիարքը ոսկեթել հաւկիթ մը նուիրեց Ամեն. Տ. Թորզոմ Ս. Պատրիարքին ։ (Ռուս Եկեղեցին կ'ընդունի հաւկիթը որպէս կեանքի խորհրդանիշ։)

Ամեն. Տ. Թորգոմ Պատրիարքն ալ իր հերթին քոյր Եկեղեցւոյ հոգեւոր պետին «Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքութեան Գանձերը » գիրքէն նուիրեց, ինչպէս նաեւ սատափէ Վերջին Ընթրիքի քանդակ մը։

ՆՈՐԻՆ ԱՄԵՆԱՊԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ Տ. ԹՈՐԳՈՄ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՀԱՅՈՑ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ

Սիրեցեալ Եղբայր Մեր,

Աստուծոյ ողորմութեամբ վերստին վիճակւում է Մեզ մեր Փրկչին Յիսուսի Քրիս– տոսի հրաշալի ծնունդը աւետել Ամենայն Հայոց Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնից։

Թող Սուրբ Ծննդեան շնորհները առատապես իջնեն մեր եկեղեցիների եւ մեր հաւատաւոր ժողովրդի վրայ ի Հայաստան եւ ի սփիւռս աշխարհի, որպեսզի երկնառաք այդ շնորհներով առաւել լուսաւորուի կեանքի ճանապարհը մեր ազգի զաւակների, որոնք, մանաւանդ մեր մայր հայրենիքում տագնապալի այս օրերին, իրենց հոգու հայեացքը յառած դէպի երկինք, աղօթում են որ հնչի ժամը իրենց արդար սպասումների իրականաց ման։

Զի հաւատում ենք թէ բարձրեալն Աստուած իւր Միածին Որդւոյ շնորհներով «Արար զօրութիւն բազկաւ իւրով . . . քակեաց զհզօրս յաթոռոց եւ բարձրացոյց զխոնարհս։ Զքաղցեալս լցոյց բարութեամբ եւ զմեծատունս արձակեաց ունայնս » /Ղուկ. Ա. 51-53/։

Սուրբ ծննդեան տօների առթիւ Միածնաէջ Մայր Տանարից յղում ենք Մեր սիրոյ ողջոյնը եւ հայրապետական օրհնութիւնը Ձերդ Ամենապատուութեան, Ս. Աթոռիդ տիրա– խնամ միաբանութեան եւ համայն հաւատացեալ ձեր ժողովրդեան։

« Փառք ի բարձունս Աստուծոյ եւ յերկիր խաղաղութիւն ի մարդիկ հանութիւն »։ ամեն։

Վազգէն Ա. Վարդություն հայոց գումը հայոց հ Ամենապատիւ Տ. Թորգոմ Արքեպս. Մանուկեան Պատրիարք Հայոց Երուսաղէմի Երուսաղէմ

Սիրելի եղբայր ի Քրիստոս

Մեր Տիրոջ Յիսուսի Քրիստոսի ծննդեան տօնին առիթով, փառք կուտանք Մարդացեալ Փրկչին մերոյ՝ որ տարի մը եւս շնորհեց ծառայելու համար մեր հաւատացեալ ժողովուրդին, եւ ահա առիթ ընծայեց Մեզի Դեկտեմբերի այս օրերուն ողջունելու Ձեզ եղբայրական սիրով եւ միասնաբար արձագանգելու երկնահունչ մեղեդիին.— « Փառք ի բարձունս Աստուծոյ եւ յերկիր խաղաղութիւն, ի մարդիկ հաճութիւն »։

Որքան թովիչ են այս բառերը մանաւանդ այս օրերուն մեր համայն ժողովուրդին համար, յատկապէս ի Մայր Հայաստան եւ սփիւռքի Միջին Արեւելեան մեր գաղութներուն կեանքին մէջ։ 1990-ը խռովքներով լեցուն տարի մը եղաւ։ Բայց կը հաւատանք, որ խռովքներն ու նեղութիւնները յուսալքութեան առիթ եւ պատճառ պիտի չդառնան, որովհետեւ Աստուծոյ սէրը` Քրիստոսի մարդեղութեամբը մարմնաւորուած` առաւել խորութեամբ եւ լայնութեամբ պիտի տարածուի մեր ժողովուրդի կեանքին մէջ։

Սրտագին կ'աղօթենք առ Ամենաբարին Աստուած, որ իր Միածին Որդւոյն սիրոյ շնորհով զօրացնէ Ձեր Եղբայրութիւնը եւ Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքութեան, Սրբոց Յակոբեանց Միաբանութեան եւ Ձեզի յանձնուած հաւատացեալ ժողովուրդին պարգեւէ նորանոր իրագործումներու շրջան մը ի փառս Հայց. Ս. Եկեղեցւոյ եւ ի վայելումն հայ ժողովրդին։

Մնանք եղբայրական սիրոյ ողջունիւ Աղօթակից

Գարեգին Բ. Կաթողիկոս Մեծի Տանն Կիլիկիոյ

Ամենապատիւ Տ. Թորգոմ Արքեպս. Մանուկեան Պատրիարք Հայոց Ս. Երուսաղէմի Երուսաղէմ.

Նոր տարուայ եւ Ս. Ծննդեան առթիւ մեր սրտագին շնորհաւորութիւնները եւ մաղթանքները Ձեր առողջութեան, Սրբոց Յակոբեանց Միաբանութեան անսասանութեան եւ բարի գործոց յաջողութեան։

> Գարեգին Պատրիարք Գազաննեան Կ. Պոլիս

FROM THE VATICAN

SECRETARIAT OF STATE

10 January 1991

Your Beatitude,

His Holiness Pope John Paul II duly recived the prayerful greetings which you sent him for the feast of the Nativity of our Lord and for the New Year and he has asked me to convey his heartfelt thanks.

The birth of the One whom the prophet announced as the "Prince of Peace" (Is 9:5) is celebrated at a time when a serious threat of war overshadows the world, and when violence continues to hold sway in the land of his birth. It is His Holiness's fervent hope that we Christians will be ever more aware of the growing urgency of prayer for peace, of progress towards full communion in the faith, and of common witness, so that, throughout the world, "steadfast love and faithfulness will meet; righteousness and peace will kiss each other" (Ps 85:10).

Extending to you His Holiness's good wishes for a holy and auspicious New Year, I would like to offer Your Beatitude my personal greetings, and to assure you of my prayers for yourself and for the faithful entrusted to your care.

Yours sincerely in Christ,

+Angelo Sodano Pro- Secretary of State

His Beatitude Torkom Manoogian Armenian Patriarch of Jerusalem Armenian Patriarchate P.O Box 14001 JERUSALEM HIS HOLINESS TORKOM MANOOGIAN ARMENIAN PATRIARCH OF JERUSALEM

Your Holiness,

Christ is born, give ye glory. Christ comes from heaven, meet ye Him. / Canticle One, First canon, Nativity of Christ/

With a feeling of great joy and in the fullness of my heart I felicitate you on the Feast of the Nativity of our Saviour and the Lord Jesus Christ.

Spiritually sharing in this most glorious and sacred event of the miracle of God's love for humankind, as "the Word became flesh" /Jn.1, 14/ and genuflecting our hearts before the Infant-God born in Bethlehem's cave, as He has come down from heaven for our salvation, we sing together with the angels: "Glory to God in the highest, and on earth peace among men with whom He is pleased" /LK.2,14/.

Let this salutary song be a support and an inspiration for our daily ministry of His reconciliation /2 Cor.5,18/ to the people thirsting for peace.

May the Incarnate Son of God /MK. 1,1/ strengthen us so as to enable us to multiply great virtues in people, that is -faith, hope and love/ I Cor. 13,13/, and let our efforts for spiritual revival and renewal of human society be blessed.

I prayerfully wish you in the coming New Year the grace of the Lord, His abundant mercies and heavenly help in the fulfilment of your high office, so that it may serve to the glory of His most- holy Name, and to the good faith of Christ among God's people /I Pet.2,10/.

With unchanging love in the Lord,

+ ALEXY,
PATRIARCH OF MOSCOW AND ALL RUSSIA

CHRISTMAS 1990/1991 Moscow

ԱՑՍ ԱՆԳԱՄ ԵՐԿԱԹԷ ԾԵՐԵՓ

« Եկ Սուրբ Հոգի, վերանորոգէ Ամբողջ Ստեղծագործութիւնը »։

4000 հոգի, 317 Եկեղեցիներու պատուիրակութիւններ, 1991 թուի Փետրուար ամսուն հաւաքուած են աշխարհի հարաւային ցամաքամասերեն Աւստրալիոյ մայրաքաղաք Գանպերայի մէջ։

Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդի եօթներորդ համագումարն է։

Ներկայ է նաեւ Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ Ամենայն Հայոց Սրբազնագոյն Կաթողի– կոսի նշանակած պատուիրակութիւնը։

Աշխարհի չորս կողմերու հեռուստացոյցերն ու ձայնասփիւռները կը խօսին Եկեղեցի—
ներու Համաշխարհային Խորհուրդի ժողովներուն մէջ արծարծուած խնդիրներուն եւ անոնց
արդիւնքներուն մասին։ Իւրաքանչիւր եկեղեցւոյ պատուիրակութիւն կը ներկայացնէ իր
խնդիրը։ Կը խօսուի ստեղծագործութեան, բնութեան պաշտպանութեան, մարդկային իրա—
ւունքներու, կանանց, եւ տառապող ժողովուրդներու իրաւունքներու մասին եւ վերջապէս
Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ պատուիրակութեան ներկայացուցած հարցի մասին։
Եւ այդ` ցաւն է առաջին այն ժողովուրդին որ ազգովին դարձաւ Քրիստոնեայ եւ վերապ—
րեցաւ ամենածանր հալածանքներն ու ջարդերը յանուն հայրենիքի ու կրօնքի։ Եւ այսօր
Քսաներորդ դարու վերջին, « Եղբայրացած Ատրպէյնանը » բռնի ուժով կը փակէ Ղարա—
բաղի Հայկական Եկեղեցիները, Ամարասն (5րդ դար) ու Գանձասարը (18րդ դար) որովհե—
տեւ Հայ ժողովուրդը այն ժողովուրդն է, որուն մօտ կրօնքն ու ազգութիւնը կ'ընթանան
հաւասար։ Իսկ հայուն հեռացնել իր կրօնքեն կը նշանակէ զայն դադրեցնել հայ ըլլալէ։

Փետրուար 5, առաջին օրն է, որ Գանպերայի մէջ եմ։ Անքուն ու յոգնեցուցիչ ճամբորդութենէ մը ետք չեմ ուզեր առանձնանալ ինծի տրամադրուած սենեակին մէջ։ Անհամբեր եմ հանդիպելու պատուիրակութեան միւս անդամներուն, որոնց մէջ կան ծանօթներ ու
ոչ ծանօթներ։ Յաջորդ օրը գրեթէ ամբողջացած է մեր պատուիրակութիւնը, որուն առաջնորդն է Սուրբ Էջմիածնեն ժամանած Գերաշնորհ Տէր Ներսէս Արքեպիսկոպոս Պօզապալեան,
որն արդէն երկար տարիներու փորձառութիւն ունի Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդի Համագումարներուն մէջ։ Պատուիրակութեան միւս ներկայացուցիչներն են Աւստրալիոյ Առաջնորդ՝ Աղան Եպսկ. Պալիօզեան, Ամերիկայի Արեւելեան Թեմի Առաջնորդի
Փոխանորդ Հայկազուն Ծ. Վրդ. Նաճառեան, Զուիցերիոյ հովիւ՝ Վիգէն Ծ. Վրդ. Այքազեան, Ամերիկայէն՝ Նուրհան Ծ. Վրդ. Մանուկեան, Էջմիածնեն Փրոֆ. Պարգեւ Ծահպազեան, Փրոֆ. Յակոբ Փափազեան, Մոսկուայէն՝ Տիկ. Անահիտ Փաշաեան, Ամերիկայէն՝ Օր.
Նէնսի Պասմանեան, Աւստրիալիայէն՝ Օր. Քրիստին Սաքաեան, եւ ես՝ Երուսաղէմէն։

Կիզիչ է Գանպերայի արեւը բայց մեծ հաճոյքով կը վայելեմ զայն Փետրուար ամսուն մեջ, մանաւանդ երբ կը յիշեմ Երուսաղէմի տեղատարափ անձրեւը բաժնուած օրս եւ անոր յաջորդող Անգլիոյ ցուրտն ու ձիւնը։

Գանպերայի համալսարանը իր հանրակացարաններով տրամադրուած է համագումարի մասնակցողներուն։ Կանաչութեան բաց տարածքին վրայ պատրաստուած է խոշոր վրան մը որուն տակ 4000 հոգի հաւաքուած ենք։ Համագումարի բացման արարողութիւնն է։

Յատուկ ուշադրութիւն կը գրաւեն Մեր եկեղեցականները, իրենց Արարատի նման սլացիկ վեղարներով։ Այս իմ հայու ինքնագովութիւնը չէ, այդպէս փաստեց նաեւ յաջորդ օրը Աւստրալիոյ մէջ լոյս տեսնող Անգլերէն թերթը, ուր դրած էր մեր եկեղեցականնե– րուն նկարը շատ յստակ, եւ գրած էր բացման արարողութեան մասին։ Խանդավառ ենք բոլորս ալ, իբրեւ Հայեր եկած ենք տարբեր երկիրներէ, արդէն ծանօթացած ենք իրարու։ Բաժնուած ենք խումբերու, իւրաքանչիւրս կը պատկանինք տարբեր խումբի մը, բայց ունինք նոյն մտահոգութիւնը։ Հայրենիքի այս ճակատագրական օրերուն երբ մեզի վիճակուած է մասնակցիլ այսպիսի կարեւոր ու մեծ համագումարի մը, պէտք է ճիշդ եւ ազդեցիկ ձեւով ներկայացնենք մեզ յուզող հարցերը։ Անոնցմէ մէկը ինչպէս վերը յիշեցինք Ղարաբաղի մէջ հայկական եկեղեցիներու փակման հարցն է, որուն մասին բացի մեր խմբակներուն մէջ ամէն յարմար առիթին արտայայտուելէ, պատրաստեցինք նաեւ շրջաբերականներ, զանոնք բաժնելով օտարներուն։

Որոշում առնուեցաւ Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդին կողմէ Հայաստան ղրկել պատուիրակութիւն մը, որպէսզի զբաղուի մասնաւորապէս այս հարցով։ Նաեւ լոյս պիտի տեսնէ գրքոյկ մը հինգ լեզուներով 1915ի Մեծ Եղեռնին մասին։

Փետրուար 9ին համալսարանի մատուռին մէջ տեղի ունեցաւ հայկական պատարագ.
հաղորդուեցանք բոլորս ինչպէս նաեւ այն քանի մը հայ ընտանիքները, որոնք Գանպերայի
մէջ կ'ապրին։ Պատարագի երգեցողութիւնը կատարեց Սիտնիի հայկական եկեղեցիի երկսեռ
երգչախումբը, որ մասնաւոր ժամանած էր։ Հայկական պատարագը ոչ միայն յուզեց հայերը, այլ նաեւ արցունք տեսնուեցաւ օտարներու աչքերուն մէջ։ Նոյն օրը կէսօրէն վերջ
բոլորս հաւաքուեցանք հայ ընտանիքի մը տունը ու Գանպերայի հանդարտ երկնքին տակ
ձայն առաւ հայ երգն ու բանաստեղծութիւնը։

Վերջին օրն է, չնայած ապրած երկրիս քաղաքական խառնակ վիճակին ու կարօտիս, դժուար է բաժնուիլ Գանպերայէն։ Չէ՞ որ այդ օտար հողին վրայ ես իմ հողիս իրա– ւունքները կ'ուզէի պաշտպանել, եւ այդ երկինքը լսեց հայոց երկնքին տակ կատարուող անարդարութիւններուն մասին։

Այո՛, Երկաթէ Ծերեփ, կը հաւատամ ու կը ծնրադրեմ հայ ոգիին ու հաւատքին առջեւ, պիտի գայ օրը, արդար ժամը, եթէ ոչ ես, իմ զաւակս, ոսկեայ շերեփով պիտի ուտէ հայկական « հէրիսան » Հայաստանի մէջ, Արարատի լանջին . . .:

Անուշ Նագգաշեան

Armenian Delegation Attends World Council of Churches Meeting in Canberra, Australia

Report by V. Rev. Father Haigazoun Najarian

The Seventh Assembly of the World Council of Churches convened in Canberra, Australia, February 7-20. The WCC convenes its full assembly every seven years; almost 1000 delegates and 3000 observers and counselors were invited to attend from the 310 member churches of the WCC. The Holy See of Etchmiadzin dispatched a delegation of ten clergy and lay people to the event.

The Delegation from Etchmiadzin was led by Archbishop Nerses Bozabalian, a member of the WCC Central Committee, from Armenia. The other members were Bishop Aghan Baliozian, from Australia; V. Rev. Fr. Vicken Aykazian, member of the Central Committee, Switzerland; V. Rev. Fr. Haigazoun Najarian, USA; Ms Nancy Basmajian, USA; Mrs Anoush Nakashian, Jerusalem; Prof. Hakob Papazian, Armenia; Mrs Karine Pashaian, Armenia; Miss Christine Sakaian, Australia; Prof Parguev Shabazian, Armenia. In addition, V. Rev. Fr. Nourhan Manougian, USA, attended in an advisory capacity.

The WCC regulations stipulate that the composition of each delegation include a certain percentage of women and young people (below the age of 25). The intention of the body is the general unity of Christian churches in the sense of their being in communion with one another. The composition includes nearly all of the mainline Protestant denominations, along with the various churches of the third world, and the Orthodox churches, including the Oriental Orthodox communion, of which the Armenian Church is a

member.

The Roman Catholic church is not a member of the WCC; however, it sends observers and non-voting representatives to the Council meetings. There have been serious consultations in recent years to involve the Church of Rome more fully in WCC proceedings. For the first time this year, representatives of Chinese churches were included among the delegates at the WCC.

Representatives from other religions are also invited to observe.

TOPICS OF DISCUSSION

The general theme of the Canberra meeting was "Come Holy Spirit, Renew the Whole Creation." The delegates met on the campus of Australian National University, where they were divided into four subsections, each of which would engage one of the sub-themes of the conference and submit a report at the General Assembly. The four subthemes for discussion were:

I. GIVER OF LIFE - SUSTAIN YOUR CREATION: discourse focused upon God as the Creator, sustainer of the earth. Our hopes for any kind of renewal must likewise begin with Him.

II. SPIRIT OF TRUTH - SET US FREE: through His life and sacrifice, Christ has set us free; it is only in this realm of human liberation that man - in concert with the Holy Spirit - may be guided to the truth. That truth necessarily involves an understanding of human suffering which calls Christians to share the burdens of other people.

III. SPIRIT OF UNITY - RECONCILE YOUR PEOPLE: While diversity has always been an essential in the Christian tradition, we must not forget that Jesus Christ as God and Saviour is the same yesterday, today, and forever, and so calls all Christians to a full and unified communion.

IV: HOLY SPIRIT - TRANSFORM AND SANCTIFY US: God calls people to be transformed and sanctified. The ecumenical journey has been marked by significant points of growth along the way: churches have moved from a situation of confrontation and coexistence, through comparison and cooperation, to acknowledge their complimentarity on the way to communion and visible unity.

ACTIVITIES OF THE DELEGATION FROM ETCHMIADZIN

Early on, the Armenian delegation drafted a paper on the situation in Karabagh, to submit to the Public Issues Committee. With the shadow of the Gulf War looming over the Assembly, the discussion in this Committee focused on response to the activity in the Persian Gulf region; questions about tensions in other areas - including the Baltic States and the Soviet Union - were subordinated to the above concerns. A draft report of the Committee did cinlude a statement of support for the Armenian people of Karabagh, and appealed to the leaders of the Soviet Union to seek peaceful means to secure the human rights of same.

However, the report did not consider the two specific steps urged by the Armenian delegation, namely, the dispatch of a fact-finding team to the Autonomous Region of Karabagh, and the preparation of a booklet on the socio- and geo-political situation of the region. The delegation has resubmitted these proposals, and has taken steps to ensure that they will appear in the final version of the Committee's report.

As a representative church service of the Oriental Orthodox Churches, Archbishop Bozabalian celebrated the Divine Liturgy of the Armenian Church on February 10. Fr. Najarian and Fr. Manougian served on the altar. A special Armenian choir - composed of faithful from the Armenian community of Sydney, Australia - traveled to Canberra to participate in the Liturgy. There are some 30,000 Armenians living in Australia today. Most reside in Sydney and Melbourne.

Thus, Armenians from four distant continents came together to worship in the ancient language and tradition that each had preserved, despite their geographical dislocation. The Service was attended by dignitaries from the Orthodox and Protestant Churches, who were deeply moved by the sublime beauty of the occasion. In addition to the morning and evening worship services the Armenian delegation was present at the Greek Orthodox Liturgy as well as at the opening and closing worship

services.

ECUMENISM - A QUALIFIED GOOD

Besides splitting the four thematic subgroups, the various delegations divide up along regional lines, so that the Armenian delegates from the United States confer within their subgroup with American representatives of other churches. On the WCC rolls, Armenian itself is considered to be a part of Europe, so the delegates from Armenia conferred with their European counterparts; Armenian delegates took

part in the Asian group and the Middle East group as well.

A typical day would begin with a worship service, discussion within the regional and thematic subsections, lectures and dicussion on scripture, sessions of the plenary assembly, administrative details. Between the morning worship and the closing evening prayer service, twelve hours elapse. The organizers of the Council planned for the participants to explore the rich culture of Australia - not simply in its contemporary incarnation, but also its expression in the life and traditions of the continent's native aboriginal peoples. To this end, several programs on such themes were offered as part of the activities of the conference.

Fr. Najarian participated in the fourth thematic group, focusing on the action of the Holy Spirit. He spoke to his group about current problems in Armenia, where various religious groups - many of them Christian denominations - have instigated aggressive programs of appropriating the Armenian population for their own sects. While the Holy See welcomes help from sister communities of Christians, it questions whether such wolfish tactics are in the best interest of the flock.

Fr. Najarian went on to suggest that such proselytizing is tantamount to a denial of the life and truth of the Armenian Apostolic Church - and thus opposed to the "weltanschauung" of the WCC, which is based upon a recognition of the cultural diversity within Christianity. His comments were taken to heart by the section, which discussed Fr. Najarian's concerns in their report to the assembly. In other subsections Armenian delegates raised their voices concerning the plight of the Armenians in Karabagh-Artzakh, as well as about the situation in Armenia.

While the movement toward ecumenism is considered by the Armenian Church to be a good, it is regarded as a qualified good. In the process of meeting with representatives of other denominations and even other religions, the Church - not just a particular church but the Church of Christ itself - must not succumb to a loosening of its historical and dogmatic integrity, as this will only lend flaccidity to its Holy Mission on this earth. Concerns about encroaching syncretism and a departure from the basic teachings of and about Christ were expressed by representatives of the Orthodox and Oriental Orthodox delegations. These delegates - a group which includes the Armenian participants - have asked the WCC to reflect upon the seriousness with which they regard Jesus Christ as God and Saviour.

According to the Orthodox, the opening invocation of the assembly confused the animated spirits in Eastern religions with the Holy Spirit in the New Testament. In view of this and other theological differences the Orthodox churches proposed to have a Pan-Orthodox meeting which will discuss the role and the future of the Orthodox churches in the WCC. Archbishop Bozabalian suggested Holy Etchmiadzin as the host place for this meeting, something to be considered at a later stage.

Though the Gulf issue, syncretism, and feminism were issues where the churches found themselves divided, "Nonetheless," affirmed Fr. Najarian, "we believe that this kind of meeting might enrich the whole body of the church. The formula devised by St. Nerses Shrnohali in the 12th Century still can hold true for today's ecumenism: 'Unity in important issues; Freedom in secondary issues; Love among all."

ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԵՕԹՆԵԱԿԸ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՄԷՋ։

Այս տարի, Պարսից Ծոցի մեջ ճարակած պատերազմին հետեւանքով, Եկեղեցիներու Միութեան անունով քառորդ դարէ ի վեր կատարուած արարողութիւնները տեղի ունեցան նուազ հանդիսաւորութեամբ եւ մեկ քանին զանց առնուեցան։ Քիչ էին նաեւ մասնակցող Եկեղեցիները։ Երկուշաբթի, Ձ1 Յունուարի երեկոյեան, Ս. Յակոբեանց Մայր Տաճարին մէջ կարճ արարողութիւն մը կայացաւ, որու ընթացքին մեր սարկաւագները երգեցին « Ով Զարմանալի » Մկրտութեան շարականը եւ հակիրճ խօսքերով հանդէս եկաւ Լուսարարապետ Գերշ. Տ. Դաւիթ Եպս. (սկիզբը) եւ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը (աւարտին)։ Ներ-կաներեն իւրաքանչիւրը իր լեզուով արտասանեց Տէրունական աղօթքը։

Կիրակի, ՁՕ Յունուարին, Անկլիքաններու Սէյնթ Ճօրճ եկեղեցւոյ մէջ բացուած աղօթաժողովներու շարքը շարունակուեցաւ Գշ. ՁՁ Յունուարին` Լուտերականներու եւ Դշ. ՁՅ Յունուարին Ֆրանչիսկեաններու Մայր Տաճարին մէջ։ Հինգշաբթի օր, ըստ սովորութեան, Սիոնի Վերջին Ընթրեաց վերնատան մէջ տեղի ունեցաւ Էքումենական աղօթք։ Զանց առնուեցան Հապէշաց եւ Ռուսաց եկեղեցիներուն մէջ կայանալիք հաւաքոյթները՝ տեղի հեռաւորութեան, քաղաքական անապահովութեան եւ խիստ աննպաստ օդին պատճառներով։ Վերջին հաւաքոյթը` Կիրակի, ՁՇ Յունուարի երեկոյեան կայացաւ Յոյն-Կաթոլիկ-ներու եկեղեցւոյ մէջ, ի ներկայութեան Ասորւոց եւ Հապէշաց Եպիսկոպոսներուն եւ այլ հոգեւորականներու։ Լութֆի Լահհամ Եպս. կուռ ճառով մը կոչ ըրաւ աշխարհի խաղաղութեան եւ Քրիստոնէական միութեան։ Այդ առթիւ կարդացուեցաւ նաեւ Ն. Ս. Պապին նոյն առաւօտ Ս. Պետրոսի հրապարակին վրայ ըրած Խաղաղութեան կոչին թարգմանութիւնը։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ Ս. ՅԱԿՈԲԵԱՆՑ ՏԱՃԱՐԻՆ ՄԷԶ ՔԱՀԱՆԱՅԱԿԱՆ ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԱՏԹԷՈՍ ՍՐԿ. ԻՓՐԱՃԵԱՆԻ ԵՒ ՎԱՐԴԱՆ ՍՐԿ. ՊՈՒՐՃԷՔԵԱՆԻ

Երուսաղէմի մէջ բոլոր տօները կը կատարուին Հին Տոմարով։ Ս. Վարդանանց տօնը Հինգշաբթի, 14 Փետրուարին էր։ Այդ օրը տօն է ազգային յիշատակութեան Ս. Վարդան Մամիկոնեանի եւ իր քաջ զօրավարներուն, որոնք հինգերորդ դարուն մարտնչեցան ընդդէմ թշնամւոյն, եւ պաշտպանեցին հայրենեաց հաւատքը եւ կրօնը, եւ իրենց նահատակութեամբ փրկեցին մեր ժողովուրդը, իրենց կարմիր արեամբ ներկելով Աւարայրի դաշտը։

Այս առիթով Ս. Յակոբեանց Ընծայարանի երկու շրջանաւարտ սարկաւագներ, Մատթէոս Սրկ. Իփրանեան եւ Վարդան Սրկ. Պուրճէքեան, յանձն կ'առնեն ձեռնադրուիլ կուսակրօն քահանայ։

Ս. Վարդանանց տօնի նախատօնակէն ետք տեղի ունեցաւ « քահանայական կոչման » արարողութիւնը։ Երկու ընծայեալները` առաջնորդութեամբ Լուսարարապետ Սրբազանին եւ զոյգ առընթերակայ վարդապետներու, ծնկաչոք առաջնորդուեցան խորան, ուր Աջը առին ձեռնադրիչ Պատրիարք Սրբազան Հօր։

Աւանդական ծիսակատարութաեան սահմանած մանրամասն հարցաքննութաեամբ, Ամեն. Պատրիարք Սրբազան Հայրը վկայութիւն պահանջեց անշեղ հաւատքի եւ քահանայութեան արժանաւորութեան համար։ Այդ խորհրդաւոր պահուն երկու երիտասարդ ընծայեալները կը նզովեն Քրիստոնէական Եկեղեցւոյ բոլոր հերետիկոսները եւ յանձն կ'առնեն հետեւիլ ուղղափառ Հայրապետներուն։ Ապա միաբերան կ'արտասանեն Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ « Հաւատոյ Հանգանակը»։

Յուզիչ էր պահը Հինգշաբթի օր, երբ պատարագիչ Ամեն. Սրբազան Պատրիարք Հայրը, բազմած Ս. Յակոբեանց Աւագ խորանի բեմին, "շնորհօք Ս. Հոգւոյն" կը կոչէ ընծայեալ — ները որոնք ծնրադիր կը մօտենային նորին Ամենապատուութեան։ Անոնք կը դառնային ժողո — վուրդին եւ ի նշան իրենց աշխարհէ հրաժարման` կ'երգուէր « Աստուածային եւ երկնաւոր շնորհ » շարականը։ Ապա ձեռնադրիչ Սրբազանը ձեռք կը դնէր նորընծայեալներուն վրայ, ինչ որ ձեռնադրութեան գլխաւոր ծէսն էր, Առաքելական շրջանէն մեզի հասած։

Պատրիարք Սրբազան Հայրը Քրիստոսի լուծը խորհրդանշող սարկաւագական ուրարը անցուց անոնց վզին, ի նշան ամբողջական նուիրումի եւ կամաւոր յանձնառութեան։

Յաջորդաբար կը կարդացուէին, Առաքելական եւ Աւետարանչական ընթերցումներ, կ'ար– տասանուէր « Հաւատամք » ը եւ պատարագը կը շարունակուէր մինչեւ « Ողջոյն »։

Ձեռնադրութիւնը կը շարունակուէր, Ս. Միւռոնը կը փոխադրուէր Աւագ խորան եւ ձեռնադրիչ Սրբազանը կ'օծէր ճակատները, աջ ու ահեակ ձեռքերը նորընծաներուն, եւ կը կոչէր զիրենք Տէր Աւետիս (Բարի լուր) եւ Տէր Բագրատ (Աստուծոյ ընծայ) անուննե– րով։ Ապա իշխանութիւն կը տրուէր իրենց Ս. Պատարագ մատուցանելու եւ անոնք կու տային իրենց առաջին « օրհնութիւնը » ժողովուրդին։

Ձեռնադրիչ Սրբազանը կու տար իր քարոզ– խրատականը նորընծաներուն եւ իր ողջոյնը կը ստանար անոնցմէ, համբուրելով իրենց ճակատները եւ ձեռքերը։ Ներկայ Եպիսկոպոսներն ու վարդապետները կարգով կը մերձենային նորընծաներուն եւ կը համբուրէին անոնց Աջը։

Նորին Ամենապատուութիւնը իր քաջալերական խօսքերուն-մէջ յիշեցուց._

Երկու նորընծայ աբեղաներու ձեռնադրութենեն վեց պահեր. Տ. Աւետիս Աբղ. Իփրանեան եւ Տ. Բագրատ Աբղ. Պուրնեքեան Տօն Սրբոց Վարդանանց, 14 Փետր. 1991

Վեղարի տըւչութիւն նոր ձեռնադրեալ երկու աբեղաներու. Ձախէն աջ` Տ. Աւետիս Աբղ. Իփրանեան, Ամեն. Ս. Պատրիարք, Լուսարարապետ Գեր. Տ. Դաւիթ Եպս. Սահակեան, Տ. Բագրատ Աբղ. Պուրնէքեան Տօն Սրբոց Վարդանանաց, 14 Փետր. 1991

« Քաջութիւն եւ շնորհը կ'ուզէ Ուխտ մը ընել կարենալու համար։ Քաջութիւնը եթէ անձէն կու գայ, շնորհրը Աստուծմէ կու գայ։ Եւ այսօր դուր երկուրդ` Տ. Աւետիս Քահանայ եւ Տ. Բագրատ Քահանայ, Ուխտ մը կատարեցիք։ Ուխտ մը որ գուցէ շատ դժուար թուի ոմանց։ Ուխտ մը սակայն որ ձեր մտքին եւ հոգիին աչքերը կ'ուղղէ դէպի ազնուագոյն իտէալներ։

Իտէալներ որոնք պիտի պահանջեն ձեր ամբողջական նուիրումը։ Եւ այս ուխտը, այնքան խորունկ է, եւ այնքան բարձր եւ ազնուական, այնքան Աստուածային եւ Հոգե– ւոր, որ իր մէջ կը պարունակէ եւ կ'ընդգրկէ մարդկային կեանքին ամբողջ կարիքները։

Այդ Ուխտին էութեան մաս կը կազմէ հաւատարմութիւնը։ Հաւատարիմ մնալ Աստուծոյ եւ Քրիստոսի Աւետարանին եւ Ուսուցումներուն։ Հաւա տարիմ մնալ Հայաստանեայց Եկե– ղեցւոյ Ուղղափառ Դաւանութեան։ Հաւատարիմ մնալ Առաքելական այս Սուրբ Աթոռին կար– գերուն եւ կանոններուն։

Բացի Հաւատարմութեան գօտեպնդիչ գիտակցութենեն այս ուխտը կը պահանջե, եւ դուք խոստացար, անձանձրոյթ պաշտել զԱստուած։ Անձանձրոյթ պաշտել զԱստուած ձեր անձնական կեանքին մեջ, ինչպես նաեւ կեանքին մեջ Քրիստոսի ընտանիքին, անոր խորհրդական Մար-մինին` որ Սուրբ Եկեղեցին է։ Պաշտել զԱստուած անձանձրոյթ, որպես զի ձեր խնամքին յանձնուած բոլոր հոգիներուն կարենաք տանիլ մխիթարութեան բալասանը, զանոնք ուսու-ցանելով, անոնց վարդապետելով եւ մանաւանդ զանոնք առաջնորդելով դէպի « վայրեր դալարի », իբրեւ Քրիստոսե ձեր խնամքին յանձնուած հոգիներու։

Բայց ամենէն աւելի ծանր, դժուար լուծը այն է, որ դուք ուխտ ըրիք բարի օրինակ ըլլալ ուրիշներուն` խօսքով եւ գործով։ Եւ մանաւանդ որ այս ուխտը, եւ անկէ բխող այս բոլոր պահանջքները եւ խոստումները կը կատարէք, եւ պիտի կատարէք մէկ նպատակի համար։ Որպէս զի Աստուծոյ Անունը փառաւորուի, եւ ո՛չ որեւէ մէկ ուրիշ նպատակի համար։

Այսպիսի կեանք մը ապրելու ուխտը, քաջութիւնը, շնորհքը, ուրախութիւն կը սփռէ իր շուրջը։ Այդ ուխտը առնելով, դուք կ'ուրախացնէք ամենէն առաջ ձեր անմիջական ծնողքները, ձեր ընտանիքը, ձեր քոյրերն ու եղբայրները, ազգականները, որոնք պիտի նային ձեզի իբրեւ շնորհալի հոգիներու, պատիւ բերող իրենց անձին, իրենց ընտանի քին, իրենց ազգին, որոնք օրհնութիւն պիտի նկատուին ուր որ կանչուին ծառայելու։

Այդ ուրախութիւնը պիտի տարածուի Սրբոց Յակոբեանց Միաբանութեան կեանքին վրայ եւս, որովհետեւ այս Միաբանութիւնը նուիրական պարտականութիւնը ունի Սուրբ Երկրին մէջ, Սուրբ Երուսաղէմի մէջ, Սուրբ տեղերու մէջ պայծառ պահելու հոգեզմայլ պաշտա— մունքը հայկական, որպէս զի բոլոր այն Հայորդիները, Հայ ուխտաւորները որոնք պիտի գան Սուրբ Երկիր ուխտով, կարենան ձեր շնորհներով, ձեր խօսքով, ձեր կեանքի օրինա— կով, զգալ որ իրենց ուխտը ընդունական դարձաւ եւ զիրենք վերանորոգեց։ Այս ծանր պարտականութիւնը կայ, այս դժուարին պարտականութիւնը կայ։ Որ սակայն` նոյն ժամա— նակ հոգեզմայլ պարտականութիւն է։

Այս Ուխտը կը տարածէ իր ուրախութիւնը ընդհանուր Հայաստանեայց bhtn tgini մեր ազգին վրայ։ Որովհետեւ մեր Եկեղեցւոյ հոգեւոր qhancapatpac բանակին d pun 1 այսօր կ'աւելնան թէեւ միայն երկու, եւ դեռ եւս անհատապէս անբաւարար, սակայն հոգիով ու համոզումով զօրաւոր անհատներ։ Զինուորեալ մեր Միաբանութեան հետ, ամբողջ ազգը կը սպասէ որ Հայաստանեայց Եկեղեցին ծնի հոգեւոր զինուորներ, npnlip կարողանան պաշտպանել իրենց հոգեւոր ժառանգութիւնը, իրենց հոգեւոր մշակոյթը հաւատքը։ Եւ Աստուած գիտէ՝ թէ որքան կարիքը ունինք, այսպիսի իմացական եւ հոգեւոր շնորհներով շնորհազարդուած հոգեւորականներու, զինուորներու։ Հոգեւոր եւ իմացական այս տոկունութեան օրինակը մեր նախահայրերն են տուած, ինչպես այս Սուրբ Աթոռին մէջ սերունդէ սերունդ, նոյնպես մեր ազգի պատմութեան մէջ։

Այսօր Վարդանանց Տօն է։ Վարդան եւ իր ընկերները, աշխարհականներ, զինուորներ եւ զօրավարներ, ունէին այդ հաւատքը, այդ հոգեւոր զէնքը, եւ յայտարարեցին որ իրենց պատերազմը մարմնական պատերազմ չէ, մարմնական զօրութիւններու դէմ չէ, այլ հոգեւոր պատերազմ է։ Եւ մեզի փոխանցեցին այն նշանաբանը որ մեր ազգը ապրեցուց դարէ դար, սերունդէ սերունդ։ Եւ մեզի կտակեցին այդ հոգին, սերունդներու գիտակցութեան մէջ քանդակելով անխորտակելի համոզումը, թէ՝ « Մահ իմացեալ անմահութիւն է »։ Այսօր դուք որոշեցիք մեռնիլ աշխարհին համար, մաքառիլ չարին սադրանքներուն դէմ, եւ այդու իսկ ապրիլ եւ կանգնիլ առողջ եւ առոյգ։

Պօղոս Առաքեալ իր Տիմոթեոս աշակերտին տուած իր յորդորին մեջ կը շեշտէ.-«Կրթեա՛ զանձն քո յաստուածպաշտութիւն։ Մի՛ ոք արհամարհիցէ զմանկութիւնդ»։... Այլ՝ օրինակ եղիր այլոց քու խօսքովդ, քու կենցաղովդ, քու սիրովդ, քու հաւատքովդ, քու Սրբութեամբդ։ Կրթե՛ ինքզինքդ։ Մարզանքը էական է առողջ մնալու համար։ Ֆիզիքական մարմինին համար, ֆիզիքական մարզանքը էական է։

Մարզիկները ինչպէ~ս ամեն ինչ կը զոհեն որպես զի իրենց մարմինը ատակ դարձնեն, պատրաստ ու մարզուած պահեն այն մրցումին, այն ճիգին համար, որ իրենց իտէալն է։ Աստուծոյ հոգեւոր պաշտօնեային իտեալը իր իմացական, հոգեւոր կեանքին առողջութիւնն է։ Այստեղ եւս մարզանքը անհրաժեշտ է Ինչպէս ամենօրեայ մարզանքը անհրաժեշտ է մարմնին համար։ Ամենօրեայ մարզանքը նոյնչափ անհրաժեշտ է Աստուածպաշտութեան համար։ Այստար։ Անիրաժեշտ է իմացական բարձրացումին եւ հոգեւոր կրթութեան համար։ Այս ուրախութիւնն է որ Աստուծոյ շնորհքով դուք պիտի բաշխէք բոլոր անոնց որոնք ձեզի հետ խօսքի պիտի նստին։ Գիտի սորվեցնէք, պիտի առաջնորդէք։ Անոնց հետ պիտի աղօ-

Եւ մինչեւ իսկ ձեր անունին շնորհովը, կ'աղօթեմ որ արժանի դառնաք Աստուծոյ սպասաւորութեան մէջ անելու։ « Բարի լուր » աւետելով` ամէն վայրկեան, քու կեանքիդ մէջ Տ. Աւետիս Քահանայ։ Աստուծոյ պարգեւը նկատուելով, ընդունուելով բոլոր անոնց կողմէ որոնց հետ յարաբերութեան մէջ պիտի մտնես, Տ. Բագրատ Քահանայ։ Եւ արդարեւ « Բագրատ » կը նշանակէ Աստուծոյ ընծան, Աստուծոյ պարգեւը։

Աղօթեցինք որ Ս. Հոգին ձեզ այլակերպէ, որպէս զի ըլլաք «Բարի լուրը աւետող»,
« Աստուծոյ պարգեւը ընծայաբերող », եւ կարողանաք անձանձրոյթ, առանց տկարանալու,
առանց մտահոգութիւններէն ընկնուելու, նայիլ այն բարձունքին, այն իտէալին, որուն
այսօր դուք զձեզ ընծայաբերեցիք, ձեր հոգիով, ձեր զգացումներով, ձեր միտքով, եւ
ձեր ներքին զօրութիւններով։ Եւ երկուքդ միասին դառնալով զինուորներ` բանակին մէջ
Սրբոց Յակոբեանց զինուորեալ Միաբանութեան, յուսալից կը դարձնէք մեզ եւ ուրախու–

Կ'աղօթենք որ ըլլաք օրինակ այլոց, շնորհներով զինեալ, որպէս զի « ոչ ոք արհամարհէ ձեր մանկութիւնը »։ Այդ մանկութիւնը տարիքը չէ։ Այդ արհամարհանքը տարիքին հանդէպ չէ։ Պօղոս Առաքեալին թելադրանքն է որ դուք ձեր հոգիի զօրութեամբ, ձեր իմաստութեամբ, ձեր կեանքով, ձեր խօսքով եւ շնորհալի կենցաղով կարենաք միշտ բարձր մնալ, որպէս զի տարիքոտ եղողներն իսկ վեր նային ձեզի, եւ ըսեն. « Աստուծոյ օրհնութիւնն են ասոնք »։

Աստուած ձեզի օգնական թող լինի միշտ։ Ամեն։ »

Պատարագը կը շարունակուէր մինչեւ « Հայր Մեր »։ Կը կատարուէր Հայրապետական մաղթանք, Ն. Ս. Օծութիւն Տ. Տ. Վազգէն Ա. Կաթողիկոսի տօնին առիթով, նախագահու– թեամբ Լուսարարապետ Գերշ. Տ. Դաւիթ Եպս. Սահակեանի։

U. Պատարագի աւարտին նորընծաները կը կանգնին զոյգ գրակալներու առջեւ, եւ

լռելեայն կը քաղեն Աւետարանները։ Հաւատացեալներ երկիւղածութեամբ կը մերձենան նորընծաներուն եւ կը համբուրեն անոնց Աջը։

Երեկոյեան ժամերգութենէն ետք, դարձեալ Պատրիարք Սրբազան Հայրը բարձրացաւ խորան ուր երկու Աբեղաները փիլոնով եւ գդակը ի գլուխ ներկայացան Նորին՝ Ամենապատուութեան, առաջնորդութեամբ խարտաւիլակ Լուսարարապետ Սրբազան Հօր՝ Գերշ. Տ. Դաւիթ Եպս. Սահակեանի։ Կարճ աղօթքներե ետք Պատրիարք Հայրը զոյգ Աբեղաներուն զգեցուց վեղարները՝ խորհրդանիշ իրենց Աբեղայութեան։

Երեկոյեան Վանուց սեղանատան մէջ ընթրիք կր տրուի Միաբանութեան, ի պատիւ նորընծաներուն։ woup կ'առնեն Պր. Անդրանիկ Ջէյթունեան, յանուն ուսուցիչներու, նորընծաներու անունով՝ Աւետիս Աբեղայ, Լուսարարապետ Սրբազանը յանուն - Միաբանութեան։ Ամեն. Սրբազան Պատրիարք Հօր քաջալերիչ եւ խրատական խօսքով « Գոհութեան Ար օթրը » արտասանուեցաւ »։

Այժմ նորընծաները կ'անցնեն իրենց քառասնօրեայ պատրաստութեան շրջանը Ս. Հրեշտակապետաց Վանքին մեջ, առաջնորդութեամբ իրենց ուսուցչին եւ վարժիչին՝ Հոգշ. S. Գուսան Վրդ. Ալճանեանի։

ՀՈԳԾ. Տ. ԱՒԵՏԻՍ ԱԲՂ. ԻՓՐԱՃԵԱՆ, աւազանի անունով Մատթէոս։ Ծնած է 10 Դեկտ. 1966ին Լիբանան, Պէյրութ։ Իր սկզբնական կրթութիւնը ստացած է Անթիլիասի Մարտիկեան Ազգային Վարժարանը։ Ապա, 1979ին կ'աշակերտի Մեծի Տանն Կիլիկիոյ՝ դպրեւանքին մինչեւ 1982։ 1981ի Մայիս ամսուն դպիր կը ձեռնադրուի ձեռամբ՝ Գերշ. S. Տաթեւ Արբեպս. Սարգիսեանի։ 1982-1985 կ'աշխատի իբրեւ ելեկտրագործ։ 1985ին Երուսաղէն գալով՝ իր ուսումը կր շարունակէ Ժառանգաւորաց Վարժարանի եւ Ընծայարանի յարկեն ներս։ 1987 Յունուար 6ին, Սուրբ Ստեփանոսի Տօնին, Սարկաւագ կը ձեռնադրուի ձեռամբ՝ օրուան Լուսարարապետ Գարեգին Արքեպս Գագաննեանի (Այժմ Պատրիարք Կ. Պոլսոյ)։ Իր սարկաւագութեան չորս տարիներու ուսման ընթացրին զուգընթաց, վարած է Մատակարարութեան զուգընթաց, վարած է Մատակարարութեան պաշտօնը իբրեւ Տեսուչ Մատակարար։

ՀՈԳԾ. Տ. ԲԱԳՐԱՏ ԱԲՂ. ՊՈՒՐՃԷՔԵԱՆ, աւազանի անունով Վարդան, ծնած է Պէլրութ՝ 1970ին։ Նախնական ուսումը ստաguð t dhutjih « fonsting fingli »h ազգային վարժարանը։ 1981ին Երուսադէմ գալով՝ աշակերտած է Ժառանգաւորաց Վարժարանին, որուն ընթացքը աւարտելեն ետք, 1987 Յունուար 6, Ս. Ստեփանոսի տօնին, ձեռնադրուած է Աւագ Սարկաւագ. ձեռամբ օրուան Լուսարարապետ (եւ այժմ (⁶րքահայոց Պարտրիարք) Տ. Գարեգին Արբեպս. Գազաննեանի։ Այնուհետեւ հետեւած է Ընծայարանի դասընթացքնե– րուն։ Իր նախասիրած նիւթերն են կրօնագիտութիւն եւ գրականութիւն։

Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԱՅ ՏՕՆԵՐ

Քրիստոնեայ միւս բոլոր Եկեղեցիները Ս. Կոյսի Վերափոխման տօնը կը հանդիսաւորեն Օգոստոսի 15ին (բացի Ղպտիներեն)։

Հայց. Եկեղեցին, իր որդեգրած Տաղաւար տօներու դրութեան հետեւանքով, ուրիշ կարեւոր երկու տօներու շարքին (Այլակերպութիւն եւ Վերացման Խաչ) Վերափոխումն ալ կը կատարէ միշտ Կիրակի օր։ Եւ բնական է որ այդ Կիրակին ըլլար 15 Օգոստոսի մերձա-ւորագոյն Կիրակին (12–18 Օգստ.ի միջեւ ինկող)։ Տեղին է հոս յիշել որ բոլոր Կաթողիկէ Եկեղեցիներեն Հայ–Կաթողիկէներն են միակը որ, Հայց. Առաք. Եկեղեցւոյ նման, Կիրակիի կը կապեն մեծ այս տօնի թուականը։

Գեթսեմանիի Ս. Աստուածածնայ Տանարը, որ իր մէջ կը պարունակէ Գերեզմանը Գերազանց Սրբուհիին, սեփականութիւնն է Հայ եւ Յոյն Պատրիարքութեանց։ Յիշեալ երկու համայնըներէն իւրաքանչիւրը տարուան ընթացքին իրաւունքը ունի վեց անգամ «Հրաշափառ»ի հանդիսութեամբ մուտք եւ հանդիսաւոր արարողութիւն կատարելու այդ Սրբավայրէն ներս։ Մեր մօտ, հանդիսաւոր մուտքի առիթներն են 1) Ս. Կոյսի Աւետման տօնը (7/20 Ապրիլ), 2) Վերափոխման նախօրեակը (կեսօրե ետր), 3) Վերափոխման առաւօտուն, 4) Ս. Կոյսի Ծննդեան տօնին (8/21 Սեպտ.), 5) Ս. Կոյսի Ընծայման տօնին (21 Նոյ./4 Դեկտ.) եւ 6) Ս. Կոյսի Յղութեան տօնին (9/22 Դեկտ.)։ Յոյներ ալ Տիրամօր Աւետման (25 Մարտ/7 Ապրիլ), Վերափոխման նախօրեակի երեկոլեան, տօնի առաւօտուն եւ Տիրամօր Ծննդեան առիթներով ունին իրենց հանդիսաւոր մուտքերը։ Իսկ մնացեալ երկուքը, փոխանակ Ընծայման եւ Յղութեան տօներուն՝ կատարելու (նոյն թուականին կը կատարեն՝ մեզի հետ), կը կատարեն Այլակերպութեան տօնին (6/19 Օգստ.) եւ Ննջման յիշատակի օրը (14/27 Օգստ.) որուն, ինչպէս ըսինք, հանդիսապետը կ'ըլլայ Պատրիարքը։ Ուրեմն, այս հաշուով, 6 այդ մուտքերեն երեքը կը կատարեն 24 ժամերու ընթացքին (զոյգ մուտքեր՝ 14/27 Օգստ.ին եւ մուտք՝ տօնի օրը՝ 15/28 Օգստ.ին)։ Ու նաեւ, Ս. Կոյսի Ծննդեան տօնը միակ օրն է տարւոյն մէջ ուր երկու համայնըներն ալ մուտը կը՝ կատարեն (բացի անշուշտ Վերափոխման տօնը Կիրակի օրուան զուգադիպած տարիներուն)։

Վերափոխման տօնը 9 օրերու վրայ կ'երկարաձգուի, Հրեշտակաց 9 դասերու կամ երկնքին 9 բաժանմունքներու աւանդութենեն եկած կարգադրութիւն մը շատ հաւանօրէն։ 9րդ օրը Ցունաց համար փառաւոր հանդիսութեան օր մըն է, երբ առաւօտեան ժամերուն Տիրամօր նկարը թափօրական գնացքով ետ կը բերեն Ս. Աստուածածնայ Տանարէն դէպի իր հանգստավայրը՝ Ս. Ցարութեան բակին վրայ բացուող « Գեթսեմանիի » Վանքը կամ եկեղեցին։ Այդ կը զուգադիպի 23 Օգոստոս/5 Սեպտեմբերին։

Իննօրեակի աւարտին, այսինքն զկնի Վերափոխման Բ. եօթնեակի Գշ. օրը, Հայց. Եկեղեցին կը տօնախմբէ յիշատակը Ս. Աստուածածնայ ծնողաց` Յովակիմայ եւ Աննայի։ Երուսաղէմի մէջ սովորութիւն է նախատօնակ ալ կատարել Բշ. կէսօրէ ետք (այդ կը կատարուի Ս. Յակոբեանց Մայր Տաճարէն ներս)։ Չես գիտեր ի⁵նչ կարգադրութեամբ, Տիրամօր ծնողաց հետ կը յիշատակուին Իւղաբեր Կիները եւս (Մագդաղենացի, Սաղոմե եւլն.)։ Այդ օր Տաճարի Տեսչին իրաւունքն է Ս. Պատարագ մատուցանել, սրբավայրի սանդղաշարքի կիսուն, դէպի ձախ գտնուող խորանին վրայ, որ աւանդաբար կը նկատուի գերեզմանը Հայր Յովսէփի կամ Ս. Յովսէփ Աստուածահօր։ Իսկ հանդիպակաց, յունապատկան մատուռը կը կոչուի Յովակիմայ եւ Աննայի մատուռ, ուր Յոյներ կը պատարագեն Ս. Կոյսի Ծննդեան վաղորդային (9/22 Սեպտ.), որ կ'ըլլայ ամառնավերջի շրջանի վերջին հանդիսութիւնը յիշեալ Տաճարէն ներս։

Այդ թուականէն հինգ օրեր ետք, Կիրակի, մեր Եկեղեցին կը կատարէ Գիւտ Գօտւոյ Ս. Աստուածածնի կոչուած Տօնը, զոր Յոյներ ալ կը կատարեն գրեթէ նոյն շրջանին (31 Օգստ./13 Սեպտ.) սակայն առանց մասնաւոր կամ նշանակելի հանդիսութեան։ Յովակիմայ եւ Աննայի եւ Գիւտ Գօտւոյ միջեւ ինկող օրերեն մեկուն (ընդհանրապես Եշ. օրը) կը կատարուի Տաճարի ընդհանուր մաքրութիւնը։ Վերջին տարիներուն, սովորութիւն դարձած է որ մաքրութեան մասնակցող բարեպաշտ տիկիններուն եւ օրիորդներուն հանգուցեալ պարագաներու հոգւոյն հանդիսաւոր հանգստեան պաշտօն կատարուի Գիւտ Գօտւոյի Կիրակիին։ Եւ պատարագիչը ըլլայ Եպիսկոպոս։ Եւ այդ պատճառաւ է որ Սաղիմահայ գաղութի մեծամասնութիւնը այդ օր լեցուցած կ'ըլլայ հինաւորց եւ ստորերկրեայ այդ Սրբավայրը, գերազանցելով նոյնիսկ թիւը Վերափոխման առիթով հոն այցելող հաւատացեալներուն։ Հոգեհանգիստեն ետք պարտեզը կը տրուի հոգեսուրն։

Ս. Աստուածածնայ տօներու այս շարքին վերջինն է անոր Ծննդեան տօնը, բոլոր Եկեղեցիներեն անշարժօրեն տօնուած 8/21 Սեպտեմբերին (բացի Ղպտականեն, որոնք 9 Մայիսին կը կատարեն կարեւոր այդ դէպքին յիշատակը)։ Լատինք, որոնք բաժին չունին յիշեալ Տաճարին մեջ, զայն կը հանդիսաւորեն անկէ ոչ հեռու` Ս. Աստուածածնայ (կամ Ս. Ստեփանոսի) դռնեն քիչ մը ներս գտնուող Ս. Աննայի վանքին մեջ, որուն ներքեւ ցոյց կը տրուի Ս. Կոյսի ծննդեան աւանդական վայրը եւ որուն մօտ է Պրոպատիկէի Ս. Գրոց մեջ յիշուած աւազանը։

ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԵԼԻՑ ՄԱՀՈՒԱՆ ՀԱՆԳՈՒՑԵԱԼ Տ. ԵՂԻԾԷ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ

8 Փետրուարի Կիրակի օրը պատշաճ շուքով նշուեցաւ մահուան առաջին տարելիցը Ս. Աթոռոյս երջանկայիշատակ Պատրիարք Տ. Եղիշէ Արքեպս. Տէրտէրեանի։

Մայր Տաճարի Աւագ Սեղանին վրայ հանդիսաւոր Ս. Պատարագը մատոյց նախկին Պատր. Փոխանորդ Գերշ. Տ. Կիւրեղ Եպս. Գաբիկեան, որ « Հայր մեր »էն առաջ խօսեցաւ հան– գուցեալ Պատրիարքի բարեմասնութիւններուն մասին։

Ապա կատարուեցաւ հոգեհանգստեան հանդիսաւոր պաշտօն, նախագահութեամբ Ամեն. Ս. Պատրիարը Հօր։

Ս. Պատարագի աւարտին, կազմուեցաւ երկարաձիգ թափօր մը, բաղկացած բովանդակ Միաբանութեան անդամներէն եւ ուսանողութենէն, գլխաւորութեամբ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր։ « Այսօր ժողովեալ սրբոց » Վերափոխման եւ այլ հանգստեան շարականներ երգելով թափօրը յառաջացաւ դէպի Ս. Փրկչի Ազգ. գերեզմանատունը եւ բոլորուեցաւ Լուսահոգ–ւոյն շիրմին շուրջ, հոն եւս կատարելու համար հանգստեան կարգ։ Սաստկաշունչ քամիին եւ տեղատարափ անձրեւին հակառակ, բաւական ժողովուրդ եկած էր յարգելու անմեռ յիշա–տակը Երջանկայիշատակ Հովուապետին։

Վանք դարձին, բոլորն ալ բարձրացան Պատրիարքարանի մեծ դահլիճը, ուր Նորին Ամենապատուութիւնը « Հոգւոց » մը արտասանեց ննջեցեալի յիշատակին, որմէ ետք հրամցուեցաւ հոգեսուրն։

Կէսօր էր գրեթէ երբ ներկաները ցրուեցան, իւրաքանչիւրը իր մտքին մէջ թարմացուցած յուշեր` մեծանուն վախճանեալէն։

Ս. Յակոբի ներսէն

Եկեղեցականը - Բեմականք

Ուր. 4 Յուն.- Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը նախագահեց Մայր Տաճարին մեջ պաշտուած Աւագ Տօներու առաջինին հանդիսաւոր նախատօնակին, որմէ ետք Ս. Աթոռոյ շարականի -« Օրհնեցեք զՏէր »երգեցողութեամբ թափօրով բարձրացաւ

Պատրիարքարան։

Ծբ. 5 3nia.- U. Դաւթի Մարգարէին եւ Յակոբայ Տեառնեղբօր (Sol Առաքելական Ս. Աթոռոյս Երուսաղենի)։ սովորութեան, առաւօտեան ժամերգութեան րնթացրին, Ամեն. Ս. Պատրիարը շուրջառ եւ եմիփորոն զգեցած, բարձրացաւ Տեառնեղբօր Աթոռի պատուանդանին, ուր մնաց մինչեւ ժամերգութեան աւարտը, երբ ընդունեց Միաբանութեան դպիրներու շնորհաւորութիւնը։ Lnluw-Գերշ. S. 1-wilh րարապետ ъщи. « Քրիստոս Աստուած մեր » մաղթանքի ընթացքին, մասնաւոր բարեմադթութիւններ ըրաւ Ն. Ամեն. երկար եւ կենաց համար, եւ ապա մատոյց opnimi հանդիսաւոր Ս. Պատարագր Աւագ Սեղանին վրայ ու pwpnqtg opnimi molitip մասին մասնաւորաբար եւ սուրբերուն Աւագ տօներուն՝ ընդհանրապես։ Քարոզեն ետք, Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը quhtg U. Upnnnju hwagnighul րիարքաց հոգիներուն համար կատարուած հանգստեան պաշտամունքին։

Կիր. 6 Յուն.– Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ ի Ս. Յարութիւն, մեր վերնատան մատրան մէջ։ Պատարագեց եւ քարոզեց Հոգշ. Տ. Գուսան Վրդ. Ալճան–

եան։

- Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը նախագահեց Մայր Տանարին մեջ պաշտուած հանդիսաւոր նախատօնակին։ Տօնին բուրվառակիր Հայրերն էին Հոգշ. Տ. Կոմիտաս Վրդ. Ծէրպէթնեան եւ Հոգշ. Տ. Մեսրոպ Վրդ. Ասողլեան։

Բշ. 7 Յուն.- Ս. Ստեփանոսի նախավկային։ Առաւօտեան ժամերգութեան ընթացքին, Ս. Աթոռոյս բարեշնորհ Սարկաւագներն ու Ուրարակիրները, թիւով 10, առաջնորդութեամբ երկու

վարդապետներուն, encod was whip uunսադաւարտներով եւ տապանա дшришдшрд կատարեցին åtnhû, h pnipy wn Արարողու-« Սարկաւագաց Հանդէս »n: թեանց կր նախագահեր Udta. U. Պատ-U. Պատարագր hul Հայրը։ մատուցուեցաւ Աւանդատան uto. Ստեփանոսի խորանին վրայ։ Ժամարարն էր Հոգշ. S. Գուսան Վրդ. Ալճանեան։

– Գլխաւոր Առաքելոց նախատօնակը պաշտուեցաւ Մայր Տաճարին մեջ։ Հանդիսապետն էր Գերշ. Տ. Սեւան Եպս.

Ղարիպեան։

Գիշերասկիզբին, Ժառանգաւորաց Վարժարանի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Միաբանական ընթրիք՝ Սարկաւագաց տօնին առթիւ, որու ընթացքին houp unha Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը Սարկաւագներէն մէկը, որ h **h**humg ընկերներուն յայտնեց իրենց նուիրումը հետեւելու Ս. Ստեփանոսի ծառայութեան օրինակին։

Գշ. 8 Յուն.– Ս. Առաքելոցն Պետ– րոսի եւ Պօղոսի։ Մայր Տաճարի Ս. Պետրոսի վերնամատրան մէջ Ս. Պատարագը մատոյց Հոգշ. Տ. Ռազմիկ Վրդ. Պօղոս–

եան։

Դշ. 9 Յուն.— Կէսօրէ ևտք, Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը « Հրաշափառ » ով մուտք գործեց Մայր Տաճար, ուր Որդւոց Որոտման տօնի հանդիսաւոր նախատօնակին նախագահելէ ևտք, տօնին շարականին — « Որ էն յէութեան »ի երգեցողութեամբ թափօրով բարձրացաւ Պատրիարքարան։

b2. 10 3nid .- Sod Uppng Appingd Մայր Տաճարի Որոտման։ U. Գլխադրի մատրան ute opnewil հանդիսաւոր Պատարագը մատոյց, Ձեբեդեան ներու եւ անոնց Տիրոջ մատուցած խընդրանքին մասին բովանդակալից քարոզ մը խօսեցաւ եւ ապա ամպհովանիի տակ, Խաչափայտի մասունքն ի ձեռին, եռադարձ մեծահանդէս թափօրին նախագահեց Ս. Պատրիարք Հայրը։ Յետոյ բոլորն թափօրով բարձրացան Պատրիարքարան, ուր Սրբազան Պատրիարքը օրհնուած բաժնեց բոլորին, փակելով շարքը ULWG տօներուն։

Ծբ. 1Ձ Յուն.– Ս. Բարսղի հայրա– պետին։ Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ ի Ս. Գլխադիր։ Ժամարարն էր Հոգշ. Տ. Մեսրոպ Վրդ. Ասողյեան։

Կիր. 13 Յուն.– Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ ի Ս. Յակոբ, Ս. Աստուածածնայ խորանին վրայ։ Ժամարարն էր Հոգշ. Տ. Անուշաւան Ծ. Վրդ. Զղջանեան։ Քարոզեց Լուսարարապետ Գերշ. Տ. Դաւիթ Եպս., շեշտելով արժեքն ու կարեւորութիւնը Ս. Հաղոր– դութեան խորհուրդին։ Ս. Թարգմանչաց Երկր. Վարժարանի աշակերտութիւնը ստացաւ Ս. Հաղորդութիւն։

_ Ամեն. Սրբազան Պատրիարքը եւ Միաբանութիւնը, Ժաօ. Վարժարանի ճաշարանին մեջ կայացած երեկոյթեն ետք, Կաղանդի գիշերը միասին տօնեցին

Պատրիարքարանի մէջ։

Բշ 14 Յուն.— Կաղանդ, Նոր Տարի ըստ Հին Տոմարի։ Կես գիշերին, Մայրավանքի մեծ բակին մեջ հաւաքուած Ժառ. սաներն ու Սարկաւագները, միացնելով իրենց ձայնը մեծ զանգի ուրախ ղօղանջին, եղանակեցին « Փառք ի Բարձունս »ը եւ « Խորհուրդ Մեծ »ը։ Լուսարարապետ Սրբազանը քանի մը խօսք ըրաւ, յորդորելով ներկաները, որպես զի աղօթեն աշխարհի եւ յատկապես Միջին Արեւելքի խաղաղութեան համար։ Յետոյ երգուեցաւ « Հայր Մեր »ը։

– Ցերեկին, Մայր Տաճարի Աւագ
Սեղանին վրայ պատարագեց եւ քարոզեց,
ըստ սովորութեան, Ժամօրհնողը` Հոգշ.
Տ. Ռուբէն Վրդ. Ցովակի մեան։ Յետոյ
բոլորն ալ բարձրացան Պատրիարքարանի
դահլիճը, երգելով Ս. Աթոռոյ Մաղթեր–
գը։ Հոն նախ Ս. Թ. Վարժարանի Մանկա–
պարտէզէն աղջնակ մը ծաղկեփունջ ի
ձեռին, գողտրիկ ուղերձ մը արտասա–
նեց, ուր կը հայցէր արեւշատութիւն
Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր, եւ ապա Ն.
Ամենապատուութիւնը ըրաւ պահին պատշաճ
քանի մը խօսք եւ նարինջ բաժնեց ներ–
կաներուն։

Ուր. 18 Յուն.- Ճրագալոյց Ծննդեան։ Երկու օրերէ ի վեր Պարսից Ծոցի մէջ ճարակող պատերազմը, որուն վտանգր հասաւ նաեւ այս առաւօտ Ս. Երկրին, արգելը եղաւ որ նախընթաց տարիներու նման Քրիստոնէական Եկեղեցւոյ մեծագոյն անշարժ այս տօնը կատարուի նախընթաց տարիներու շբեղութեամբ ու շուքով։ Ատոր փոխարեն, կեսօրը phչ անց, Գերջ. S. Կիւրեղ Եպս. Գաբիկեանի գլխաւորութեամբ, քանի մը վարդապետներ մեկնեցան Բեթղեհէմ, ուր « Հրաշափառ »ի մուտքեն եւ Ճրագալոյցի արարողութենեն ետք, Հոգշ. S. Վանիկ Վրդ. Մանկասարեան պատարագեց Ս. Այրին մեջ։ Մայրամուտեն առաջ բոլորն ալ դարձան Երուսաղէմ։

- Գիշերուան ժամր 9.30ha, Lntսարարապետ Գերշ. S. Դաւիթ Եպս.ի գլխաւորութեամբ, Միաբանութեան դպիրներու մեծ մասը դարձեալ մեկնեցաւ Բեթղեհեմ, ուր ընթացք առին U. Ծնրնդեան գիշերային եւ առաւօտեան աւանդական մեր արարողութիւնները, անշուշտ առանց ժողովուրդի ներկայութեան, կրակմարի խիստ օրենքին հետեւանքով։ Առաջին Պատարագը մատոյց Հոգշ. S. Համբարձում Վրդ. Քէշիշեան՝ Տաճարի հայկական բաժնին մեջ, իսկ « Ջրօրհներ »ի արարողութեան նախագահեց եւ առաւօտեան դեմ Ս. Այրին մեջ օրուան հանդիսաւոր Ս. Պատարագը մատոյց Գերշ. S. Կիւրեղ Եպս., որմե ետք, լուսաբա-Միաբան Հայրեր վերադարձան Երուսաղ էմ։

- Երուսաղեմի մեջ Ս. Ծննդեան Ճրագալոյցի արարողութիւնը կատարուեցաւ, ըստ իրաւական սովորութեան, Ս. Յարութեան Տաճարին մեջ, Քրիստոսի Ս. Գերեզմանին դիմաց, ուր եւ պատարագեց Հոգշ. Տ. Կոմիտաս Վրդ. Ծերպեթճեանը։ Տաճարի Տեսուչ Գերշ. Տ. Վաղարշ Եպս. Խաչատուրեան նախագահեց նախատօնակին։

- Իսկ Ծաբաթ առաւօտ, Մայր Տաճարի Աւագ Սեղանին վրայ հանդիսաւոր Ս. Պատարագ մատոյց, ըստ սովորութեան, Ս, Հրեշտակապետաց Վանքի Տեսուչը` Գերշ. Տ. Սեւան Եպս. Ղարիպեան։ Ներկայ էր Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը, որ կարճ քարոզ մըն ալ տուաւ եւ ապա նախագահեց « Ջրօրհնեք »ի սրտագրաւ կարգին։

- Ն. Ամեն. նախագահեց նաեւ կէսօրէ ետք, Մայր Տաճարին մէջ պաշտուած

նախատօնակին։

Կիր. 20 Յուն.— Յիշատակ մեռելոց։ Ըստ սովորութեան, Մայր Տաճարի Աւագ Մեղանին վրայ պատարագեց Աւագ Թարգ—մանը՝ Հոգշ. Տ. Ռազմիկ Վրդ. Պօղոս—եան, որ խօսեցաւ իր անդրանիկ քարո—զը։ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը նախա—գահեց հոգեհանգստեան պաշտամունքին։

Ուր. Ձ5 Յուն.- Նախատօնակին ի Ս. Յակոբ նախագահեց Գերշ. Տ. Սեւան Եպս.

Ղարիպեան։

Ծբ. Ձ6 Յուն.— Տօն Անուանակոչութեան Տեառն։ Առաւօտուն, Գերշ. Տ. Սեւան Եպս.ի գլխաւորութեամբ, Միաբանութիւնը « Հրաշափառ »ով մուտք գործեց Ս. Յարութեան Տաճար, ուր Գերշ. Հանդիսապետ Սրբազանը մատոյց օրուան հանդիսաւոր Ս. Պատարագը Քրիստոսի Ս. Գերեզմանին վրայ եւ քարոզեց, բնաբան

եկի ունենալով. « Ոչ գօրենս՝ այլ լնուլ » (Մատթ. Ե. 17)։ Վանք դարձին, Հայոց թաղի մուտրէն, Միաբանութիւնը « Լոյս ի Լուսոյ thating Junugugut շարականը բարձրացաւ Պատրիարքարան, ուր Uuta. Պատրիարը Հայրը awwwawhtg SCophCtp »ի արարողութեան։ Աթոռոյս բարիքներու օրհնութենեն Ծննդեան եւ Մկրտութեան շարականներու երգեցողութենեն ետք, նոյն արարողութիւնը կրկնուեցաւ վանուցս սեղանատան մէջ, գլխաւորութեամբ Հոգշ. Ժամօրհնող Հայրսուրբին։ Հոն օրհնուեցաւ օրուան յատուկ Հերիսէի ճաշր։

Կիր. Ձ7 Յուն.- Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ ի Ս. Յարութիւն, մեր վերնամատրան մէջ։ Ժամարարն էր Հոգշ. Տ. Ռուբէն Վրդ. Յովակիմեան։ Քաղաքական խառնակութեան հետեւանք ժողովուրդի չգոյութեան պատճառաւ քարոզ

¿pounttgut:

Ուր. 1 Փետր.- Յիշատակ Յովնանու մարգարէին։ Առաւօտեան ժամերգութեան աւարտին, Լուսարարապետ Գերշ. Տ. Դաւիթ Եպս. ըրաւ ընթերցումը Յովնանու Մարգարէութեան գրքին։

– Նախատօնակին ի Ս. Յակոբ նախագա– հեց Լուսարարապետ Գերշ. Տ. Դաւիթ

вщи.:

Ծբ. Ձ Փետր.- Ծնունդ Յովհաննու Կարապետին։ Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ Մայր Տաճարի Ս. Կարապետի խորանին վրայ։ Ժամարարն էր Հոգշ. Տ. Կոմիտաս Վրդ. Ծէրպէթճեան։

Կիր. 3 Փետր.- Մահուան առաջին տարելից Երանաշնորհ Տ. Եղիշէ Պատ-

րիարքի (տեսնել առանձինն)։

– Նախատօնակին ի Ս. Յակոբ նախա– գահեց Գերշ. Տ. Սեւան Եպս. Ղարիպեան։

F2. 4 Филр. - U. Uшраир доршишրին։ Ս. Պատարագր մատուցուեցաւ Մայր Տանարի Ս. Սարգսի մատրան մեջ, որ նախագաւիթն է Ս. Աթոռոյս Գաքժատան։ Պատարագիչն էր Հոգը. Տ. Գուսան 4pn. Ալճանեան։ Ըստ սովորութեան, hngtհանգստեան պաշտօն կատարուեցաւ hwlig. ազգային բարերար Գալուստ Կ կեանի հօր` Սարգսի հոգւոյն ի ազգային բարերար Գալուստ Կիւլպենhwgգիստ։ Հանդիսապետն էր Ամեն. Ս. Twuրիարք Հայրը։

Ծբ. 9 Փետր.— Իսահակայ Պարթել հայրապետին։ Ս. Պատարագը մատուցուն. ցաւ ի Ս. Գլխադիր։ Ժամարարն էր Հոգչ Տ. Անուշաւան Ծ. Վրդ. Ջղջանեան։

Կիր. 10 Փետր.— Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ ի Ս. Յարութիւն, մեր վերնամատրան մեջ։ Ժամարարն էր Հոգչ Տ. Վանիկ Վրդ. Մանկասարեան, որ քարոզեց Ս. Սահակ Պարթեւ Հայրապետի մասին։

Դշ. 13 Փետր.- Վարդանանց նախատօնակին ի Ս. Յակոբ նախագահեց Ամեն Ս. Պատրիարք Հայրը։ Ապա կատարուեցա քահանայական կոչման արարողութիւն։

Եշ. 14 Փետր.— Սրբոց Վարդանան, զօրավարացն Մերոց (Յիշատակ Մեռելո, եւ տօն ազգային)։ ԱՄեն. Ս. Պատրիար, Հայրը հանդիսաւոր Ս. Պատարագ Մատո, Մայր Տաճարի Աւագ Սեղանին վրայ եւ կատարեց երկու աբեղաներու ձեռնադրութիւնն ու քարոզեց (տեսնել առանձինն)։ Կատարուեցաւ Հայրապետական Մաղթանը՝ ԱՄենայն Հայոց Տ. Տ. Վազգեն Ա. Կաթողիկոսի անուան տօնին առիթով, նախագահութեամբ Լուսարարապետ Գերչ. Տ. Դաւիթ Եպս. Սահակեանի։

– Կէսօրէ ետք, Ամեն. Ս. Պատրիարյ Հայրը Կատարեց վեղարի տրւչութիւնը

նորընծաներուն։

Ուր. 15 Փետր.- Ըստ իրաւական սովորութեան, Ս. Պատարագ մատուցուեցաւ Ասորւոց Ս. Մարկոս Աւետարանշի եկեղեցւոյ մէջ։ Ժամարարն էր Հոգշ. Տ. Համբարձում Վրդ. Քէշիշեան։ Քարոզեց Լուսարարապետ Գերշ. Տ. Դաւիթ Եպս., խօսելով Վարդանանց տօնի մասին։ Ապա Միաբանութիւնը պատուասիրուեցաւ Ասորւոց Գերշ. Եպիսկոպոսէն։

Ծբ. 16 Փետր.- Կ. Պոլսոյ Ս. Ժողովոյն (381)։ Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ ի Ս. Գլխադիր։ Ժամարարն էր Հոգշ. Տ. Ռազմիկ Վրդ. Պօղոսեան։

– Երեկոյեան ժամերգութեան ընթացթին, Մայր Տաճարի խորաններն ու գլխաւոր սրբանկարները վարագուրուեցան։

Կիր. 17 Փետր. – Բուն Բարեկենդան։ Փակեալ – խորանի Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ ի Ս. Յակոբ, Աւագ Սեղանին վրայ։ Ժամարարն էր Հոգշ. Տ. Մեսրոպ Վրդ. Ասողլեան։ Դպրապետի պաշտօնը կրարեր, ըստ սովորութեան, Լուսարարապետը՝ Գերշ Տ. Դաւիթ Եպս.։

Բշ. 18 Փետր.- Մեծ Պահոց առաջին օրը, առաւօտեան ժամերգութեան ընթացրին, Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը ուրար կրելու արտօնութիւն տուաւ Ժառանգա– ւորաց Վարժարանի բարձրագոյն կարգի Յ ուսանողներուն.– Մհեր Տէրտէրեանի, Եսայի Խաչատուրեանի եւ Փասկալ Աւե– տիքեանի։

Դշ. ՁՕ Փետր.- Սկիզբն Կարգաց Մեծի Պահոց։ Առաւօտուն, Մայր Տաճարին մէջ պաշտուեցաւ « Արեւագալ »ի ` իսկ երեկոյեան` « Խաղաղական »ի առաջին

ժամերգութիւնը։

Եշ. Ձ1 Փետր.- Մայր Տանարին մէջ պաշտուած Մեծ Պահոց առաջին Հսկումին նախագահեց եւ քարոզեց Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը, խօսելով առաւելաբար Քրիստոսի փորձութեան պարագաներուն մասին։

Ուր. ՁՁ Փետր.- Նախատօնակը պաշտուեցաւ Մայրավանքի Ս. Թորոս եկեղեցւոյ մէջ (Ձեռագրատուն Ս. Աթոռոյ)։ Հանդիսապետն էր Ձեռագրատան Տեսուչը` Գերշ. Տ. Նորայր Արքեպս. Պողարեան։

Շբ. ՁՅ Փետր.- Ս. Թէոդորոսի զօրավարին։ Առաւօտեան ժամերգութիւնը պաշտուեցաւ եւ Ս. Պատարագը մատու-ցուեցաւ ի Ս. Թորոս։ Ժամարարն էր Հոգշ. Տ. Ռուբէն Վրդ. Յովակիմեան։

- Կեսօրե ետք, Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր գլխաւորութեամբ, Միաբանութիւնը «Հրաշափառ»ով մուտք գործեց Ս. Յարու- թեան Տաճար, ուր պաշտուեցան ժամեր- գութիւնն ու նախատօնակը մեր վերնա- մատրան մեջ։ Ապա կատարուեցաւ Տնօրի- նական Սրբատեղեաց այցելութեան հանդի- սաւոր թափօր Տաճարէն ներս։ Թափօրապետն էր Հոգշ. Տ. Կոմիտաս Վրդ. Ծէրպէթճեան։

4hn. 24 Փետր.-Արտաքաման։ Գիշերային եւ առաւօտեան ժամերգութիւնները պաշտուեցան եւ U. **Чшишршар** մատուցուեցաւ ի Ս. Յարութիւն, վերնամատրան մէջ։ Ժամարարն էր Հոգշ. S. Կոմիտաս Վրդ. Շէրպէթնեան։ Ապա կատարուեցաւ եռադարձ մեծահանդէս թափօր Քրիստոսի Ս. Գերեզմանին եւ Պատանատեղւոյն շուրջ, գլխաւորութեամը. Ամեն. Ս. Պատրիարք Թափօրականը կ'երգէին Այլակերպութեան

Գշ. Ձ6 Փետր.– Տեառնընդառաջի մեծահանդէս նախատօնակին եւ անոր յաջորդող առաջին « Անդաստան »ին ի Ս. Յակոբ նախագահեց Ամեն. ՛Ս. Պատրիարք Հայրը։

շարականներ։

- Գիշերասկիզբին, Մայր տաճարին մեջ պաշտուած « Եկեսցէ »ի եւ Հսկման կարգերուն նախագահեց Լուսարարապետ Գերշ. Տ. Դաւիթ Եպս.։

Դշ. Ձ7 Փետր.– Տեառնընդառաջ։ Մայր Տաճարի Աւագ Սեղանին վրայ օրուան հանդիսաւոր Ս. Պատարագը մատոյց եւ « Այսուհետեւ չես ծառայ` այլ որդի եւ ժառանգ Աստուծոյ » բնա– բանով քարոզեց Լուսարարապետ Գերշ. Տ. Դաւիթ Եպս. Սահակեան։

Եշ. 28 Փետր.— Հսկումին ի Ս. Յակոբ քարոզեց Գերշ. Տ. Սեւան Եպս., բնաբան ունենալով. « Եթէ ոչ առաւե— լուցու զբարեպաշտութիւնն ձեր առաւել բան զդպրացն եւ զփարիսեցւոցն` ոչ մտանիցէք յարքայութիւն երկնից »։

Ծբ. Ձ Մարտ.- Ս. Կիւրղի Երուսաղիմացւոյն։ Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ Մայր Տաճարի աւանդատան Ս. Կիւրղի Սեղանին վրայ։ Ժամարարն էր Հոգշ. Տ. Գուսան Վրդ. Ալճանեան։

Կիր. 3 Մարտ.- Անառակին։ Ս. Հրեշտակապետաց Եկեղեցւոյ նորոգութիւնները աւարտած չըլլալով տակաւին`
Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ ի Ս. Յարութիւն, մեր վերնամատրան մէջ։
Ժամարարն էր Հոգշ. Տ. Ռազմիկ Վրդ. Պօղոսեան։ Քարոզ մը կարդաց Հոգշ. Տ. Համբարձում Վրդ. Քէշիշեան, մեկնաբանելով Անառակի Աւետարանական առակը։

Եշ. 7 Մարտ.– Իրիկուան Հսկումին ի Ս. Ցակոբ քարոզեց Գերշ. Տ. Կիւրեղ Եպս. Գաբիկեան, խօսելով պահքի եւ աղօթքի կարեւորութեան մասին։

Ծբ. 9 Մարտ.– Ս. Յովհաննու Երու– սաղիմացւոյն։ Ս. Պատարագը մատուցուե– ցաւ ի Ս. Գլխադիր։ Ժամարարն էր Հոգշ.

S. Համբարձում Վրդ. Քէշիշեան։

— Կէսօրէ ետք, Միաբանութենէն մաս մը, գլխաւորութեամբ Գերշ. S. Սեւան Եպս. Ղարիպեանի, ինքնաշարժերով բարձրացաւ Ձիթենեաց լեռ, ուր Համ-բարձման Սրբավայրին վրայ կատարուեցան ժամերգութիւն եւ նախատօնակ։ Իսկ մնացեալ արարողութիւնները զանց առնուեցան` քաղաքական կացութեան պատ-ճառաւ։

Կիր. 10 Մարտ.- Տնտեսին։ Առաւօտուն, դարձեալ Գերշ. Տ. Սեւան Եպս.ի գլխաւորութեամբ, Միաբան Հայրեր ինքնաշարժերով բարձրացան Ձիթենեաց լեռ, ուր յետ « Հրաշափառ »ով մուտքին, Հոգշ. Տ. Անուշաւան Ծ. Վրդ. Զղջանեան եպիսկոպոսական խոյր ի գլուխ պատարագեց Համբարձման մատրան մէջ եւ քարոզեց, մեկնաբանելով Տնտեսի աւետարանական առակը։

52. 14 Մարտ.- Հսկումին քարոզեց Հոգշ. Տ. Կոմիտաս Վրդ. Ծէրպէթնեան, խօսելով զԱստուած ճանչնալու զանազան

կերպերու մասին։

Ուր 15 Մարտ.- Լուսարարապետ Գերշ. Տ. Դաւիթ Եպս. Եաֆա մեկնեցաւ, ուր Ս. Նիկողայոս եկեղեցւոյ մէջ նախագահեց 40 Մանկանց տօնին առթիւ կատարուած Մեծ Պահոց Հսկումի արարո-ղութեան եւ քարոզեց։

Ծբ. 16 Մարտ.- Ս. Քառասուն Մանկանցն Սեբաստիոյ։ Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ ի Ս. Գլխադիր։ Ժամարարն էր Հոգշ. Տ. Վանիկ Վրդ. Մանկասարեան։ 40 Մանկանց նկարին առջեւ շինուած էր շարժական սեղան մը, որուն վրայէն կատարուեցաւ Վերաբերումը եւ որուն դիմաց, կաթսայի մը մէջ, կը պլպլային

40 գունաւոր կանթեղներ։

- 4tuopt tup. Լուսարարապետ Գերշ. Տ. Դաւիթ Եպս. Սահակեանի գլխաւորութեամբ, Միաբանութիւնը « Հրաշափառ »ով մուտը գործեց Ս. Յարութեան Տանար։ Ս. Գերեզմանի եւ Գիւտ Խաչի այրի ուխտերեն ետը, վերջնոյս կից՝ U. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ պաշտուեցան ժամերգութիւն եւ նախատօնակ։ Ապա կատարուեցաւ Տնօրինական Սրբատեղեաց այցելութեան հանդիսաւոր թափօր Տանարէն ներս։ Թափօրապետն էր 2ngg. S. Ulinizwiwil σ. 4nn. atua:

Чрр. 17 Մարտ.-Դատաւորին։ Գիշերային ti wnw.ontwi ժամերգութիւնները պաշտուեցան ի Ս. Յարութիւն, Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ ute: Ապա, Լուսարարապետ Գերշ. S. Դաւիթ մատոյց օրուան հանդիսաւոր Ս. րագը Քրիստոսի Ս. Գերեզմանին վրայ, որմէ ետք նախագահեց նոյնին եւ Պատանատեղւոյն շուրջ կատարուած մեծահանդէս թափօրին, որ վերջացաւ Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մեջ։

Եշ. Ձ1 Մարտ.- Հսկումին ի Ս. Յակոբ քարոզեց Հոգշ. Տ. Գուսան Վրդ. Ալճանեան, խօսելով Քրիստոսի սիրոյ

վարդապետութեան մասին։

Ուր ՁՁ Մարտ.– Նախատօնակին ի Ս. Յակոբ նախագահեց Լուսարարապետ Գերշ. Տ. Դաւիթ Եպս.։

Ծբ. Ձ3 Մարտ.- U. Գրիգորի Լա. սաւորչին (Մուտն ի Վիրապ)։ Առաւօտետի ժամերգութեան աւարտին, Ս. Լուսաւորչի մասունքը թափօրով փոխադրուեցաւ ի խորան։ Իսկ Ա hwaquwwpwata ULWG Պատարագր մատուցուեցաւ pun uph բաժնին մեջ գտնուող Ա Արեւմտեան Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ։ Ժամարարի tp 2ng2. S. Uanizwiwa σ. Չղջանեան։ Արարողութեանց նախագահել եւ քարոզեց Լուսարարապետ Գերշ. Դաւիթ Եպս.։

Կիր. Ձ4 Մարտ.– Գալստեան։ Ա Պատարագը մատուցուեցաւ ի Ս. Յակոբ, Ս. Կարապետի խորանին վրայ։ Պատարագիչն ու քարոզիչն էր Հոգշ. Տ. Ռուբէն

Վրդ. Յովակիմեան։

Գշ. Ձ5 Մարտ.- Նորընծայ Հոգշ. Տ. Աւետիս Աբղ. Իփրաճեան իր անդրանիկ Ս. Պատարագը մատոյց Մայր Տաճարի Աւագ Սեղանին վրայ։

Դշ. Ձ7 Մարտ.- Նորընծայ Հոգշ. Տ. Բագրատ Աբղ. Պուրճեքեան իր անդրանիկ Ս. Պատարագը մատոյց Մայր Տաճարի Աւագ

Սեղանին վրայ։

Եշ. 28 Մարտ.— Մայր Տաճարի Աւագ Սեղանին վրայ պատարագեց նորընծաներուն վարժիչ—ուսուցիչը` Հոգշ. Տ. Գուսան Վրդ. Ալճանեան։ Երգեցողութիւն-ները կատարուեցան Մայր Հայրենիրէն ժամանած 40 հոգինոց երկսեռ երգչախումբի մը կողմէ (Եկմալեան Պատարագ)։

Ուր. 29 Մարտ. — Խ. օր Մեծ պահոց։ Առաւօտուն, Մայր Տաճարին մէջ պաշտուեցաւ « Արեւագալ »ի վերջին ժամերգութիւնը, իսկ կէսօրէ ետք՝ «Խաղաղական »ի վերջին ժամերգութիւ-

fin:

– Երէկուան փոխարէն, այս երեկոյ կատարուեցաւ նաեւ Մեծ Պահոց վերջին Հսկման արարողութիւնը, որուն ընթացքին քարոզեց Հոգշ. Տ. Մեսրոպ Վրդ. Ասողլեան։

Ծբ. 30 Մարտ.- Յիշատակ յարութեան Ղազարու։ Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ ի Ս. Գլխադիր։ Ժամարարն էր Հոգշ. Տ. Կոմիտաս Վրդ. Ծէրպէթնեան։ Ս. Թ. Երկ. Վարժարանի աշակերտութիւնը ստացաւ Ս. Հաղորդութիւն։

– Կեսօրէ ետք, Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր գլխաւորութեամբ, Միաբանութիւնը « Հրաշափառ »ով մուտք գործեց Ս. Յարութեան Տաճար, ուր պաշտուեցան ժամերգութիւնն ու Ծաղկազարդի նախատօնակը` մեր վերնամատրան մէջ։ Ապա կատարուեցաւ Տնօրինական Սրբատեղեաց այցելութեան հանդիսաւոր թափօր Տանա– րէն ներս։ Թափօրապետն էր Հոգշ. Տ.

Վանիկ Վրդ. Մանկասարեան։

Կիր. 31 Մարտ.-Ծաղկազարդ։ Գիշերային եւ առաւօտեան ժամերգութիւնները պաշտուեցան եւ Ս. Պատարագր մատուցուեցաւ ի U. Յարութիւն, վերնամատրան մէջ։ Ժամարարն էր Հոգշ. S. Գուսան Վրդ. Ալճանեան։ Երգեցոդութիւնները կատարուեցան Մայր Հայրենիքէն ժամանած երկսեռ երգչախումբին հոոմէ։ Ապա կատարուեցաւ մեծահանդէս թափօր՝ Քրիստոսի Ս. Գերեզմանին եւ Պատանատեղւոյն շուրջ եւ «Անդաստան»՝ գլխաւորութեամբ Ամեն. Ս. Պատրիարը Հօր։ Ժամր Ձր (Ամառնային ժամ) անցած էր երբ Միաբանութիւնը վերադարձաւ Մայրավանք եւ « Որ գխորհուրդ » շարականը երգելով Հայոց թաղի մուտքեն լառաջանալով՝ բարձրացաւ Պատրիարքա-

- Կեսօրե ետք, Մայր Տաճարին մեջ եւս կատարուեցաւ « Անդաստան »՝ նախագահութեամբ Գերշ. S. Կիւրեղ Եպս. Գաբիկեանի։ Ապա կատարուեցաւ տօնին լատուկ հոգեզմայլ շարականներով ընդմիջուած երեկոյեան ժամերգութիւն եւ « Դոնբացէք »ի խորհրդաւոր արարողութիւնը՝ նախագահութեամբ Ամեն. Պատրիարք Հօր։ Հոգշ. Տ. Մեսրոպ Վրդ. Աւագ խորանի բեմեն կարդաց « հոգեւոր սիրով եւ փափաքով » վարագոյր բացող – ներու անուանացանկը եւ կոչ ներկաներուն որ իրենց լումաներով նպաստեն Լիբանանի Ազունիէի Բուժարանին։ Այդ նպատակին պնակներ զետեղուած էին Եկեղեցւոյ anja unimphinia:

Պաշտօնականք

Եշ. 10 Յուն.- Կէսօրէ առաջ Գերշ. Տ. Սեւան Եպս. ներկայ եղաւ Յունաց Վանքի Մայր Եկեղեցւոյ մէջ կայացած նախկին Պատր. Տեղապահ Գերշ. Տ. Ճէրմանօս Արքեպս.ի յուղարկաւորութեան եւ ապա մասնակցեցաւ թաղմանական թափօրին մինչեւ Սիոնի իրենց գերեզմանատունը։ Սրբազանը, 70 տարեկան, յանկարծամահ եղած էր երեք օրեր առաջ, իրենց Ս. Ծննդեան տօնի առաւօտուն։

Դշ. 30 Յուն.– Կէսօրէ առաջ, Լատինաց Պատրիարք Մօնս. Միշէլ Սապպահ եւ Ֆրանչիսկեանց Կիւսթոտ` Հայր Չէքի– թէլլի իրենց հետեւորդներով այցելեցին Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր։ Այցելեց նաեւ Յունաց Ամեն. Տ. Տիոտորոս Պատրիարքը։

Ծբ. Ձ Փետր.– Կէսօրէ առաջ, Ֆրանչիսկեանց Գերշ. Կիւսթոտը, հան– դերձ Միաբանութեամբ, Ս. Ծննդեան տօներու շնորհաւորութեան այցելու– թիւն մը տուաւ Պատրիարքարանիս։

Գշ. 1Ձ Մարտ.- Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը մեկնեցաւ Ս. Էջմիածին։

– Միացեալ Նահանգաց Արտաքին Գործոց Նախարար Ճէյմզ Պէյքրրի ազն.

Տիկինը այցելեց Մայր Տաճար։

Եշ. 14 Մարտ.- Լուսարարապետ Գերշ. Տ. Դաւիթ Եպս. ներկայ եղաւ Իսրայելի Նախագահ Վսեմ. Հայիմ Հեր- ցօկի ապարանքին մեջ, Պետութեան հան- գուցեալ նախագահներու եւ վարչապետ- ներու յիշատակին կազմակերպուած երե- կոյթին։

Կիր. 17 Մարտ.— Երեկոյեան, Վսեմ.

դաղաքապետ Թէտի Քօլլէքի կողմէ,Քաղաքա
պետարանի մէջ, ի պատիւ աշխարհի չորս
ծագերեն ժամանած Քաղաքապետներու 11րդ
Համաժողովին մասնակցողներուն տրուած
ընդունելութեան ներկայ գտնուեցան Լու—
սարարապետ Գերշ. Տ. Դաւիթ Եպս.,
Աւագ թարգման Հոգշ. Տ. Ռազմիկ Վրդ.
եւ Տիար Գ. Հինդլեան։

Բշ. 18 Մարտ.— Երեկոյեան, Նօթր Տամի պանդոկին մեջ, Լուտերականներու Եպս. Նայիմ Նասսարի կողմե, քաղաքս այցի եկող Լուտերական բարձրաստիճան եկեղեցականներու պատուիրակութեան մեր պատիւ տրուած ընդունելութեան մեր- կայ եղան Լուսարարապետ Գերշ. Տ. Դաւիթ Եպս. Եւ Տիար Գ. Հինդլեան։

Գշ. 19 Մարտ.– Յիշեալ պատուիրա– կութեան անդամները կէսօրէ առաջ այցելեցին Պատրիարքարան, ուր, ի բացակայութեան Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր, ընդունուեցան Լուսարարապետ

Գերջ. Տ. Դաւիթ Եպս.էն։

Բշ. Ձ5 Մարտ. - Երեկոյեան, Նէյշընալ Պանդոկի մեջ, Յունաստանի
անկախութեան 170 ամեակին առթիւ,
Հելլեն Հիւպատոս Պր. Միշել Քամպանիսի
կողմե տրուած ընդունելութեան ներկայ
գտնուեցան Լուսարարապետ Գերշ. Տ.
Դաւիթ Եպս., Հոգշ. Տ. Ռազմիկ Վրդ. եւ
Տիար Գ. Հինդլեան։

Դշ. Ձ7 Մարտ.- Երեկոյեան, Ս. քաղաք ժամանեց համայն Ռուսիոյ Պատրիարք Ալեքսի Բ.։ Դիմաւորութիւնը

կատարուեցաւ Եաֆայի դրան մօտ։

- Մեր կողմե դիմաւորութեան եկած
էին Լուսարարապետ Գերշ. Տ. Դաւիթ
Եպս. եւ Հոգշ. Տ. Գուսան Վրդ., որոնք
յետոյ միացան Ս. Յարութիւն ընթացող
թափօրին։ Ճամբու ընթացքին, անոնց
ընկերացաւ Յունաց Ամեն. Տ. Տիոտորոս
Պատրիարքը։ Ս. Գերեզմանի ուխտեն ետք,
հիւր Պատրիարքը իր շքախումբով առաջ
նորդուեցաւ Տաճարի կեդրոնական մասը
գրաւող եւ Քաթօլիկօն անունով ծանօթ
Յունաց Եկեղեցին, ուր կը գտնուէին

նաեւ Ամեն. Տ. Թորգոմ եւ Լատինաց Ամեն. Տ. Միշէլ Սապպահ Պատրիարքները, տարբեր յարանուանութեանց պետական եւ զինուորական ներկայացուցիչներ, հիւպատոսներ եւ բազմաթիւ ժողովուրդ։ Փոիանակուած ճառերէ եւ բարի գալստեան արտայայտութիւններէ ետք Ռուս պատուիրակութեան անդամները եղանակեցին շարականներ։ ապա բոլորն ալ ողջունագուրուեցան բարձրապատիւ Հիւրին հետ եւ մեկնեցան։

Ուր. Ձ9 Մարտ.- Կէսօրին, Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը, հետն ունենալով Լուսարարապետ Գերշ. Տ. Դաւիթ եւ Սեւան Սրբազաններ եւ գաւազանակիր Հոգշ. Տ. Համբարձում Վրդ. Քէշիշեան, ներկայ եղաւ Ռուսաց Մայր Տաճարին մէջ ի պատիւ Ալէքսէյ Բ. Պատրիարջին

նուիրուած ճաշկերոյթին։

Կիր. 31 Մարտ.- Կէսօրէ ետք, Ինթըրքօնթինենթըլ Պանդոկի մեջ, Յունաց Պատրիարքի կողմե, ի պատիւ Ռուսաց հիւր Պատրիարքին տրուած ընդունելութեան ներկայ եղան Ամեն. Սրբազան Պատրիարք Հայրը եւ Գերշ. Լուսարարապետ Սրբազանը։

ԱՄԱՆՈՐԻ ՀԱՆԴԷՍ ԺԱՌԱՆԳԱԻՈՐԱՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԵՒ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆԻ

Ուրիշ տարիներու նման, այս տարի եւս, 13 Յունուար, Կիրակի, Ամանորի նախօրեակին, Ժառանգաւորաց Վարժարանի ճաշասրահին մէջ կայացաւ Ամանորի Հանդէսը, շքեղազարդ տօնածառին շուրջ, նախագահութեամբ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր եւ ի ներկայութեան Միաբանութեան անդամներուն եւ Վանական Հաստատութեանց պաշտօնէութեան։

« Սիրտ ի Սիրտ »` վարժարանի քայլերգով բացուած հանդէսի ընթացքին գործադ– րուեցաւ գեղարուեստական կոկիկ յայտագիր մը։ Բացման խօսքը ըրաւ Տեսուչ Հոգշ. Տ. Մեսրոպ Վրդ. Ասողլեան։ Ժառանգաւոր սաներ խմբերգեցին ու արտասանեցին։ Ամենէն հետաքրքրականը, որ նորոյթն էր այս տարուան հանդէսին, թատրերգութիւնն էր, « Մուտքի Քննութիւն », զոր յաջողութեամբ բեմադրեցին մեր Սարկաւագներն ու Ուրա– րակիրները եւ արժանացան ներկաներու խանդավառ ծափերուն։

Կաղանդ Պապայի սրահ մուտք գործելէն ետք, ներկաները ստացան իրենց նուէրները։ Եւրոպական երաժշտութեան ուսուցիչ Տիար Վահէ Գալայնեան նուագեց Ծննդեան հեշտալուր մեղեդիներ։

Նորին Ամենապատուութիւնը իր փակման խօսքին մէջ խօսեցաւ ժամանակի յղացքին ու ըմբռնումին` այլեւ զայն իմաստուն կերպով գործածելու մասին, ու պատշան յորդորական խօսքերէ վերջ, աշակերտութեան ուղղեալ, տուաւ իր օրհնութիւնը բոլորին։ Տէրունական աղօթքի երգեցողութեամբ հանդէսը հասաւ իր աւարտին։

1904 – 1991 ԳԵՐ. Տ. ԶԳՕՆ ԵՊՍ. Տ. ՑԱԿՈԲԵԱՆ

S. ՁԳՕՆ ԵՊՍ. ՏԷՐ-ՅԱԿՈԲԵԱՆ (1904 - 1991)

Ցաւով կը հաղորդենը թէ Ս. Աթոռոյս երիցագոյն Միաբաններէն մին` Տ. Զգօն Եպս. Տէր-Յակոբեանը, յաւիտենապէս փակած է իր աչքերը Նիւ Եորքի մէջ, անցնող Մարտի 30h@:

S. Զգօն Սրբազան, աւազանի անունով Ներսէս, ծնած է Քէօչանի (Վան), 1904ին։ Տարագրութեան սեւ օրերուն, ծնողջին հետ կը գաղթէ Պարսկաստան, Սալմաստի Իր ծնողքը կորսնցնելով՝ կր մտնէ որբանոց եւ 1923ին Երուսադէմի մէջ կ'աշակերտի նորաբաց Ժառանգաւորաց Վարժարանին։ 1926ին Սարկաւաց կր ձեռնադրուի 7 ընկերներով` Երանաշնորհ Տ. Եղիշէ Դուրեան Պատրիարքեն, իսկ Ընծայարանի բաժինը լրացնելէ ետք ալ, եւ յիշեալ Պատրիարքի մահէն քիչ յետոյ, Քահանայ կը ձեռնադրուի Պատրիարքա– կան Տեղապահ Տ. Մեսրոպ Սրբացանէն՝ 1930ի Յունիս ՁՁին, 8 ընկերներով։

Անկե ետը, մինչեւ 1937ի վերջերը՝ Երուսաղէմեն իր մեկնումը Ֆրանսա, Հայր Զգօն կը դասաւանդէ Ժառանգաւորաց եւ Ս. Թարգմանչաց վարժարաններէն՝ ներս, եւ ատեն՝ մր փոխ-Տեսուչը կ'րլլայ առաջինին։ Տ. Թորգոմ Ա. Պատրիարը զինը հովուութեան կր դրկե նախ Մարսէյլ եւ ապա Միացեալ Նահանգներ, ուր երկար ատեն կը հովուէ Շիրակոյի Հայ համայնքը։ 1953 – 56 կը գտնուի Միլանօյ իբրեւ Հովիւը Իտալահայ փոքրաթիւ գաղու– թին։ Յետոյ կը նշանակուի առաջնորդ Իրաքի Հայոց։ 1956ի աշնան Երուսաղէմ է, Ս. Աթոռոյս տագնապի օրերուն։ 1958ին կը ձեռնադրուի Եպիսկոպոս Ս. Էջմիածնի մեջ, ձեռամբ S. S. Վազգեն Ա. Կաթողիկոսին եւ կր դառնայ Իրարի Հայոց Առաջնորդի պատասխանատու պաշտօն։ Բայց երկար չի կրնար մնալ հոն վերահաս քաղաքական խլրտումներուն պատճառաւ։ Կը վերադառնայ Միացեալ Նահանգներ, ուր կը մնայ մինչեւ իր վախճանը, հանգստեան տան մր մէջ բնակելով։

Զգօն Սրբազան անմասն չէ եղած նաեւ գրական տաղանդէ։ Ունի յօդուածներ Սիոնի եւ Ամերիկահայ մեր մամուլին մէջ։ Հեղինակն է « Սէր եւ Ամուսնութիւն » անունով հատորի մը։ Մտադրած էր, տասնամեակ մը առաջ, կրօնական եւ ազգայնաշունչ իր յօդուածները ամփոփել հատորի մը մէջ, բայց չկրցաւ նուանել իր այդ աղուոր երազը։

Զգօն Եպս.ը կը մեռնի խոր ծերութեան մէջ, համեստ ու ծառայասէր Միաբանի մը յիշատակը թողելով իր ետին։ Հանգիստ իր բարի հոգւոյն։

Երուսաղէմ 29 Մարտ, 1991

Գեր. Տ. Խաժակ Եպս. Պարսամեան Առաջնորդ Հիւսիսային Ամերիկայի Հայց. Եկեղեցւոյ Արեւելեան Թեմի Նիւ–Եօրը.

Սիրելի Սրբազան,

Անակնկալ չէր մահուան գոյժը Զգօն Սրբազանի։ Ծանօթ էինք վերջին տարուան ընթացքին իր կրած ֆիզիքական հիւանդութեանց, եւ, հակառակ իր կամեցողութեան եւ ներքին ուժականութեան` հետզհետէ տկարացող իր մարմինի ցաւերուն։

Հայկական Եղեռնի որբերեն եւ Երուսաղեմի Սրբոց Յակոբեանց Վանքի հովանիին յանձնուած տասնեակ մը պատանիներեն մեկն էր, որուն մեջ զօրացաւ` տենչը ուսման, եւ հոգեւորականի իր կոչումին հաւատարմօրեն ծառայելու վճռակամութիւնը։

Իր փոքրիկ մարմինին մէջէն մեծ խանդով կը ջանար մասնակից դառնալ իմացական եւ հոգեւոր մեծ շարժումներու, իմացականութեանց, Քրիստոսի ընդհանուր Եկեղեցւոյ կոչումին եւ կեանքին հետ կապուած իրագործումներու։ Եւ որքա∼ն կը ցանկար, որ իրեն այնքան հարազատ եւ իր ժողովուրդին փրկութեան լաստը նկատուող Հայաստանեայց Մայր եկեղեցւոյ ծոցին մէջէն եւս մեծ հոգիներու թռիչքը սկիզբ առնէր, եւ առագաստները բացուէին հոգեւոր վերածնունդի մեծ հովերուն։

Անձնապէս ծանօթ ենք իր արտայայտած ցանկութիւներուն։ Եւ ասոնց լոյսին եւ ստուերին մէջէն միայն բացատրելի կը գտնենք իրեն յատուկ բնաւորութեան, նախանձախնդրութեան, վստահութեան, բծախնդրութեան, մինչեւ իսկ կասկածամտութեան, ծայրայեղ խնայասիրութեան եւ անձկալից մտահոգութեանց երբեմն տարօրինակ թուող նկարագրի գիծերը։

Այս բոլորին բիւրեղացնող պատկերը կը գտնենք իր իսկ ձեռքով եւ խստապահանջութեամբ պատրաստուած կտակին մէջ։

Իր ժողովուրդին, իր եկեղեցիին եւ իր հոգեւոր կոչումին խորունկ սէրէն թելադրուած ուղեցոյց մըն է այդ կտակը, որուն իրագործումին համար չը վարանեցաւ ամենէն խնայասէր անձը նկատուելու։ Եւ հետեւաբար փափաքեցաւ իր նիւթական խնայողութիւնը ի սպաս դնել իր տեսիլներու իրագործման, որպէս զի պատրաստուին Աւետարանի պատգամները ուսուցանող քարոզիչներ, հրատարակուին արժէքաւոր եւ հոգեշունչ աշխատասիրութիւններ, Հայ եկեղեցւոյ կրօնական եւ վանական հաստատութեանց մէջ կազմակերպուին մասնագէտներու դասախօսութեանց համագումարներ, եւ մրցանակներ կազմակերպուին հայ հոգեւորականները մղելու հոգեւոր, իմացական, դաստիարակչական բարձրագոյն եւ ազնուագոյն ձգտումներուն։

Փորրիկ մարմինին մեջ փոթորկող այս մեծ հովերն էին որ հոգեռանդն եւ աշխոյժ պահեցին միտքը եւ հոգին եղեռնի մահաստանէն ազատագրուած, եւ Քրիստոսի ծառայ, Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ սպասաւոր, հոգեւոր հովիւ, դաստիարակ, եւ մանուկ– ներուն եւ տարեցներուն հետ սրտամօտիկ եւ գորովալից ապրած, եւ այս աշխարհէն իբրեւ "մշակ առանց ամօթոյ" մեկնող հայ հոգեւորականին, Գեր. Տ. Զգօն Եպս. Տէր Յակոբեանին։

Իր օծեալ աջին կը մօտենանք, վերջին անգամ կրկնելով.- "Յիշեսցէ Տէր զամենայն պատարագս քո, եւ զուխտս քո ընդունելի արասցէ"։

Սիրոյ Ողջունիւ,

Թորգոմ Արք. Մանուկեան Պատրիարք Երուսաղէմի

Ս. ԱԹՈՌՈՑՍ ԿԻԻԼՊԷՆԿԵԱՆ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԸ ԾՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵՄԱԲ ՍՏԱՑԱՆ Է ՀԵՏԵՒԵԱԼ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

- 1.– Հայկական Մշակոյթը (Նրա արմատները եւ նախապատմական կապերը ըստ լեզուագիտության) – Նիկողայոս Մառ։ Երեւան, «Հայաստան» 1989, էջ 42
- 2.- Սփիւռքահայ Ողբերգութիւն (նորավէպ) Ծատուր Պէրպէրեան։ Փարիզ, 1991, էջ 155։
- 3.- Հայկական Հարցի Լուծման Ծուրջ .- Նիկողայոս Ատոնց։ Երեւան, Երեւանի Համալսարանի Հրտրկչթն. 1989 էջ 114
- 4.- Զօրավար Անդրանիկ եւ Հայ Հեղափոխական շարժումը (կենսագրական ակնարկ) -Չելեպյան Անդրանիկ։ Երեւան, «Արեւիկ» 1990, էջ 719
- 5.– Ա. Անտոնյանի «Մեծ Ոնիռը» Մեղադրում է։ Ստեփան Կ. Պողոսյան։ Երեւան, «Գիտելիթ» 1990 էջ 104
- 6.– Հայդուկի Երգեր (Բանաստեղծություններ) Առաջաբանը, ծանօթագրությունները, տերստի պատրաստումը` Ավիկ Իսահակյանի։ – Աւետիր Իսահակյան։ Երեւան, «Արեւիկ» էջ 317
- 7.- Արեւմտահայերի 1915 թ. Կոտորածները Եւ Ինքնապաշտպանական Մարտերը։ Ազատ Ս. Համբարյան։ Երեւան, «Գիտելիք» Հրատարակչություն, 1990 էջ 86
- 8.- Ժողովրդական Հերոս Անդրանիկ։ Գեորգ Ղարիբջանյան։ Երեւան, «Հայաստան» 1990, էջ 245
- 9.– Հայկական Աղեղնային Արվեստը։ Անահիտ 5իցիկյան։ Երեւան, «Սովետական Գրող» Հրատարակչություն, 1977 249
- 10.- Օսմանեան Հեղափոխության Մութ Ծալքերը Եւ Իթթիհատի Հայաջինջ Ծրագրերը։ -Րիֆաթ Մելվան Զադե։ Երեւան, «ԿՓՀ» 1990 էջ 327
- 11.- Մեծ Ոնիռը (Հայկական Վերջին Կոտորածները եւ Թալէադ Փաշա Պաշտօնական Հեռագիրներ՝ Բնազիրներու Ստորագրութեամբ եւ Բազմաթիւ Պատկերներով)։ - Արամ Անտոնեան։ Երեւան, «Արեւիկ» 1990 էջ 304
- 12.- Գիրք Անձնանուններու-Գարեգին Վրդ. Պէքնեան։ Պէյրութ, Տպ. Արազ 1988, էջ 293 13.- Սարդարապատի Հերոսամարտը։-Հարութիւն Գ. Թուրշյան։ Երեւան, Հրատարակչություն,
- 13.- Սարդարապատի Հերոսամարտը։-Հարութիւն Գ. Թուրշյան։ Երեւան, Հրատարակչություն 1965 էջ 270
- 14.- Հայ-Ասորական Հարաբերությունների Պատմությունից (Գ.-Ե. Դարեր)։ Երեւան, Հայկական ՍՍՀ ԳԱ Հրատարակչություն, 1970 էջ 209
- 15.- Չինգիզ Խան.- Վեպ Հին Ասիայի Կյանքից (ԺԳ. Դար) Վ. Ցան։ Թարգմանեց՝ Ստեփան Զօրյան, խմբագիր՝ Ավ. Իսահակյան։ Երեւան, Հայպետհրատ, 1943, էջ 395
- 16.– Հայ Բժիշկի Մը Կեանքը Ափրիկէի Խորերը։ Դոկտ. Աւետիս Մ. Գասպարեան։ 1990 էջ 46։
- 17.– Մեծերէն Տասը։ Կուսակցական Գրականութիւն Մատենաշար թիւ 1։ Նուպար Ակիշեան։ Լոս Աննելըս, «Նոր Օր» Հրատարակութիւն, Ապրիլ Տպարան, 1990, էջ 178
- 18.- Յուշեր եւ Նիշեր։ Անձեր ու Անցրեր նախաեղեռնեն մինչեւ ներկայիս։ Ծահնազար Քէօթահեան։ Լոս Աննելըս, Տպագրթ. Ալթօ, 1990 էջ 376
- 19.- Աշխարհի Երջանկագոյն մարդիկը։ Գրի Առնուած` Ճան եւ Էլիզապեթ Ծերըլի կողմե Անգլերենի թարգմանեց` Վահան 3. Թութիկեան։ Տիմըս Ծաքարեան։ Ա.Մ.Ն - 1975 էջ 197
- 20.- Աշնանային (Բանաստեղծութիւններ)։ Ներսէս Տէր Մեսրոպեան (Բալայեան) Լոս Աննելըս, Արաբս Տպարան, 1990, էջ 107
- 21.– Բազկատարած Արտակ Արքեպս. Մանուկեան։ Թեհրան, Տպարան «Նայիրի» 1990 էջ 159 22.– Փախուստը։ Առաջին Հատոր. Հողի եւ Հացի Մարդիկ – Վէպ երեք հատորներով։ Նուպար Ակիշեան։ Լոս Աննելըս, 1990 էջ 351
- 23.- Ոստայն 2 Հրատարակութիւն Համազգային Հայ Մշակութային Միութեան։ Վրէժ Արմէն։ Թորոնթօ, 1988։ Անթիլիաս Տպարան Կաթողիկոսութեան Հայոց Մեծի Տանն Կիլիկիոյ, 1988, էջ 198
- 24.- Ավանդ Հավերժական։ Մատենաշար «Լուսաղբիւր» 4 Ներսէս Վանական։ Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածին, 1990 էջ 198
- 25.– Պատկերազարդ Պատմութիւն Հայոց (Գիրք Առաջին) Ռաֆայէլ Իշխանեան։ Երեւան, «Արեւիկ» 1990 էջ 156

A.R.A.R.@

- 26.- Տաթեւացեան Սերունդ Նորայր Արթ. Ծովական։ Երուսաղէմ, Տպարան Սրբոց Ցակոբbuffg, 1991, tg 52
- 27.– Մովսէս Խորենացի (Պատմութիւն եւ Ժամանակագրութիւն) Լեւոն Շահինեան։ Երեւան «Lnju» 1989 to 242:
- Պատկերազարդ Ցուցահանդէս (Բանաստեղծութիւններ 1990–1991) Munthu h. bumjamil: Uptilp, 1991 to 76
- 29.- From ISTANBUL TO AGHTANMAR Hagop Nersoyan. An Armenian
- Pilgrimage. New York, Ashod Press, 1990 pp. 98 L'ODYSSEE MAMELOUKE A l'ombre des Armees, Napoleoniennes 30.-Beatrice Kasbarian Bricout. Paris, Editions l'Harmattan, 1988 pp. 165
- ARMENIAN-AMERICAN/CANADIAN WHO'S WHO Of Outstanding Athletes, 31.-Coaches and Sports Personalities 1906-1989. Richard N. Demirjian. Moraga, California, Ararat Heritage Publishing Company, 1989 pp. 499
- 32.-COSTUMES ET TRADITONS ARMENIENNES. Beatrice Kasbarian Bricout Paris, Editions l'Harmattan, 1990 pp. 192
- CHRONICLE OF ARMENIAN NEWSPARER AND MAGAZINE ACCOUNTS OF THE 33.-DEVASTATING 6.9 EARTHQUAKE IN ARMENIA ON DECEMBER 7, 1988. Richard Demirjian N. & S. Moraga, California, 1989 pp. ---
- ENVIRONMENTAL FACT FINDING MISSION REPORT Report No. AESA-34.-ENI-890 - August 1990. Armenian Engineers and Scientists of America, Inc. Prepared by: Environmental Task Force Armenian Engineers and Scientists of America, Inc, 1990 pp. 56 + Appendices A - I.
- 35.-STUDI GLOTTOLOGICI FILOLOGICI ORIENTALI Giancarlo Bolognesi Brescia, Paideia Editrice, 1990 pp. 419
- FAREWELL KHARPERT The Autobiography of Boghos Jafarian 36. -Supplementary Chapters by Claire Mangasarian Wisconsin, U.S.A. 1989 pp. 256
- 37.-SELBST DIE GOTTER Haben sie uns Geraubt Indiens Adivasi Kampfen ums Uberleben. Rainer Horig Gottingen, Gessellscaft fur Bedrohte Volker, 1990 pp. 122
- 38. -SONGS OF BREAD, SONGS OF SALT, Poems. Diana Der Hovanessian New York, Ashod perss, 1990 pp. 84

(Ծարունակելի)

Սահակ Գալայնեան

Քարտուղար Կիւլպենկեան Մատենադարանի

ԲՈՎ ԱՆԳԱԿՈՒԹԻՒՆ

The state of the s		
- Ամեն · Մ. Պատրիարք Հոր պատգամը Ս	. Ծննդեան Այշեն	- 53
Սբբանունչ զանգակնե ր (քե բրուած)	P. U. U.	193
Ն. Ս. Օծութիւն Տ. Տ. Վազգեն Ա. Կաթողիկ	ոսի Ս. Ծննդեան քաrոզը	100
Կոնդակներ Ամենայն Հայոց Վենափառ Հայու	wujbak6	6-
400x.0x40.x		
- U. Skorg gormijur	ՎԱՉԷ Ծ. ՎՐԴ ԻԳՆԱՏԻՈՍԵԱՆ	
- Նոr Ցաrուան ճաշուհուութիւն	ՌՈՒԲԵՆ ՎՐԴ. ՅՈՎՈՒԵՄԵՈՆ	1
- Իզձևու և լոյսևու աշևածագ	ՎԱՐԴԱՆ Ա. ՔՀЪВ. ԶԻՒԼԿԷՐԵԱՆ	1
Կոմիsասեան Պաsաrագ	ԶԵՆՈՒ ՔՀՆՑ. ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆ	1
Տրամաբանութիւն եւ բանականութիւն	Քաղեց ՅԱԿՈԲ ՄԻՒԹԷՎԷԼԵԱՆ	1
APULIOUU.SU.S.	STORY SAN CONTRACT ATTEMPTS	
— «Ծիծևռնակները Պիոի Չսաբսափին		
խոսուիլակներեն» (Մովսես Պչաքնեան	նի) ԺԻՐԱՑՐ ՎՐԴ. ԹԱՇՃԵԱՆ	1
TUBUREDUS, AUGUE		
_ Վրասչան	UPSBUT UP 208	1
Աժենայն Հայոց Հայրտպետի դիմուժնագրերը		2
Աժեն. 8. Թուգոմ Պաուրաքի պատմական ա		2
8mip (fbrpnima)	Թոգմ. Մ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ	- 2
Ռուսաց Պաուիաւքը պաշոսնական այցելութի		3
Շնուհաւուական գիւ Ամենայն Հայոց Վեհ.		3
» » Մ. 8. Կիլիկիոյ Կաթող	իկոսեն	3
> Anjung Luing Amerhur	fkG	3
» » Վասիկանեն		3
» » Համայն Ռուսիոյ Պատ	pwrfk6	3
Այս անգամ եւկաբե շեւեփ	ԱՆՈՒՇ ՆԱԳԳԱՇԵՂՆ	3
Armenian Delegation Attends World Council	cil of Churches Meeting in Australia	3
Օկողեցիներու Միութեան Օօբնեակը Երուսա	nakah ako	4
Քանանայական Ձեռնադրութիւն Ս. Յակոբեւ		45
U. Աստուածածնայ solibr	ዓኒበቦት ሀ. ፈኮጌኮՎኮԶԵԱՆ	40
Առաջին տաբելից մանուան Եբանաշնուն 8. Լ	aghek Amerharth	47
Ս. ՅԱԿՈՒԻ ՆԵՐՍԵՆ		
— Եկեղեցականք – Բեմականք		48
— Պաշոսնականք		53
Ամանորի Հանդես Ժառանգաւուաց Վաւժաբա	ոնի եւ Ընծայաբանի	54
BIOLUDER		09
- 8. Զգոն Սպո. Skr նակոբեան		13/4
8անկ՝ Կիւլպենկեան Մասենադաբանի կողմե	usmanım\ asth	55